

โครงการพิเศษออกแบบสิ่งพิมพ์เพื่อการประชาสัมพันธ์

พิพิธภัณฑ์บ้านจำทวี

A DESIGN PROJECT OF PUBLIC ON PRINTED

Sgt. Maj. Thawee - Folk Museum

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดมหลักสูตร

ปริญญาศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต

ภาควิชาทัศนศิลป์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

พ.ศ. 2539

๓ ๖๕๗

เลขหมู่.....๓.....

เลขทะเบียน.....28592.....

วัน, เดือน, ปี- 6 ต.ค. 2540

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
ใบรับรองวิทยานิพนธ์

หัวข้อวิทยานิพนธ์

โครงการออกแบบสิ่งพิมพ์เพื่อการประชาสัมพันธ์
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี

A DESIGN PROJECT OF PUBLIC ON PRINTED

Sgt. Maj. Thawee - Folk Museum

นักศึกษา

นางสาวสุรรัตน์ ลัมพะบุตร รหัสประจำตัว 36024422

MISS SUREERAT LUMPABUT

หลักสูตร

ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต

ภาควิชา

นิเทศศิลป์ สาขาออกแบบสิ่งพิมพ์

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

อาจารย์วิทยา หาญวาริวงศ์ศิลป์

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

อาจารย์จิระพงศ์

ภูมิจิตร

กรรมการ

อาจารย์กิตติ

อมรพัฒนกุล

กรรมการ

อาจารย์วิทยา

หาญวาริวงศ์ศิลป์

กรรมการ

อาจารย์ภาวิดา

ภาวิจิตร

กรรมการ

อาจารย์เสาวภา

ศรีทองนาก

กรรมการ

อาจารย์ไพบูลย์

ตระกุลใจดี

กรรมการ

(ผศ.เอกพงษ์ จุลเสถียร)

คณบดี คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หัวข้อวิทยานิพนธ์

โครงการพิเศษออกแบบสิ่งพิมพ์เพื่อการประชาสัมพันธ์
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี

A DESIGN PROJECT OF PUBLIC ON PRINTED

Sgt. Maj. Thawee - Folk Museum

นักศึกษา

นางสาวสุรรัตน์ ลัมพะบุตร

MISS SUREERAT LUMPABUT

อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์

อาจารย์วิทยา หาญวาริวงศ์ศิลป์

ระดับการศึกษา

ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต

ภาควิชา

นิเทศศิลป์ สาขาออกแบบสิ่งพิมพ์

คณะ

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์

พ.ศ.

2539

บทคัดย่อ

ช้อมูลิตา

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านแห่งนี้เป็นสถานที่รวบรวมเครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้านจากทุกภูมิภาคของประเทศไทย อันจะเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านแท้ ๆ ที่มีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายแต่แฝงด้วยสิ่งที่เรียกว่า "ภูมิปัญญาชาวบ้าน" ซึ่งสิ่งทั้งหลายที่ได้รวบรวมไว้นี้ ส่วนแล้วแต่ทรงคุณค่าและน่าศึกษาอย่างยิ่ง แต่เนื่องจากทางพิพิธภัณฑ์แห่งนี้มิได้เก็บค่าใช้จ่ายในการเข้าศึกษาแต่อย่างใดทำให้ขาดบที่จะทำการประชาสัมพันธ์ให้พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ได้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง

กิติกรรมประกาศ

ความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เกิดขึ้นได้จากแรงกายแรงใจ จากหลายบุคคล
ข้าพเจ้าขอขอบคุณบุคคลทั้งหลายดังต่อไปนี้

ขอบพระคุณพ่อ และ แม่ ผู้ซึ่งเหน็ดเหนื่อย และอดทนเพื่อลูกคนนี้ได้มีโอกาสเลือกและ
เติบโตขึ้นมาได้ด้วยตนเอง

ขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่คอยชี้แนะในช่วงระยะเวลา 4 ปีการศึกษา ตลอดจน
การทำวิทยานิพนธ์นี้

ขอบคุณจำสลิบ เอกดร. ทวี บุรณะเขตต์ และเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑสถานผู้ให้ความอนุ-
เคราะห์ด้านข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอบคุณพี่แอนและทุกคนที่บ้านที่เข้าใจเสมอมา

ขอบคุณคุณธวัชชัยและสุชาติสำหรับน้ำใจจากแดนไกล

ขอบคุณก๊วยและถุญนอนที่อยู่เคียงข้างกันมาหลายคือ

ขอบคุณเพื่อน ๆ นศ. ฉาก 11 ตลอด 4 ปี ที่สุขเศร้าเคล้าน้ำตามาด้วยกัน

ขอบคุณสืบสกุล พี่สุทัศน์ พี่หนึ่งอภิรักษ์ น้องแฉก น้องอานนท์ และน้องคั้ง ผู้เชี่ยวชาญ
Mac ทั้งหมด

ขอบคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลก ผู้ซึ่งเป็นที่พึ่งทางใจได้เป็นอย่างดี

ขอบคุณคืนวันแห่งอุปสรรคทั้งปวงที่ผ่านนั้นไปได้อย่างรวดเร็วทันใจ

ขอบคุณตัวเองที่เข้มแข็งต่ออุปสรรคขวากหนามต่าง ๆ นา ๆ

สุรรัตน์ ลัมพะบุตร

คำนำ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เกิดจากความสนใจโดยส่วนตัวของข้าพเจ้า ซึ่งเห็นว่าพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งตั้งอยู่ภูมิภานของข้าพเจ้าที่มีความน่าสนใจที่สืบทอดกันมาของคนในท้องถิ่น ไม่เพียงในแถบภาคเหนือตอนล่างเท่านั้นหากแต่เป็นทุกภาคทั่วประเทศไทย

ข้าพเจ้าหวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิทยานิพนธ์นี้จะได้เป็นสิ่งหนึ่งที่สนับสนุน และชี้แนะเพื่อให้เกิด การเล็งเห็นค่า และชื่นชมอันจะนำไปสู่ความรักและหวงแหนเพื่อเป็นมรดกทางปัญญาสืบทอดให้แก่ ลูกหลานในอนาคตต่อไป

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
กิตติกรรมประกาศ	ข
คำนำ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญ	จ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของโครงการ	1
วัตถุประสงค์ของโครงการ	2
ขอบเขตของโครงการ	2
วิธีการดำเนินงานในการหาข้อมูล	2
บทที่ 2 ข้อมูลและการวิเคราะห์	4
ความหมายและประวัติความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์	4
ความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย	6
จุดประสงค์ของการเข้าชมพิพิธภัณฑ์	10
ความหมายของศิลปะและวัฒนธรรมพิพิธภัณฑ์	12
ประวัติและวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ที่นิมมานจันทวี	15
บทที่ 3 ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์	19
สัญลักษณ์	19
โปสเตอร์	20
แผ่นพับ	21
สื่อสิ่งพิมพ์ที่ใช้ในปัจจุบัน	25

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 การสร้างสรรค์ผลงาน	28
แบบร่างครั้งที่ 1	28
แบบร่างครั้งที่ 2	31
แบบร่างครั้งที่ 3	35
ผลงานจริง	40
บรรณานุกรมและแหล่งข้อมูล	48
ภาคผนวก	

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของโครงการ

พิพิธภัณฑ์แห่งนี้เป็นพิพิธภัณฑ์ในส่วนภูมิภาคที่มีความน่าสนใจอย่างยิ่ง เป็นที่รวบรวมผลงานที่สร้างสรรค์จากฝีมือของชาวพื้นบ้านและชาวบ้านธรรมดาที่มีไหวพริบและไม่ได้เล่าเรียนมาจากสถาบันศิลปะใดๆ แต่หากเป็นการถ่ายทอดฝีมือสืบทอดกันมาจากบรรพชน โดยอาศัยเวลาอันยาวนานฝึกฝน ชัดเกลา แกะไข ขอบกพร่อง จนได้งานหัตถกรรมที่มีประโยชน์ใช้สอยสมบูรณ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เรียกได้ว่าเป็นมรดกพื้นบ้านที่สะท้อนให้เห็นความเป็นไทยได้ดี หากเราได้ศึกษาและค้นคว้าด้วยไม่เอาสภาวะปัจจุบันเข้าไปกำหนดก็จะพบ "ภูมิปัญญา" ของชาวบ้าน ที่แบ่งอยู่อย่างเรียบง่าย แต่กลับถูกมองข้ามสิ่งที่ประมาณค่ามิได้เหล่านี้ไป ประหนึ่งเป็นสิ่งไร้ค่าในขณะที่ชาวต่างชาติดึงดูดเห็นคุณค่า แล้วซื้อหาไปศึกษาออกนอกประเทศไปซึ่งอาจจะเกิดผลเสียได้ต่อไปในอนาคตด้วยสิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาที่สั่งสมสืบทอดต่อๆ กันมาเป็นภูมิปัญญาที่หล่อหลอมจากชนบทยุคประเพณี ความเชื่อ และวัฒนธรรมไทย

วัตถุประสงค์ในการออกแบบสิ่งพิมพ์

1. เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้พหิทธิภณท์เป็นที่รู้จักมากขึ้น
2. เพื่อแนะนำและให้รายละเอียดแก่ผู้เข้าชม ให้เกิดความสนใจและเข้าใจถึงวิธีการทำงานและประโยชน์ของเครื่องมือเครื่องใช้ที่บ้าน

ขอบเขตของโครงการ

1. ไปสเตอร์

วัตถุประสงค์ เพื่อการประชาสัมพันธ์พหิทธิภณท์ให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยวและกับประชาชนทั่วไป

สถานที่ติไปสเตอร์

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- โรงแรมและศูนย์การค้าชั้นนำของจังหวัดและจังหวัดใกล้เคียง
- สนามบิน สถานีรถไฟและศูนย์ขนส่งของจังหวัดพิษณุโลก

2. แผ่นพับ

วัตถุประสงค์ เพื่อเป็นการใช้ข้อมูลเกี่ยวกับพหิทธิภณท์และส่งเสริมการท่องเที่ยวชมอย่างเข้าใจและทั่วถึง

3. ไปสการ์ดที่ระลึก

วัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ด้วยการออกแบบปฏิทินให้มีลักษณะเป็นไปรษณียบัตรที่สามารถส่งไปยังผู้อื่นได้

วิธีการดำเนินงานในการหาข้อมูล

การศึกษาข้อมูลพื้นฐานนั้นถือได้ว่าเป็นส่วนที่สำคัญในการออกแบบและสร้างสรรค์งานกราฟฟิคที่ดีซึ่งผู้จัดทำได้ศึกษาหาข้อมูลดังนี้

1. เข้าชมพหิทธิภณท์ เพื่อ

- ศึกษาสิ่งของเครื่องมือเครื่องใช้ในการจัดแสดง
- ศึกษารูปแบบในการจัดแสดง
- สังเกตการณ์ทางด้านผู้เข้าชม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2. ขอบเอกสารสิ่งพิมพ์ของทางพิพิธภัณฑ์

- ปฏิทินที่ระลึก
- ไปรษณบัตรที่ระลึก
- ของใส่เอกสาร
- หนังสือแนะนำพิพิธภัณฑ์

3. ค้นบทความและบทสัมภาษณ์จากหนังสือต่างๆ

- หนังสือสารคดี ฉบับที่ 64 ปีที่ 6 เดือนมิถุนายน 2533
- หนังสือกนิรี ฉบับที่ 5 ปีที่ 9 เดือนพฤษภาคม 2535
- หนังสือมรดกไม้ โดยจรรยาพงษ์ จันทระเพชร
- สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีต โดยรองศาสตราจารย์สนม ครุฑเมือง

บทที่ 2

ข้อมูลและการวิเคราะห์

ความหมายและประวัติความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์สถาน

พิพิธภัณฑ์สถาน คือ สถานที่สงวนรักษาและจัดแสดงสิ่งซึ่งมีความสำคัญทางวัฒนธรรม และวิทยาศาสตร์ โดยมีความมุ่งหมายเพื่อการค้นคว้า การศึกษา และความเพลิดเพลิน สิ่งซึ่งสงวนรักษาและจัดแสดงนั้นไม่ใช่เป็นเพียงวัตถุแต่ได้รวมถึงสิ่งที่มีชีวิตด้วย ความหมายของพิพิธภัณฑ์สถานจึงได้กินความไปถึงสวนสัตว์ ส่วนพฤษชาติ วนอุทยาน สถานที่สงวนสัตว์น้ำ และสถานที่อันเป็นเขตสงวนถิ่นๆ

ประวัติความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์สถาน ในภาษาอังกฤษ คือ "Museum" มาจากคำกรีกหมายความว่า "Temple of the Museum" คือ เทวาลัยของเทพธิดาทั้ง 9 ซึ่งล้วนแต่ทรงคุณวุฒิในสรรพวิทยาการต่างๆ ที่ศึกษาเล่าเรียนกันอยู่ในสมัยนั้น เทพธิดาทั้ง 9 เป็นลูกของเทพเจ้า Zeus และเทพี Mnemosyne ซึ่งเป็นเทพแห่งความจำ (Goddess of Memory) เทพธิดาทั้ง 9 เกิดที่เชิงเขา Olympus

- Clio เทพธิดาแห่งประวัติศาสตร์ (Mues of History)
- Melpomene เทพธิดาแห่งโศกนาฏกรรม (Muse of Tragedy)
- Thalia เทพธิดาแห่งร้อยกรอง ทำนองเรีงมย์ และเรื่องขำ
ทู่้งเลี้ยงสัตว์ (Muse of Comedy and Postoral Verse)
- Gulluope เทพธิดาแห่งกาพย์ (Muse of Epic Poetry)
- Euterpe เทพธิดากวีนิพนธ์ทำนองเสนาะและดนตรี
(Muer of Lyric Poetry of Music)
- Urania เทพธิดาแห่งดาราศาสตร์ (Muse of Astronomy)
- Erato เทพธิดาแห่งกวีนิพนธ์ เรื่องรัก (Muse of Love Poetry)
- Polyhymnia เทพธิดาแห่งเพลงศักดิ์สิทธิ์ (Muse of Sacred Song)
- Terpsichose เทพธิดาแห่งการฟ้อน (Muse of Dancing)

ความหมายของเทวาลัยของเทพธิดาทั้งเก้า แปลได้ 2 ประการ ประการหนึ่งหมายถึงสถานที่ซึ่งเป็นที่รวมของสรรพวิทยาการอันก่อนให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะศึกษาค้นคว้าหาความรู้ อีก

อีกประการหนึ่งหมายถึงการบันดาลใจให้เกิดความคิดคำนึงและความเพลิดเพลิน ซึ่งมีความหมายตรงตามวัตถุประสงค์ของพิพิธภัณฑ์สถานที่ยังปัจจุบัน คือ เป็นสถานที่ให้ความรู้และความเพลิดเพลิน

พิพิธภัณฑ์สถาน เกิดขึ้นครั้งแรกที่เมืองอเล็กซานเดรีย ประเทศอียิปต์ เมื่อราว 300 ปีก่อนคริสตกาล เรียก The Museum of Alexandria ตั้งขึ้นโดย Ptolemy Philadelphuse สถานที่นี้ถือกันว่าเป็นพิพิธภัณฑ์สถานแห่งแรกของโลก ในสมัยกลางเป็นยุคสมัยที่คนนึกถึงอดีตน้อยมาก บัณฑิตเมืองวุ่นวายด้วยเรื่องศาสนา แต่ก็มีการสะสมรวบรวมสมบัติและของเก่าแก่อยู่ ในสมัยที่วัดมีอำนาจ เคยเป็นที่สะสมของเหล่านี้แต่ไม่เปิดให้ชม ระยะเวลาสั้นๆ หักต่อระหว่างสมัยกลางกับสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาในทวีปยุโรปความคิดเปลี่ยนไปจากคิดมูลค่าเป็นเงินตราเป็นความคิดถึงคุณค่าของวัตถุในด้านจิตใจหรือทางวัฒนธรรม

การแบ่งประเภทของพิพิธภัณฑ์สถาน แบ่งได้ 2 ทางคือ

- แบ่งตามลักษณะการบริหารหรือเป็นเจ้าของ
- แบ่งตามลักษณะของชนิดของแขนงวิชา

พิพิธภัณฑ์สถานแบ่งตามลักษณะการบริหารได้แก่ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พิพิธภัณฑ์สถานแห่งแห่งรัฐ พิพิธภัณฑ์สถานเทศบาล พิพิธภัณฑ์สถานจังหวัด พิพิธภัณฑ์สถานมหาวิทยาลัย พิพิธภัณฑ์สถานเอกชน

พิพิธภัณฑ์สถานในด้านแขนงวิชา ได้แก่ ประวัติศาสตร์วิทยาศาสตร์ ธรรมชาติวิทยา เป็นต้น เมื่อสภาการพิพิธภัณฑ์ระหว่างชาติ หรือ ICOM (International Council of Museum) จึงตั้งคณะกรรมการว่าด้วยพิพิธภัณฑ์สถานแขนงต่างๆ ได้พิจารณาถึงชนิดของพิพิธภัณฑ์สถานซึ่งแพร่หลายอยู่ในปัจจุบัน ในการสัมมนาของ UNESCO เรื่องบทบาททางการศึกษาของพิพิธภัณฑ์สถาน (The Educational Role of Museums) ที่ประเทศบราซิล เมื่อ พ.ศ. 2501 ได้แบ่งประเภทของ

พิพิธภัณฑ์สถานในการอภิปรายได้รวม 9 ประเภท ได้แก่

1. พิพิธภัณฑ์สถานศิลปะ (Art Museums)
2. พิพิธภัณฑ์สถานศิลปะสมัยใหม่ (Modern Art Museums)
3. พิพิธภัณฑ์สถานโบราณคดีและประวัติศาสตร์ (Archaeology and History Museums)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4. พิพิธภัณฑ์สถานชาติพันธุ์วิทยาและพื้นเมือง (Ethnology and Folklore Museums)
5. พิพิธภัณฑ์สถานธรรมชาติวิทยา (Natural Science Museums)
6. พิพิธภัณฑ์สถาน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Museums of Science and Technology)
7. พิพิธภัณฑ์สถานส่วนภูมิภาค (Regional Museums)
8. พิพิธภัณฑ์สถานเฉพาะเรื่อง (Specialized Museums)
9. พิพิธภัณฑ์สถานมหาวิทยาลัย (University Museums)

พิพิธภัณฑ์สถานชาติพันธุ์วิทยาและพื้นเมือง (Ethnology and Folklore Museums)

เป็นพิพิธภัณฑ์ที่จัดแสดงเรื่องราวชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์และการจำแนกชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น Ethnological Museum ที่กรุงเจนีวา ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ จัดการแสดงเรื่องราวของชนชาติต่างๆ ทั่วโลก เรื่องราวของเผ่าพันธุ์มนุษย์ เป็นแขนงหนึ่งของมนุษยวิทยา (Anthropology) แต่ชาติพันธุ์วิทยาหลักไปทางวัฒนธรรมและสังคมของมนุษย์เผ่าต่างๆ เป็นแขนงวิชา Cultural หรือ Social Anthropology

พิพิธภัณฑ์สถานประเภทนี้อาจจัดรวบรวมได้มีความแคบลง เช่น

1. **พิพิธภัณฑ์สถานพื้นเมือง Folk Museum** เป็นพิพิธภัณฑ์ที่รวบรวมข้าวของเครื่องใช้พื้นเมือง หรือของใช้ของชาวบ้านในท้องถิ่นต่างๆ และสมัยต่างๆ
2. **พิพิธภัณฑ์สถานกลางแจ้ง Open-air-Museum** พิพิธภัณฑ์สถานกลางแจ้งรวบรวมเอาอาคารต่างๆ ของชาวบ้านที่มีอาชีพต่างๆ มาสร้างและรวบรวมไว้ พร้อมทั้งสร้างบรรยากาศแวดล้อม ผู้เฝ้าในอาคารแต่ละหลังมีการแต่งตัวไปตามแบบอาชีพของชนิดอาคารนั้น และมีการจัดให้มีมหกรรมการเล่นและระบำพื้นเมือง ตัวอย่างเช่นที่สวีเดน ที่สวน Skansen"

ประวัติความเป็นมาของพิพิธภัณฑ์ในประเทศ

ประเทศไทยเป็นประเทศที่เคยมีศิลปวัฒนธรรมหลายยุคหลายสมัยสืบต่อมานับตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ จนถึงปัจจุบัน แต่การรวบรวมศิลปวัตถุเป็นล่ำเป็นสันเพิ่งจะเริ่มกันในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เพราะสมัยนั้นได้มีการฟื้นฟูศึกษาค้นคว้าทางประวัติศาสตร์และโบราณคดีของชาติเป็นครั้งแรก

พิพิธภัณฑ์สถานสมัยแรกเริ่ม

การรวบรวมศิลปโบราณวัตถุของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ไม่มีหลักฐานให้เราได้ศึกษากันมากนัก คงปรากฏเพียงหลักฐานทางประวัติศาสตร์บางอย่างที่พระองค์โปรดฯ ให้เคลื่อนย้ายมาจากเมืองเก่า จ.สุโขทัย เช่น ศิลาลจารึก พระที่นั่งมณีนงคศิลาอาสน์ และปรากฏในเอกสารว่าโปรดฯ ให้จัดแสดงศิลปโบราณวัตถุขึ้นในพระที่นั่งองค์หนึ่งในพระบรมมหาราชวัง ตรงที่สร้างเป็นพระที่นั่งศิวาลัยมหาปราสาทปัจจุบัน เรียกว่าพระที่นั่งประพาสพิพิธภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์สถานจึงเกิดขึ้นได้สถานะองค์การเป็นพิพิธภัณฑ์สถานส่วนพระองค์ แบบเดียวกับที่ราชสำนักเจ้านาย หรือขุนนางในประเทศต่างๆ จึงตั้งขึ้น ซึ่งไม่ได้เปิดให้ประชาชนภายนอกเข้าชมแต่อย่างใด

พิพิธภัณฑ์สถานสำหรับประชาชน

ครั้งต่อมา พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสร็จประพาสประเทศชวาซึ่งเป็นเมืองประเทศราชของฮอลันดา พระองค์ได้เข้าชมพิพิธภัณฑ์สถานเมืองปัตตาเวีย เมื่อวันศุกร์เดือนห้าขึ้น 11 ค่ำ เวลาบ่ายสี่โมง พ.ศ. 2413 ได้ทอดพระเนตรศิลปโบราณวัตถุต่างๆ ซึ่งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งนั้นรวบรวมไว้ ทรงสนพระทัยและได้รับความมั่นคงใจในกาลปรับปรุงพิพิธภัณฑ์สถานในประเทศไทยในเวลาต่อมา การเสร็จประพาสประเทศชวาในครั้งนี้ ข้าหลวงฮอลันดา ได้ถวายศิลปโบราณวัตถุของชาวสมัยโบราณจำนวนหนึ่งให้เป็นบรรณาการกลับมายังประเทศไทย ปัจจุบันศิลปโบราณชุดนี้เก็บรักษาและจัดแสดงอยู่ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติกรุงเทพฯ และตามวัดต่างๆ เช่น วัดพระแก้วและวัดราชาธิวาส เป็นต้น

หลังจากนั้นอีก 4 ปี ทรงโปรดฯ ให้รวบรวมวัตถุทางวิทยาศาสตร์ เครื่องจักรกล และทางศิลปกรรมขึ้น ณ หอทองคอกเตย (ศาลาสหทัยสมาคม) และเปิดให้ประชาชนชมเป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 19 กันยายน 2417 นับเป็นพิพิธภัณฑ์สถานสำหรับประชาชนแห่งแรกของประเทศไทย

การพัฒนาพิพิธภัณฑ์สถานในรัชกาลที่ 5 ย้ายห้องแสดงมายังพระราชวังบวรสถานมงคล

พิพิธภัณฑ์สถานศาลาสหทัยสมาคม คงได้รับความนิยมจากเจ้านายและประชาชนพอสมควร ประกอบกับพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดฯ ให้ยกเลิกตำแหน่งกรมพระราชวังบวรฯ และตั้งตำแหน่งมกุฎราชกุมารแทน ทำให้พระราชวังบวรสถานมงคลว่างลงไม่ได้ใช้ราชการอย่างอื่นฯ โปรดเกล้าฯ พระราชทานพระที่นั่งตอนหน้า 3 องค์เป็นสถานที่จัดตั้งพิพิธภัณฑ์สถาน ในปี พ.ศ. 2430 คือ

พระที่นั่งศิวโมกษพิมาน

พระที่นั่งพุทธไสสวรรคย์

พระที่นั่งอิศราวินิจฉัย

พิพิธภัณฑสถานแห่งใหม่นี้ สังกัดกระทรวงวัง

ในรัชกาลที่ 7 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดฯ ให้มีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงกิจการพิพิธภัณฑสถานครั้งสำคัญยิ่ง เพราะในระยะนั้นนอกจากกิจการด้านพิพิธภัณฑสถานแล้ว การค้นคว้าทางโบราณคดีกำลังเป็นที่สนใจของประชาชน ประกอบกับมีการฟื้นฟูและสงวนรักษาสมบัติทางวัฒนธรรมเช่น การขุดแต่งและบูรณะโบราณสถานต่างๆ มากด้วย พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้โปรดฯ ให้ตั้งราชบัณฑิตยสภา ขึ้นเมื่อวันที่ 19 เมษายน 2496 และโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพอดีตเสนาบดีกระทรวงมหาดไทย ดำรงตำแหน่ง นายกราชบัณฑิตยสภา

องค์การของราชบัณฑิตยสภาในครั้งนั้นประกอบด้วยงาน 3 แผนก คือ

1. แผนกวารณคดี เป็นพนักงานจัดการหอพระสมุดสำหรับพระนครและสอบสวนพิจารณาวิชาอักษรศาสตร์
2. แผนกโบราณคดี เป็นพนักงานจัดการพิพิธภัณฑสถาน ตรวจรักษาโบราณวัตถุสถาน
3. แผนกศิลปากร เป็นพนักงานจัดการบำรุงรักษาวิชาช่าง

ในการบริหารงานของราชบัณฑิตยสภานั้น ศาสตราจารย์ ยอร์ช เฮเดส์ นักอักษรศาสตร์ชาวฝรั่งเศสฯ ซึ่งได้เดินทางเข้ามาปฏิบัติงานทางโบราณคดีในประเทศอินโดจีนของฝรั่งเศสและมีความเชี่ยวชาญภาษาตะวันออกสมัยโบราณ ได้เป็นกำลังสำคัญช่วยสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ในเรื่องต่างๆ ของราชบัณฑิตยสภาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการดูแลพิพิธภัณฑสถาน

ในปี พ.ศ. 2469 เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานหมู่พระวิมานของพระราชวังบวรสถานมงคล ให้จัดเป็นพิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนครนั้นสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงเป็นบุคคลสำคัญในการปรับปรุงซ่อมแซมพระที่นั่งต่างๆ ที่ชำรุดทรุดโทรมให้คืนคงสภาพดี เมื่อซ่อมเสร็จทำความสะดวกสบายเป็นห้องๆ ไปแล้วก็ถึงการตกแต่งของพิพิธภัณฑสถานที่มีอยู่เดิมนั้นเป็นลัทธิลัทธิส่วนมาก และกำลังชนลวงเพราะเก่าแก่ จึงมอบโอนไปให้ส่วนราชการอื่นดำเนินการคงเก็บไว้แต่วัตถุประเภทศิลปะเท่านั้น พิพิธภัณฑสถานสำหรับพระนคร จึงมีเพียงด้านศิลปโบราณ

วัตถุตั้งแต่นั้นมา และต่อมาในปี พ.ศ. 2477 ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองจึงยกเป็น พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติตามพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504

การพัฒนาพิพิธภัณฑสถานของกรมศิลปากร

ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ พ.ศ. 2475 แล้ว รัฐบาลของคณะราษฎร ได้ประกาศจัดตั้งกรมศิลปากรขึ้น โดยโอนงานของราชบัณฑิตยสภา 3 แผนกมาจัดตั้งเป็นกองขึ้น ในสังกัด มีกองโบราณคดี กองหอสมุด และกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์ มารวมกับหน่วยงาน อื่นๆ เช่น ด้านมหรสพ ด้านการแสดงต่างๆ เป็นต้น

หลังจากกรมศิลปากรได้วางแผนพัฒนาหน่วยศิลปากรได้พอสมควร จึงได้เสนอคณะที่ปรึกษากระเบียบบริหารของนายกรัฐมนตรี ขอให้พิจารณาปรับปรุงการแบ่งส่วนราชการของกรมศิลปากรเสียใหม่เพื่อให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยเสนอขอแบ่งส่วนราชการจาก 9 กอง 31 แผนก เป็น 10 กอง กับ 9 เขต ซึ่งคณะที่ปรึกษากระเบียบบริหารนายกรัฐมนตรีได้ประชุมพิจารณาเรื่องการแบ่งส่วนราชการกรมศิลปากร เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2517 ลงมติว่า คณะที่ปรึกษาฯ ได้ร่วมกันเห็นว่ากองโบราณคดีเดิมมีงานหลักอยู่ 2 อย่าง คือ งานด้านสำรวจ ขุดค้น ขุดแต่งและบูรณะ โบราณสถาน กับงานด้านพิพิธภัณฑสถาน ซึ่งงานทั้งสองด้านนี้ได้ขยายขอบเขตงานออกไปอย่างกว้างขวาง แต่ละด้านมีเทคนิคในการปฏิบัติงานบางอย่างแตกต่างกัน ประกอบกันกับคุณภาพและปริมาณงานทั้ง 2 อย่างมีมากพอที่จะแยกออกเป็น 2 กองได้ จึงเห็นสมควรกำหนดให้แยกกองโบราณคดีเดิมเป็น 2 กอง คือกองโบราณคดีกับกองพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ทั้งนี้เพื่อให้การปฏิบัติงานแต่ละด้านมีประสิทธิภาพและเหมาะสมยิ่งขึ้น

เป็นอันว่าปัจจุบันฐานะของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ ได้เลื่อนฐานให้สูงขึ้นเพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะ และเปลี่ยนแปลงสภาพสังคมได้มากขึ้น เราจึงสามารถกล่าวได้ว่าพิพิธภัณฑสถานแห่งชาตินี้เป็นพิพิธภัณฑสถานแห่งแรกในประเทศไทย และเป็นสถานที่รวบรวมศิลปวัตถุแต่ละแขนงไว้มากที่สุด และทองเงินตราก็เป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ จึงได้มีการจัดแสดงเงินตรา พันธบัตร ธนบัตร ขึ้นในประเทศไทยเป็นครั้งแรก ณ .ที่นี่

ต่อมาหน่วยงานต่างๆ ทั้งทางรัฐบาลและเอกชน ที่เห็นคุณค่าของโบราณวัตถุก็จัดแสดงสิ่งของที่มีค่าต่อประชาชนทั้งไปอีกหลายแห่ง ทั้งพิพิธภัณฑสถานเฉพาะอย่างและพิพิธภัณฑสถานสำหรับให้

ประชาชน เช่น พิพิธภัณฑ์วิทยาศาสตร์ พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน เป็นต้น รวมไปถึงการทำอาคารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ จัดแสดงสิ่งของต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับอาคารนั้นๆ ซึ่งแสดงถึงช่วงหนึ่งของประวัติศาสตร์ เช่น พิพิธภัณฑ์วังวรดิศ, พิพิธภัณฑ์วังสวนผักกาด ความสนใจจากประชาชนเท่าที่ควร เพราะปัจจัยหลายอย่าง

วัตถุประสงค์ของการเข้าชมพิพิธภัณฑ์โดยทั่วไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษาในพิพิธภัณฑ์สถาน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทั่วไปของการศึกษา แต่การศึกษาใน พิพิธภัณฑ์สถานเป็นการศึกษาจากวัตถุของจริง ดังนั้นวัตถุประสงค์ของการศึกษาในพิพิธภัณฑ์สถานมีดังนี้

1. **ให้ความรู้** โดยอาศัยหลักฐานข้อเท็จจริงต่างๆ จากวัตถุที่รวบรวมไว้ในพิพิธภัณฑ์ ให้เรื่องราว ของวัตถุที่จัดแสดงไว้ วัตถุประสงค์ข้อแรกจึงเป็นวัตถุประสงค์ของการศึกษาที่เป็นที่ เข้าใจกันทั่วไปว่า เมื่อศึกษาก็ต้องเรียนรู้เรื่องหนึ่ง สำหรับพิพิธภัณฑ์ก็คือให้ความรู้จากวัตถุ ของจริงที่มารวบรวมจัดแสดงไว้
2. **ให้ความคิด** ทำให้คนคิดใช้ความคิดและเกิดความคิด หมายความว่าวัตถุในพิพิธภัณฑ์ สถานต้องเร้าความสนใจให้เกิดความคิด ความอยากรู้อยากเห็นในสิ่งซึ่งไม่เคยสนใจมาก่อน เมื่อ- เกิดความคิดแล้วก็นำ ไปสู่การค้นคว้าเรื่องราวเกิดความรู้ขึ้นภายหลัง
3. **การสนใจ และสร้างความประทับใจ** ให้เกิดความรู้สึกชื่นชมเห็นคุณค่าของวัตถุที่ พิพิธภัณฑ์สถานรวบรวมรักษาไว้ จะต้องทำให้ผู้ชมเกิดความสำนึกในคุณค่าความสำคัญของวัตถุที่ จัดแสดงนั้น
4. **สร้างทัศนคติที่ดี และถูกต้องแก่ผู้ชม**

วัตถุประสงค์การให้การศึกษาในพิพิธภัณฑ์สถานแก่เยาวชน

1. ส่งเสริมให้เด็กใช้ความคิด ใช้เหตุผลจากการพิจารณาวัตถุต่างๆ
2. สร้างทัศนคติที่ดี และสร้างความรู้สึกรู้เห็นคุณค่าและชื่นชมยินดีในสิ่งมีคุณค่า
3. เร้าความสนใจในวิชาการแขนงต่างๆ
4. ฝึกให้รู้จักศึกษาจากของจริง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5. ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อเท็จจริง หลักฐานเรื่องราวที่สัมพันธ์กับวัตถุ
6. ฝึกนิสัยให้มีเหตุผลมีความคิดพิจารณารอบคอบ กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์
7. ฝึกทักษะต่างๆ เช่น ทักษะในด้านการค้นคว้าการศึกษา
8. ส่งเสริมนิสัยให้ตื่นตัวในการศึกษาความความรู้ตลอดเวลา
9. พัฒนาและส่งเสริมให้มีรสนิยมสูง

กลุ่มผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์ แบ่งกลุ่ม ได้ดังนี้

1. ประชาชนทั่วไป

นิยมเข้าชมในวันหยุดสุดสัปดาห์หรือวันหยุดงาน อาจจะไม่มีความรู้เป็นภูมิหลังเกี่ยวกับเรื่องที่จัดแสดง ความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ต้องการความเพลิดเพลินมากกว่าจะศึกษาหาความรู้

2. นักท่องเที่ยว

ปัจจุบันจังหวัดพิษณุโลกมีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศหลังไหลเข้ามาเที่ยวเป็นจำนวนมากเพราะโบราณวัตถุและโบราณสถานที่น่าสนใจและเที่ยวชมอีกทั้งมีความเจริญพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านก็เป็นทีสนใจของนักท่องเที่ยวมากเช่นกัน ความสนใจจะมีมากกว่าประชาชนทั่วไปและส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่สนับสนุนการเงินมากที่สุด และจะเป็นประเภทที่จะเข้าชมเพียงครั้งเดียวแล้วจากไป

3. นักวิชาการและผู้ที่มีสนใจเป็นพิเศษ

กลุ่มนี้จะมีอยู่ไม่มาก เป็นกลุ่มที่ต้องการศึกษาเปรียบเทียบหาข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องมือเครื่องใช้ภายในพิพิธภัณฑ์เพื่อการศึกษาและวิจัย เป็นกลุ่มที่จะไม่ค่อยสนใจกับเทคนิคในการจัดแสดงนัก

4. นักเรียนและนักศึกษา

กลุ่มนี้มีจำนวนมากและมีความต้องการการบริการมากกว่ากลุ่มอื่น เพราะจุดมุ่งหมายสำคัญคือต้องการเรียนรู้และศึกษา การจัดแสดงที่มีการอธิบายจึงเป็นประโยชน์มากสำหรับกลุ่มนี้

5. คนพื้นเมือง

โดยทั่วไปกลุ่มนี้ไม่ค่อยมีความกระตือรือร้นในการเข้าชมพิพิธภัณฑ์มากนักเนื่องจาก

ความคุ้นเคย หรือขาดความรู้ และความสนใจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความหมายของศิลปะและวัฒนธรรมพื้นบ้าน

ศิลปะพื้นบ้าน Folk Art คือศิลปะที่ครอบคลุมไปถึงงานศิลปสาขาต่างๆ ทั้งทางจิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม และการแสดง ดนตรีที่เป็นลักษณะของท้องถิ่นพื้นบ้าน ตลอดจนประเพณี วัฒนธรรม ที่เป็นศิลปหัตถกรรมของประชาชนชาวบ้านดังที่ศาสตราจารย์ศิลป พีระศรี ได้อธิบายว่า "ศิลปะชาวบ้าน (Folk Art) การร้องรำทำเพลง จิตรกรรม การวาดเขียนและสิ่งอื่นๆ ซึ่งมีกำเนิดมาจากชีวิตจิตใจของประชาชน เรียกว่า ศิลปะชาวบ้าน"

ศิลปะชาวบ้าน อาจมาแต่ ประชาชนเองเป็นผู้สร้าง หรืออาจมาแต่ผู้เป็นศิลปินจริงๆ ซึ่งมองเห็นชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณีที่เป็นประเพณี หรืออะไรอื่นๆ ของชาวบ้านเป็นผู้สร้างขึ้นก็ได้

ศิลปะชาวบ้าน มีแปลกๆ ต่างๆ กันมากมายแม้ในประเทศเดียวกัน ต่างถิ่นต่างท้องที่ก็มีแตกต่างกัน เพราะฉะนั้น ศิลปินจึงจัดมด้วยลักษณะที่แสดงให้เห็นถึงความ รู้สึกนึกคิดอย่างง่าย และถือเป็นประเพณีมาติดต่อกันมาของประชาชนในประเทศหรือในท้องถิ่นนั้นๆ เป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นลักษณะพิเศษเกี่ยวกับพฤติกรรมและจิตใจของประชาชนเหล่านั้นไม่ว่าของชาติใดได้เป็นอย่างดี"

ศิลปะพื้นบ้านในประเทศไทยนั้นมีอยู่มากมาย และมีความแตกต่างกันไปตามท้องถิ่นเหล่านี้สร้างขึ้น ทำขึ้น หรือแสดงกันเพื่อความบันเทิงเป็นไปอย่างธรรมดาของสามัญชนตามท้องถิ่นที่กำเนิด เพื่อจุดประสงค์ในการดำรงชีวิตเป็นสำคัญ

ความหมายของ วัฒนธรรม (ตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ กฎหมายวัฒนธรรม พุทธศักราช 2485 มาตรา 4)

- หมายถึง ลักษณะที่แสดงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียว ความก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีงามของประชาชน

กำเนิดและลักษณะเฉพาะของศิลปะพื้นบ้าน

แต่เดิมนั้นลักษณะของสังคมไทยส่วนใหญ่เป็นแบบสังคมเกษตรกรรมซึ่งเป็นสังคมที่มีลักษณะพึ่งตนเอง มีเศรษฐกิจที่เลี้ยงตนเองได้ คือ จะต้องมีความพร้อมในด้านปัจจัยสี่ ในการดำรงชีวิต แม้จะต้องพึ่งพาแลกเปลี่ยนปัจจัยอื่นจากภายนอกบ้างแต่เป็นส่วนน้อย ดังนั้นสังคมลักษณะนี้จึงมักจะเป็นสังคมที่มีลักษณะสมบูรณ์ในตัวเอง คือมีผลผลิตอันเป็นปัจจัยในการดำรงชีวิตครบถ้วนอยู่ในสังคมหรือในหมู่บ้านตน จึงไม่เป็นเรื่องแปลกเลยที่ ในแต่ละท้องถิ่นสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างอิสระ มีการติดต่อแลกเปลี่ยนปัจจัยในการดำรงชีวิตกันต่างถิ่นต่างหมู่บ้านน้อยมาก

เมื่อลัทธิสังคมนิยมไทยในอดีตเป็นเช่นนี้ จึงทำให้แต่ละท้องถิ่นพยายามสร้างเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อให้เกิดความสะดวกสบายในการดำรงชีวิตของตน จนเกิดเป็นงานศิลปะพื้นบ้านพื้นถิ่นจากลักษณะดังกล่าวจะพบว่า มูลเหตุที่ทำให้เกิดการสร้างงานพื้นบ้านที่มีลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ

1. **มูลเหตุที่เกิดจากรากการดำรงชีวิต** งานศิลปะที่เกิดความจำเป็นในการดำรงชีวิตนั้นมีมากมาย ตั้งแต่การทำเครื่องปั้นดินเผา เพื่อใช้ในการหุงต้ม ไปตลอดจนถึงการสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำนา หรือการจักสานเครื่องมือเครื่องใช้ในการจับสัตว์น้ำและจับสัตว์บกมาเป็นอาหาร สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นมูลเหตุมาจากความจำเป็นในการดำรงชีพทั้งสิ้นและได้การสร้างสรรค์สืบต่อกันมาชั่วอายุคน จนมีคุณภาพและรูปแบบที่เหมาะสมกับการใช้สอย และมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่แตกต่างกันไปตามประเพณีนิยมของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งมีมากมายเกินกว่าจะนำมาแจกแจงได้หมด

2. **มูลเหตุที่เกิดจากสภาพทางภูมิศาสตร์และสิ่งแวดล้อม** ลักษณะทางภูมิศาสตร์ภูมิอากาศ และลักษณะภูมิประเทศตลอดจนถึงสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติอื่นๆ ล้วนเข้ามามีบทบาทเป็นองค์ประกอบให้เกิดการสร้างสรรค เช่น การสร้างบ้านเรือนที่พักอาศัยตามริมแม่น้ำลำคลอง ในบริเวณภาคกลางจะเป็นเรือนแบบนี้ที่เรียกว่า เรือนเครื่องล้น คือ เรือนเครื่องไม้จริงที่มีความแข็งแรงเป็นเรือนถาวร มากกว่าเรือนที่สร้างตามไหล่เขา เนินเขา ซึ่งมักเป็นเรือนชั่วคราวและมีได้ถุนไม่สูงนักบางที่ก็สร้างเป็นเรือนชั้นเดียว มีพื้นอยู่บนพื้นดิน เพราะไม่ต้องคิดถึงเรื่องน้ำท่วม และต้องมีความมั่นคงแข็งแรงพอที่จะต้านกระแสในฤดูน้ำหลากได้ นอกจากนี้ยังมีอิทธิพลของสภาพแวดล้อมเข้าไปมีส่วนกำหนดรูปแบบของการสร้างอยู่ด้วย เช่น การสร้างพาหนะสำหรับการบรรทุกของของชาวไร่ ชาวนาที่เรียกกันว่าเกวียนหรือระตะ ของภาคกลางที่เป็นพื้นที่ราบกันทางภาคเหนือที่มีภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงและไหล่เขา ก็จะเป็นความแตกต่างด้านรูปร่างได้คือ เกวียนที่ใช้บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาจะมีขนาดใหญ่กว่าเกวียนที่ใช้ในภาคเหนือ ทั้งนี้เพราะเกวียนที่ใช้ในภาคเหนือทั้งนี้เพราะเกวียนที่ใช้ในบริเวณที่ราบควายจะสามารถลากน้ำหนักได้มาก ขนาดของเกวียนจึงทำให้ใหญ่และบรรทุกน้ำหนักได้มากกว่าเกวียนที่ลากขึ้นเนินหรือไหล่เขา รูปแบบของเกวียนที่แตกต่างกันดังกล่าวเป็นไปตามความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและการใช้งาน

3. **มูลเหตุที่เกิดจากความเชื่อ ขนบประเพณี และศาสนา** มูลเหตุประการที่สามนี้ นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการสร้างงานศิลปะที่พื้นบ้านของไทย ทั้งนี้หากมองย้อนกลับไปในอดีต จะเห็นได้ว่าคนไทยส่วนใหญ่มิได้นับถือแต่พุทธศาสนาเท่านั้น หากยังมีอิทธิพลความเชื่อจากศาสนา ฮินดู ความเชื่อเรื่องภูติผี โสยศาสตร์และเทวดาต่างๆ รวมไปถึงสิ่งที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจเหล่านี้ของคนไทยก่อให้เกิดงานศิลปะที่พื้นบ้านขึ้นในท้องถิ่นต่างๆ เช่น การทำธง ดุง หรือ ดุง ของภาคเหนือและภาคอีสานจึงถือได้ว่าเป็นงานที่เกิดจาแรงศรัทธาในศาสนาและได้สร้างสืบต่อกันมาจนเป็นประเพณีอย่างหนึ่ง

ลักษณะการสร้างงานศิลปะที่พื้นบ้านของไทยแต่โบราณมานั้น มีลักษณะเป็นหัตถกรรมในครัวเรือนที่มีลักษณะเฉพาะสิ่งและการทำสื่อต่อกันมาจากบรรพบุรุษเป็นส่วนมากโดยวิธีสอนแบบพ่อสอนลูกหรือถ่ายทอดกันภายในครอบครัว หรือในสกุลช่างท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่ การสอนมีลักษณะของการฝึกฝนให้เกิดความชำนาญมากกว่าจะเรียนรู้อย่างจริงจัง ซึ่งรูปแบบเหล่านี้จะสืบทอดมาจากแบบดั้งเดิม ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลง ถึงจะมีการเปลี่ยนแปลงบ้างก็เป็นไปอย่างช้าๆ ตามกาลเวลาและอิทธิพลทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมใหม่ๆ ที่เข้ามาช่วยให้เกิดความสะดวกรวดสบายในการสร้างสรรค์แทนวัสดุในท้องถิ่นที่นับวันจะหมดไปและหายากขึ้น

วิธีการสร้างงานศิลปะที่พื้นบ้านมักเป็นงานที่สร้างขึ้นด้วยฝีมือช่างคนเดียวมากกว่าที่จะเป็นอยู่อย่างพื้นๆ ไม่มีเครื่องจักรหรือเทคโนโลยีเข้าช่วย ดังจะเห็นจากการทอผ้าสมัยโบราณ ซึ่งเริ่มจากการเลี้ยงไหมปลูกฝ้าย จนถึงการสาวไหม การย้อมไหมด้วยสีธรรมชาติ ที่ได้มาจากแก่นไม้บ้าง เปลือกไม้บ้าง ซึ่งเป็นวัสดุจากธรรมชาติทั้งสิ้น เช่น สีคราม ได้มาจากต้นคราม สีเหลืองได้จากขมิ้น เป็นต้น จากวัตถุดิบที่พื้นบ้านก็ไปสู่การทอด้วยเครื่องมือที่ประดิษฐ์ขึ้นอย่างง่ายตลอดจนไปถึงลวดลาย ส่วนมากเป็นสิ่งที่ได้ถ่ายทอดกันมาจากบรรพบุรุษเป็นหลัก จากวิธีการขั้นตอนดังกล่าว จะเห็นว่าเป็นวิธีการที่เป็นธรรมชาติเรียบง่าย และมีความประสานกลมกลืนกันทำให้เกิดความงามเฉพาะถิ่นขึ้นและมีลักษณะที่แตกต่างไปจากงานอุตสาหกรรมต่างๆ ที่แพร่หลายในปัจจุบัน

ลักษณะเฉพาะของศิลปะที่พื้นบ้าน

งานศิลปะที่พื้นบ้านเป็นวัตถุที่สะท้อนให้เห็นลักษณะความเป็นอยู่ สภาพเศรษฐกิจสังคมของท้องถิ่น ตามกาลเวลาของการสร้างศิลปะหัตถกรรมนั้นๆ เช่นเดียวกันกับงานวิจิตรศิลป์ แต่จุดประสงค์ของการสร้างงานนั้นมุ่งไปที่ประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก ความงามที่เกิดขึ้นมักจะประสาน

กับประโยชน์ใช้สอยได้อย่างมีเอกภาพ งานเหล่านี้เป็นงานของสามัญชน ที่ผ่านการไตร่ตรองถึงประโยชน์ในการใช้และความน่าใช้ หมายถึงรูปแบบที่จะใช้สอยได้ดี จะมีความงดงามน่าใช้ไปด้วยบางครั้งความงดงามของสิ่งต่างๆ เหล่านั้นจะเพิ่มขึ้นเองตามธรรมชาติของช่าง ซึ่งเป็นชาวบ้านหรือคนในท้องถิ่นนั้นมิได้มีการออกแบบที่มุ่งความงามและความสะดวกในการใช้สอยเหมือนศิลปะประยุกต์ในสมัยปัจจุบัน ซึ่งงานเหล่านี้จะมีการทำอย่างเป็นขั้นตอนอย่างผู้ที่มีการศึกษาและสร้างสรรค์ขึ้นด้วยหลักวิชาต่างไปจากการสร้างงานศิลปะพื้นบ้านซึ่งเป็นเรื่องของธรรมชาติที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ มิได้ขึ้นอยู่กฎเกณฑ์และหลักวิชาทางศิลปะแต่อย่างใด

ประวัติและวัตถุประสงค์ในการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน

"กิ่งไม้ขนาดเล็กยาวประมาณ 1 คืบ พับให้มีมุมจั่ว แล้วฉีกใบไม้ขนาดเล็กสอดไว้ตรงมุมพับปลายเข้าหากัน ใสบากเป่า เกิดเสียงดัง ตอด ตอด สบับเสียงยาวสั้นการขึ้นถี่คล้ายคล้ายเสียงแม่ไก่กระดากส่งเสียง"

อันที่จริงแล้วไม่ว่าจะเป็นเศษกิ่งไม้ใบหญ้าหรือถูกเรียกว่าตอดต่อไก่ สิ่งของที่กล่าวมานี้ก็จะไม่มี "ภาพชีวิต" หากไม่ถูกใครสังเกตเห็นคุณค่าแต่สำหรับจำสับเอกทวิ ผู้ถือกำเนิดในครอบครัวยากจนช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 นับได้ว่ามีชีวิตคลุมคลึงกับสิ่งของเครื่องใช้เหล่านี้มากพอสมควร เมื่อใดที่สิ่งของเครื่องใช้ถูกตระหนักในคุณค่ามากกว่าราคาเมื่อนั้นภาพความทรงจำเก่าๆ ก็กลับมาเยือนอีกครั้ง

จำสับเอกทวิ หรือลุงจำ หรือจำทวิ กล่าวว่า "ของที่เก็บนี้อาจถูกมองว่าเป็นสิ่งที่ไม่มีความค่าอะไรแตเมื่อนำมาหักบีบใสบากเป่าให้เป็นเสียงไกร่ร้องก็ได้ เมื่อเรารู้ว่าของที่เก็บไว้นี้ใช้อย่างไรถ้าไม่รู้แล้วเอามาเก็บไว้ มันก็คือร้านขายของเก่า"

นับเวลากว่า 20 ปีที่จำทวิใช้เวลาสะสมเครื่องมือเครื่องใช้พื้นบ้านที่บรรพชนไทยในอดีตใช้ในการดำรงชีพ ไม่ว่าจะเป็สิ่งคุ่นมือคุ่นตา หรือสิ่งของแปลกแตกต่างไปจากความคุ้นเคย อาทิเช่นเครื่องมือเครื่องใช้ในครัวเรือนไม้หอมอนวด กระต่ายขูดมะพร้าว เครื่องมือจับสัตว์ ตลอดจนเครื่องมือหนักหนากการเขื่อนดนตรี ของเด็กเล่น เป็นต้น สิ่งของนับพันนับหมื่นชิ้นจึงสะท้อนภาพการเก็บรวบรวมไว้ด้วยใจรัก ความพยายามเสาะหา ซึ่งนับว่าใช้ทั้งเวลาแรงกาย แรงใจ และทุนทรัพย์เป็นอย่างสูง

เมื่อแรกเก็บนั้นจำทวิเห็นว่า "เป็นเรื่องจำเ็น" เพราะบ้านเมืองเปลี่ยนแปลงไปมาก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผู้คนทั้งหลายคล้อยตามคนต่างประเทศจนไม่เห็นเอกลักษณ์และศักดิ์ศรี ทุกสิ่งเป็นสากลแล้วความเป็นไทยหายไปไหน ดังนั้นสิ่งของที่ลุ่มจ่ำสะสมจึงเป็นสิ่งที่คนเขาเอาไปทิ้ง ไปขายหรือปล่อยให้มันสูญสลายไป แต่เมื่อนำมาเก็บจ้าวทวิจึงถูกมองจากคนรอบข้างแบบไม่เข้าใจนักแต่สิ่งเหล่านั้นกลับทำให้ความสนใจที่จะสะสมสิ่งต่างๆ มีมากขึ้น เพราะเห็นว่าเป็นกำพิตของคนไทยเป็นสิ่งที่เครื่องใช้ที่ล้าวนแล้วแต่สะท้อนภาพการดำเนินชีวิต โลกทัศน์การสังเคราะห์จนเปี่ยมด้วย "ภูมิปัญญา" ของบรรพชนไทย อย่างน้อยๆ ก็เป็นภาพสะท้อนสังคมที่อุดมไปด้วยทรัพย์ในดินสินในน้ำ และการเรียนรู้สภาพแวดล้อม คิดค้นเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อสนองตอบความตอบควมเชื่อและความต้องการในด้านต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

สิ่งของที่หลากหลายนี้เริ่มสะสมหลังกลุ่มพระเครื่องและเครื่องเคลือบต่างๆ การออกหาสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ เริ่มเป็นจริงเป็นจังตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 เมื่อเริ่มมีฐานะความเป็นอยู่ดีขึ้น พ่อสร้างบ้านของตัวเองได้ก็หาตุ้มมาเก็บของพวกนี้ไว้และเริ่มเสาะหาสิ่งของเครื่องใช้ที่ยังไม่มี โดยตระเวนไปตามท้องถื่นทั้งใกล้และไกล โดยเฉพาะในเขตภาพเหนือตอนล่างได้แก่ นครสวรรค์ พิษณุโลก กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ ตาก สุโขทัย และอุตรดิตถ์ ต่อมาเมื่อซื้อบ้านอีกหลังหนึ่ง จึงนำเอาของมาเก็บไว้ เมื่อมีมากๆ เข้าก็มีคนมาขอดู

จนกระทั่งปี พ.ศ. 2526 สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติและศูนย์วัฒนธรรมจังหวัดพิษณุโลก ได้ร่วมจัดงานเชิดชูเกียรติให้ในฐานะที่จำลองเอทวิ ได้รับการยกย่องให้เป็นบุคคลดีเด่นทางวัฒนธรรม สาขาการช่างฝีมือแขนงช่างหล่อ จึงมีการเผยแพร่สิ่งของที่สะสมไว้ต่อสาธารณชนอย่างกว้างขวางเป็นครั้งแรกและเป็นจุดเริ่มต้นของการเปิดพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านอย่างไม่เป็นทางการนับแต่นั้นมา

ในช่วงชีวิตที่ผ่านมาจึงพอที่จะพิสูจน์ถึงความพยายามวังสม "ภูมิปัญญา" ของบรรพชนไทย ไม่ว่าจะสิ่งของเครื่องใช้บ้านที่เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุจะมีสภาพอย่างไร จากกองขยะ เมื่อกาลก่อนหรือการแปรสภาพเป็นวัตถุที่ทรงคุณค่าในปัจจุบัน แต่สิ่งที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงคือการสะสมสิ่งที่รักและมีคุณค่าในปัจจุบัน แต่สิ่งที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงคือการสะสมสิ่งที่รักและมีคุณค่า ตลอดจนเสนอความคิด โลกทัศน์ของผู้ทำ ผู้ใช้ที่มีต่อสังคมออกมาจึงไม่แปลกเลยที่ "คลังแห่งความรู้" ซึ่งเป็นเจตนารมณ์ดั้งเดิมของจ้าวทวิ จนเป็นที่ยอมรับจากผู้เข้าชมและได้รับการกล่าวขานว่าเป็น "ชุมทรัพย์ทางประวัติศาสตร์และภูมิปัญญาไทย"

กิจการที่ดำเนินการ

เป็นการปลุกและปลุกจิตสำนึกของคนไทยให้เห็นคุณค่าของงานศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้านอันแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษไทยที่นับวันจะสูญหายไป โดยการจัดเก็บและสะสมไว้ให้ลูกหลานในอนาคตได้ศึกษา

สถานที่ตั้ง

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจ่าทวี ตั้งอยู่บนพื้นที่ประมาณ 2 ไร่เศษ บนถนนวิสุทธิกษัตริย์ ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก

การจัดรายได้

จากการรับบริจาคและจำหน่ายของที่ระลึก

รูปแบบการจัดเก็บแสดงภาพในพิพิธภัณฑ์

การจัดแสดงอยู่ในพื้นที่ของ 3 อาคารคือ

- อาคารหลังที่ 1 เป็นคลังพิพิธภัณฑ์ หรืออาคารชั่วคราวที่จัดวางเครื่องมือเครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่องใช้ในการเกษตร เครื่องมือจับสัตว์น้ำ และสัตว์บกขนาดใหญ่ ซึ่งสิ่งของในอาคารนี้จะจัดหมุนเวียนจัดแสดงหรือจัดวางเมื่อมีอาคารหลังใหม่
- อาคารหลังที่ 2 จัดนิทรรศการเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของจังหวัดพิษณุโลกตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และในส่วนของชีวิตของผู้คนนั้นได้เสนอวิถีชีวิตของชาวไซ่ง่ ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานที่จังหวัดพิษณุโลก
- อาคารหลังที่ 3 เป็นอาคารถาวรที่จัดแสดงเกือบเสร็จสมบูรณ์แล้ว ชั้นบนเป็นของเด็กเล่นต่างๆ หรือเกมไหวพริบของผู้ใหญ่ หรือเครื่องใช้สำหรับเด็ก อาวุธและของใช้ประจำตัว ตลอดจนเครื่องใช้ในพิธีต่าง ๆ ทั้งงานบุญและงานศพ มุมถัดมาเป็นเครื่องปั้นดินเผาที่ค้นพบบริเวณวัดตาปะขาวหาย
- ในส่วนของเครื่องมือช่างต่างๆ ที่ไม่สามารถพบเห็นได้ง่ายนักส่วนที่เกี่ยวกับการเผยแพร่ศาสนาและความเชื่อประกอบด้วยหนังสือใบลาน เลื่อยยันต์ ตลอดจนพระพุทธรูปไม้ สำริดในสมัยต่างๆ อีกมุมที่น่าสนใจคือการจำลองการอยู่ไฟหลังการ

การสอดบุตรซึ่งแสดงในเรือนไฟ เป็นเรือนเครื่องผูกกระโจมป้องกันเด็กความร้อน
หนาวหรือแมลง

ถัดมาเป็นเตาไฟ อุปรกรณ์หุงต้ม เตาไฟและไม้หมอนวด ตลอดจนเครื่องมือทำยาสมุนไพร
ไพโรและยาพื้นบ้านต่างๆ

จากเครื่องใช้ในครัวเรือนก็มาเป็นดนตรีและการละเล่นโดยเฉพาะมังคละ ซึ่งเป็นการ
ละเล่นที่ปรากฏอยู่ในอดีตเฉพาะจังหวัดพิษณุโลก ปัจจุบันมีการฟื้นฟูบ้างแล้วส่วนชั้น
ล่างของอาคารถาวร ประกอบด้วยครัวไฟและเครื่องมือในการประกอบอาหารต่างๆ
นอกจากนี้ก็มีเครื่องจักสานและเครื่องเขินต่างๆ

ส่วนเครื่องมือดักสัตว์นอกจากมีการจัดแสดงสิ่งของแล้วยังมีภาพประกอบเพื่อความ
เข้าใจดีขึ้นตลอดจนเครื่องมือเป่าเสียงเสียดัง

ต่อมาเป็นเงินตรา ธนบัตร อุปรกรณ์ทอผ้าและเครื่องแต่งกายในแต่ละท้องถิ่น ส่วน
ห้องโถง จัดแสดงนิทรรศการซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนไทย รวมทั้งหุ่นโรกา และ
อุปรกรณ์ไล่นกต่างๆ และเครื่องใช้ในครัวเรือนขนาดใหญ่ เช่น เครื่องสีข้าว ครกตำ
ข้าว

อาคารหลังที่ 4, 5 และ 6

เป็นร้านจำหน่ายผ้าสินค้าที่ระลึกและของว่าง

บทที่ 3

ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์

1. สัญลักษณ์

ความหมายของสัญลักษณ์

สัญลักษณ์ หมายถึง เครื่องหมายที่ใช้เตือน ขอให้รู้ถึงบทบาทและความสำคัญที่สัญลักษณ์นั้นๆ แทนค่าลงไป สัญลักษณ์ต่างๆ จะต้องมีที่มา มีความหมาย หรือเป้าจุดศูนย์รวม ในด้านจิตใจต่อสัญลักษณ์ที่ใช้แทนสิ่งนั้นๆ ในสังคมปัจจุบันสัญลักษณ์ได้เริ่มมีบทบาทต่างๆ มากขึ้น จะเห็นได้ว่า เมื่อมีการตั้งกลุ่ม สมาคม ศูนย์ชมรม แม้แต่ห้างร้าน บริษัท หน่วยงานต่างๆ จะต้องมียุทธศาสตร์สัญลักษณ์แทนค่า แทนเรื่องราวที่มาทุกครั้งไป

หลักการในการออกแบบสัญลักษณ์

การออกแบบสัญลักษณ์จะยึดถือหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

- ความเรียบง่าย

สัญลักษณ์ที่ดีจะต้องออกแบบอย่างเรียบง่าย เช่น ทำมาจากรูปทรงของธรรมชาติ รูปทรงเรขาคณิต จากตัวอักษร เป็นต้น

- ความมีเอกลักษณ์

มีความเป็นตัวของตัวเอง โดยไม่ซ้ำหรือลอกเลียนแบบใคร การออกแบบสัญลักษณ์ที่ซ้ำซาก จะมีผลเสียในการจดจำ จำเป็ดการสับสนได้ภายหลัง

- เข้าใจและจดจำง่าย

สัญลักษณ์ที่ออกแบบจะต้องเป็นที่ยอมรับและเข้าใจสามารถจดจำได้อย่างง่ายว่าสัญลักษณ์นั้นแทนสิ่งใด

- ที่มาของสัญลักษณ์

ที่มาในที่นี้ หมายถึง เรื่องราวของสัญลักษณ์นั้นๆ จะไปแทนค่าสิ่งใดก็ต้องศึกษาเรื่องราวที่มาของสิ่งนั้นๆ แล้วจึงใช้สัญลักษณ์นั้นแทนค่าลงไป สัญลักษณ์ที่อาจจะเพียงรูปทรงหรือสีก็ได้

2. ไปสเตอร์

ไปสเตอร์นับว่าเป็นสื่อหรือปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งที่จะเป็นสื่อขยาย เรื่องราว กำหนดการต่างๆ ฉะนั้น ไปสเตอร์จึงสามารถรวบรวมความหมาย ที่มา ประวัติ ความต้องการต่างๆ ไว้ในไปสเตอร์นั้นๆ โดยอาจจะแสดงออกในรูปของ รูปทรงที่แทนคำสี่ ตัวหนังสือ เป็นต้น

หลักเกณฑ์ในการออกแบบไปสเตอร์

ไปสเตอร์อาจจะกล่าวได้อย่างสรุปว่า คือสิ่งพิมพ์ที่ออกแบบขึ้นเพื่อกระจายข่าวสารไปสู่มวลชน โดยอาศัยการออกแบบที่สะดุดตาเพื่อเรียกความสนใจในระยะเวลาอันสั้น ดังนั้น การออกแบบไปสเตอร์จึงต้องพิถีพิถัน ไม่ว่าจะเป็นการจัดวาง รูป หรือ ตัวหนังสือ ดังจะกล่าวถึงหลักเกณฑ์ไว้ดังนี้

องค์ประกอบของไปสเตอร์

หัวข้อเรื่อง หมายถึง ตัวหนังสือที่บอกให้ทราบว่าไปสเตอร์นี้ของอะไร งานอะไร เพื่ออะไร การออกแบบจึงให้สะดุดตา อ่านง่าย

รายละเอียดของเนื้อหา เมื่อมีหัวข้อแล้วก็ต้องมีรายละเอียดที่จะบอกถึงหมายกำหนดการ ที่มา วัตถุประสงค์ วัน เวลา สถานที่ โดยย่อ ส่วนที่จะมีความสำคัญรองลงมา จากหัวเรื่องตั้งนั้นขนาดตัวหนังสือที่ใช้จริงมีขนาดเล็กกว่า เต้นน้อยกว่า แต่ยังคงมีการจัดวางที่สามารถอ่านได้ง่ายด้วย

ภาพประกอบ ภาพประกอบเป็นสิ่งที่สามารถดึงดูดความสนใจของผู้ดูได้ ภาพประกอบที่นำมาเป็นสื่อ จะต้องมีความหมายตรงกับ หัวเรื่อง หรือ วัตถุประสงค์ในสิ่งที่ต้องการ แสดงภาพประกอบจะต้องดูเรียบง่าย ไม่รกตา ดึงดูดความสนใจได้ดี

สัญลักษณ์ ไปสเตอร์บางชิ้นที่ออกแบบขึ้นมาเพื่อประกาศหรือแพร่ข่าวสารต่างๆ ตัวนั้นสัญลักษณ์จึงมีบทบาทที่จะแทนคำว่าใครเป็นผู้แพร่ข่าวสาร หรือสถาบันใดที่กเป็นผู้จัดงานนั้นๆ

ขนาดของโปสเตอร์

โปสเตอร์ที่ดีจะต้องขนาดที่ไม่เล็กจนเกินไป ซึ่งโปสเตอร์ขนาดใหญ่จะเรียกสร้างความสนใจได้มากกว่าขนาดเล็ก เพราะส่วนมาก โปสเตอร์จะติดตามท้องถนน ผู้คนที่ผ่านไปมาจะมองจากระยะไกล ดังนั้น ขนาดของโปสเตอร์จึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่ง ถึงแม้ว่าการจัดวาง หรือรูปแบบเนื้อหาภายในโปสเตอร์นั้นๆ จะดูดี ถูกต้อง สวยงาม แต่ถ้ามีขนาดเล็กเกินไป โปสเตอร์นั้น ก็ไม่สามารถดึงดูดความสนใจได้มากพอ

สี

เป็นที่ยอมรับกันว่าสีสรรค์ต่างๆ ย่อมเป็นที่สะดุดตามากกว่าขาว-ดำ โปสเตอร์ก็เช่นเดียวกัน แต่มีโปสเตอร์บางประเภทที่ออกแบบเพียงขาว-ดำ ซึ่งจะต้องออกแบบอย่างพิถีพิถัน ในด้านการจัดวาง โดยต้องเน้นที่น้ำหนัก ขาวจัด ดำจัด ให้อยู่ในส่วนที่พอเหมาะไม่เกิดความสับสนหรือลยาตา

การเลือกใช้ตัวหนังสือ

ตัวหนังสือที่ใช้จะต้องเป็นตัวหนังสือที่เรียบง่าย สามารถอ่านง่าย และรวดเร็วในระยะเวลาอันสั้น และตัวหนังสือทุกตัวจะต้องมีรูปแบบอย่างเดียวกัน หรือคล้ายคลึงกัน สามารถอยู่ด้วยกันได้ไม่ขัดตา

3. แผ่นพับ

หมายถึงสิ่งพิมพ์ที่เป็นแผ่นพับแต่ไม่มีการพับเสีย

จุดประสงค์ของการพิมพ์แผ่นพับ

ภาพในแผ่นพับอาจจะประกอบไปด้วย จุดประสงค์ ประวัติโดยย่อ ภาพประกอบ แผ่นที่ แผ่นผัง เป็นต้น

ลักษณะการพับต่างๆ ของแผ่นพับ

1. การพับกลางหนึ่งครั้ง กระดาษ 1 แผ่น พับกลางหนึ่งครั้งให้ขอบของหน้าพับกันสนิทจะได้หนังสือ 4 หน้า
2. การพับมุมฉาก คือ พับตรงกลางของกระดาษทางยาวครึ่งหนึ่ง แล้วพับตรงกลางกระดาษที่พับแล้ว ตัดกับมุมฉากที่พับครั้งแรก การพับครั้งที่ 2 นี้ จะได้ 8 หน้า เราอาจจะ

เราอาจจะพับมุมฉากต่อไปอีกครั้งที่ 3 จะได้ 16 หน้า แล้วพับอีกครั้งเป็นครั้งที่ 4 จะได้ 32 หน้า

3. การพับแบบครึ่งเสา เป็นการพับแบบมุมฉาก 2 ครั้ง การพับที่เรียกว่า มักใช้สำหรับพับการ์ดหนังสือที่เรียกว่า

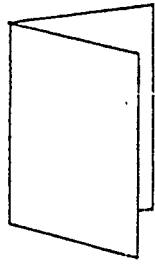
4. การพับ 6 หน้า เป็นการพับทางยาว จากสองปลายโดยพับ 2 ระยะเวลา แบ่งกระดาษตามยาวเป็น 3 ส่วน พับจากปลายเข้ามาตรงรอยแบ่งทั้ง 2 แห่ง โดยขอบกระดาษ ทั้ง 2 ข้างพับซ้อนกัน

5. การพับชนิดแบบพับเพลงชัก คือ พับกระดาษทางยาวโดยมากมักเป็นแผ่นยาวมาก ดดพับมาทางซ้ายรอยหนึ่ง แล้วกลับพันไปทางขวาอีกรอยหนึ่งสลับกันไปให้กระดาษพับซ้อนกัน ลักษณะเหมือนสมุดข่อยโบราณของไทย

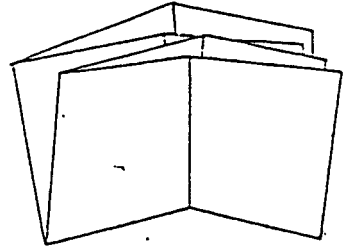
6. การพับแบบขนาน คือการพับกระดาษหลายครั้ง ในด้านเดียวกัน เช่น พับกระดาษครั้งแรกทางด้านยาว โดยเอาปลายกระดาษของสองปลายมาบรรจบกัน พับครั้งที่ 1 แล้ว ก็พับกระดาษที่พับไว้แล้ว พับทางด้านเดิมอีกเป็นรอยที่ 2 โดยใช้รอยพับครั้งใหม่นี้ขนานกับครั้งที่เก่าและอาจพับเป็นครั้งที่ 3-4 ได้อีกในลักษณะเดียวกัน

7. การพับในลักษณะพิเศษอื่นๆ อาจจะพับตัดจากมุมเข้ามาตรงกลาง หรือพับบางส่วนเข้ามาให้ขอบล้ากันอยู่ การพับพิศดารนี้มักใช้พับการ์ด หรือ ส.ค.ส. ในโฆษณาไม่ได้เป็นการพับหนังสือ

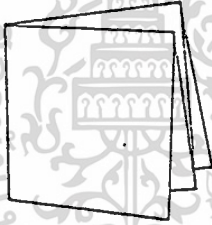
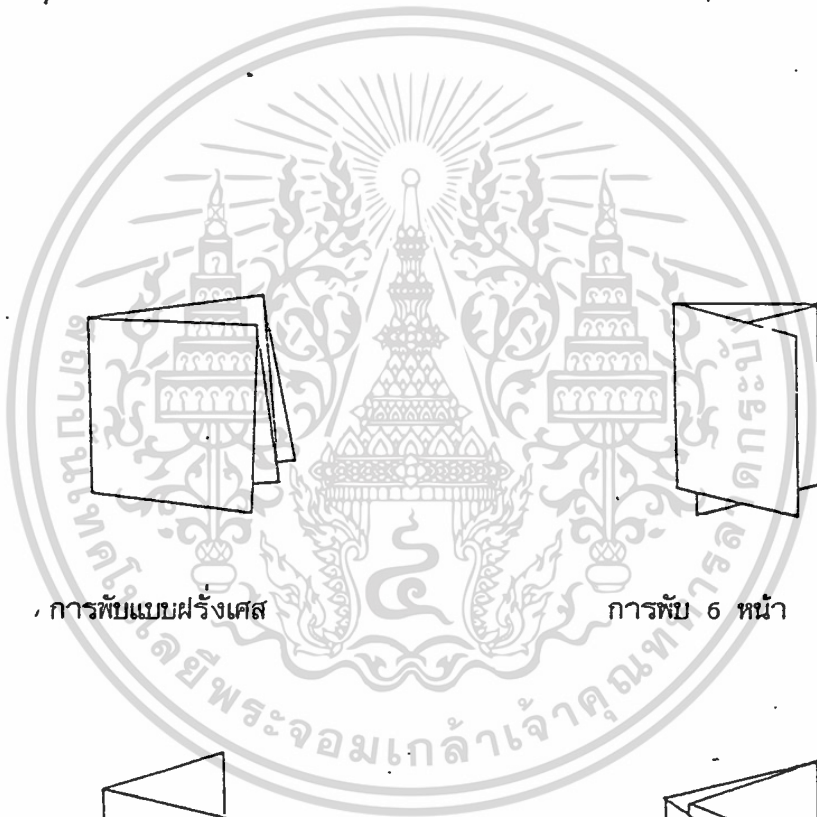
รูปต่อไปนี้เป็นลักษณะของการพับต่างๆ ของสุจิตต์

การพับกลางหนึ่งครั้ง

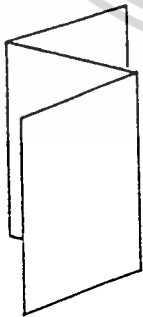
การพับมุดฉาก

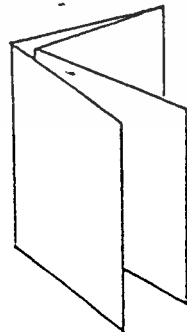
การพับแบบฝรั่งเศส

การพับ 6 หน้า

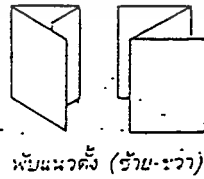
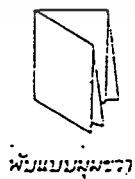
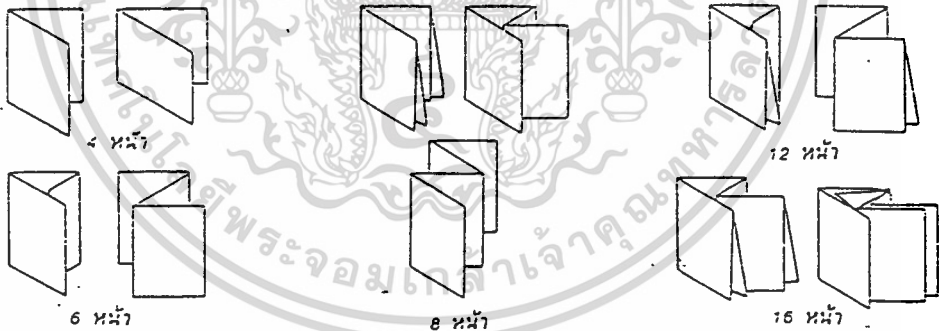
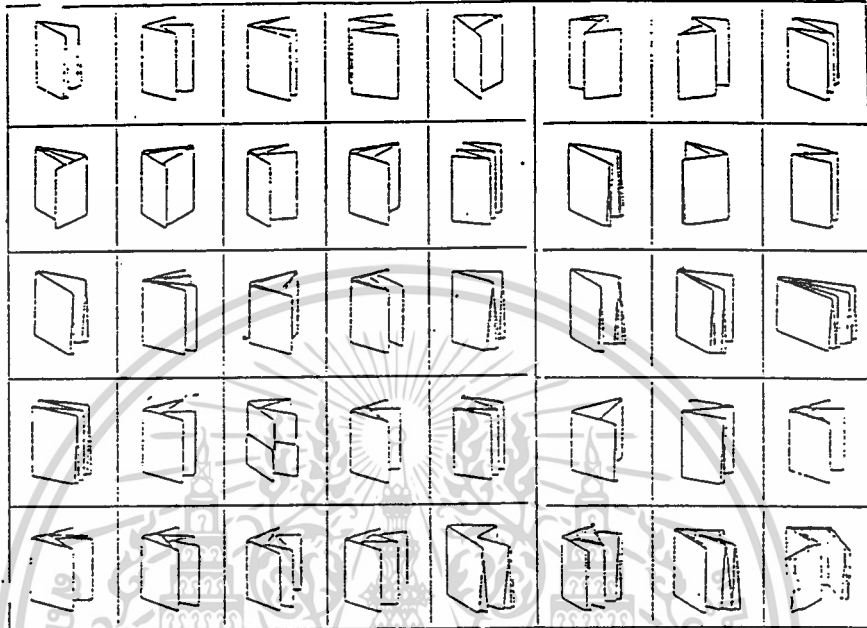
การพับชนิดแบบหีบเพลงชัก

การพับแบบขนาน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

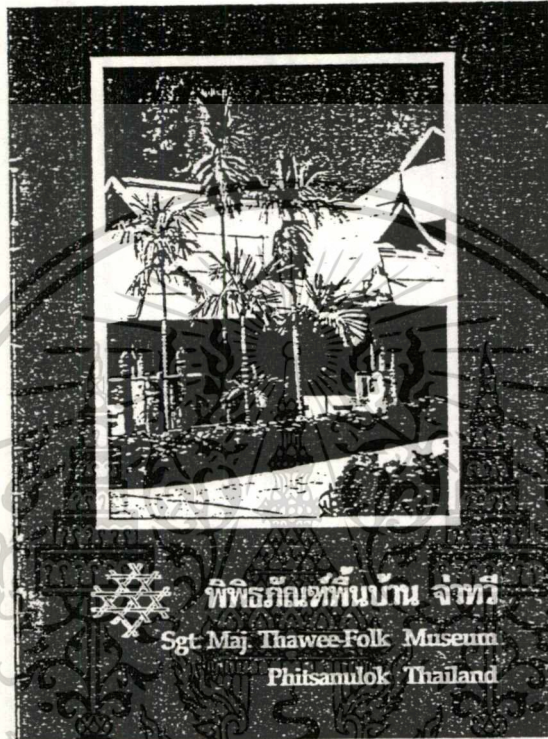
การพับในลักษณะพิเศษอื่นๆ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สื่อสิ่งพิมพ์ที่เรายังมีฉบับ

หนังสือที่ระลึก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สัญลักษณ์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

การสร้างสรรค์ผลงาน

แบบร่างครั้งที่ 1

สัญลักษณ์

ในครั้งแรกที่ข้าพเจ้าได้ไปติดต่อหาข้อมูลจากพิพิธภัณฑ์แห่งนี้จึงได้ทราบว่า พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทรมีสัญลักษณ์ที่ใช้อยู่แล้ว คือเป็นภาพลายเส้น รูปเฉลว ซึ่งเป็นสำหรับข้าพเจ้าเห็นว่าสัญลักษณ์นั้นแสดงความเป็นพื้นบ้านได้ดีแต่ไม่เป็นที่รู้จักเท่าที่ควร จึงได้ปรับปรุงโดยเลือกหาสื่อที่แสดงออกถึงความเป็นชาวบ้าน เช่น เต็มแต่เป็นสิ่งที่ดูเป็นสิริมงคลและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปมาใช้แทน

จากความคิดทั้งหมดที่รวบรวม ได้สามารถสรุปสัญลักษณ์ของพิพิธภัณฑ์ได้ดังภาพนี้

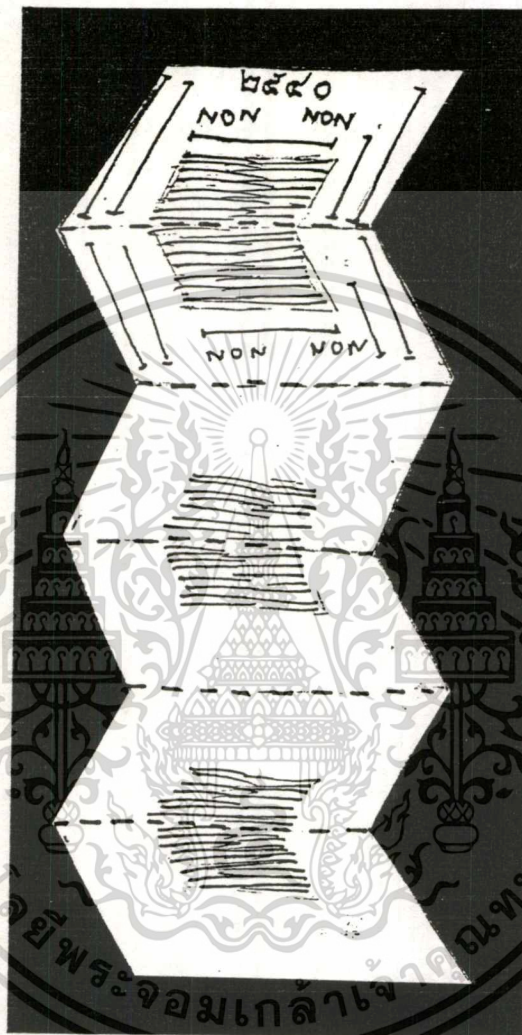
แนวความคิด : ใช้เฉลวซึ่งเป็นเครื่องจักสานชนิดหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับความเชื่อของชาวบ้านในเรื่องของความเป็นสิริมงคลมาแต่โบราณ เช่น นำเอาเฉลวไปปักไว้ที่หม้อยา เพราะเชื่อว่าสามารถทำให้ยานั้นขลังและมีความศักดิ์สิทธิ์

ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการตรวจ

- : มีลักษณะเป็นดาวมีความหมายที่ไม่เป็นมงคลชาวต่างชาติอาจรู้สึกไม่ดี
- : รูปแบบติดทอนมากเกินไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สง **ไม่สื่อถึงความเป็นพื้นบ้านเลย** คึกข่มเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โปสเตอร์

แนวความคิด : โปสเตอร์ที่ระลึกจะมีลักษณะเป็นปฏิทินภายในตัวสามารถทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์
และใช้ประโยชน์ได้ในตัวเอง

ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการตรวจ : รูปแบบน่าสนใจดี แต่การจัดวางควรได้รับการปรับปรุง
มากกว่านี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบร่างครั้งที่ 2

สัญลักษณ์

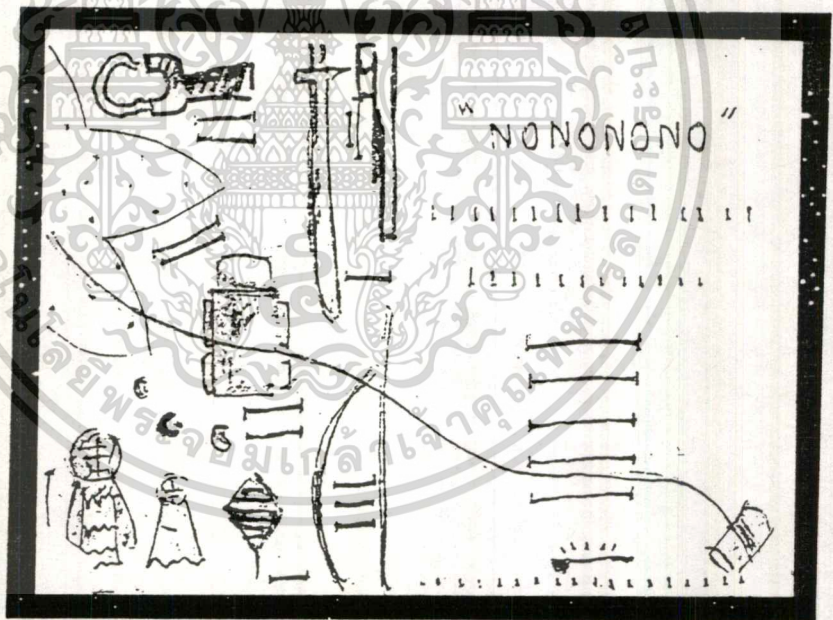
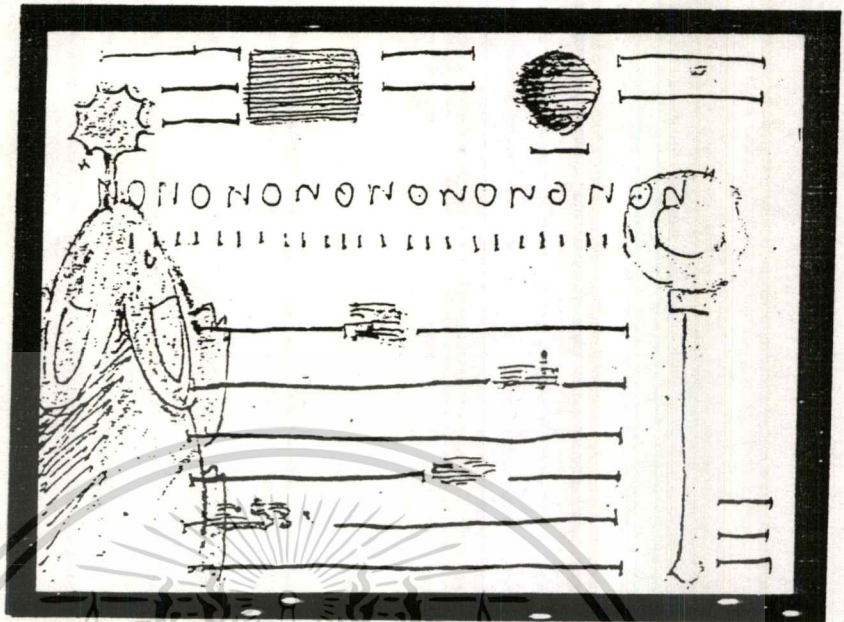

แนวความคิด : เช่นเดียวกับแบบร่างที่ 1

ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ :

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โปสเตอร์

แนวความคิด : เช่นเดียวกับแบบร่างที่ 1

ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ : เนื้อหาไม่ได้บอกว่าพิพิธภัณฑน์มีความน่าสนใจอย่างไร

: รูปแบบและการจัดวางไม่ดีไม่น่าสนใจ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โปสเตอร์

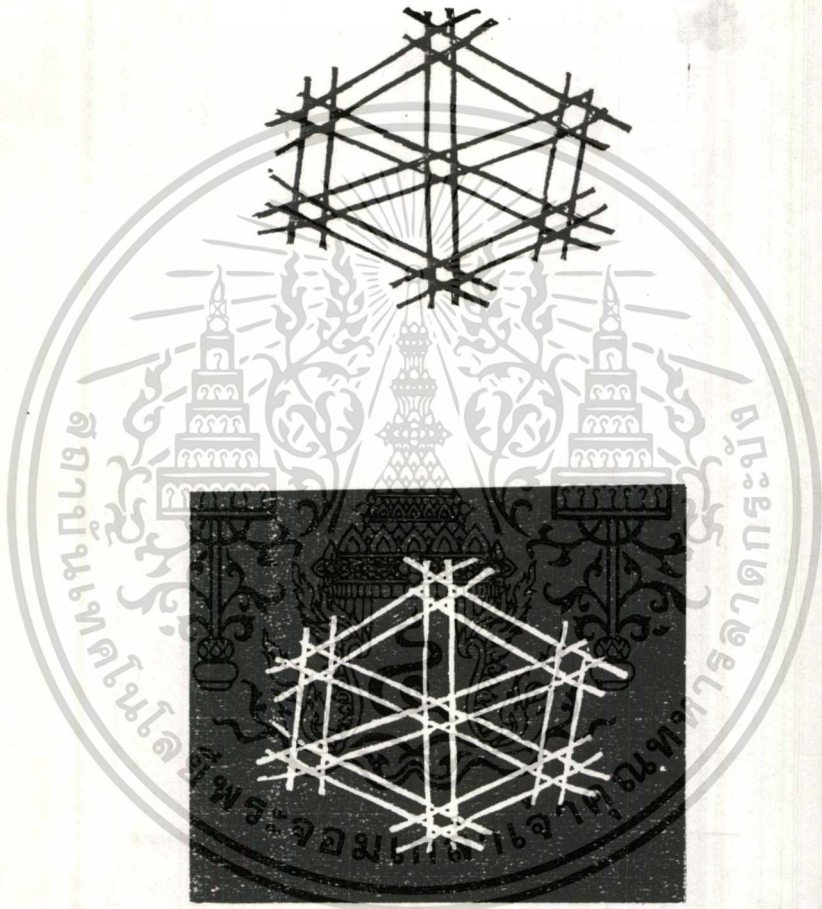
แนวความคิด : เปลี่ยนแปลงจากคราวที่แล้วโดยลดความเป็นปฏิทินให้มีลักษณะเป็นโปสเตอร์ที่
สามารถส่งได้จริงๆ ภาพที่ใช้เป็นลิ่งของที่มีกลไกน่าสนใจ

ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ : ควรศึกษาข้อมูลข้อกำหนดของโปสเตอร์ก่อนเพื่อความเหมาะสม
ในการออกแบบ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แบบร่างครั้งที่ 3

สัญลักษณ์

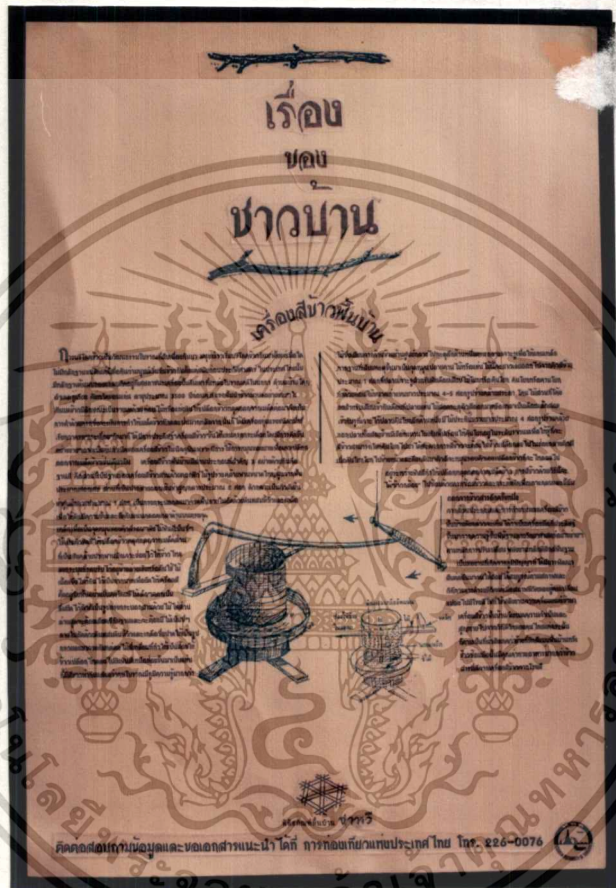

แนวความคิด :

ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ : ควรทดลองใช้เทคนิคต่างๆ และจัดวางตัวหนังสือให้ดูน่าสนใจกว่านี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

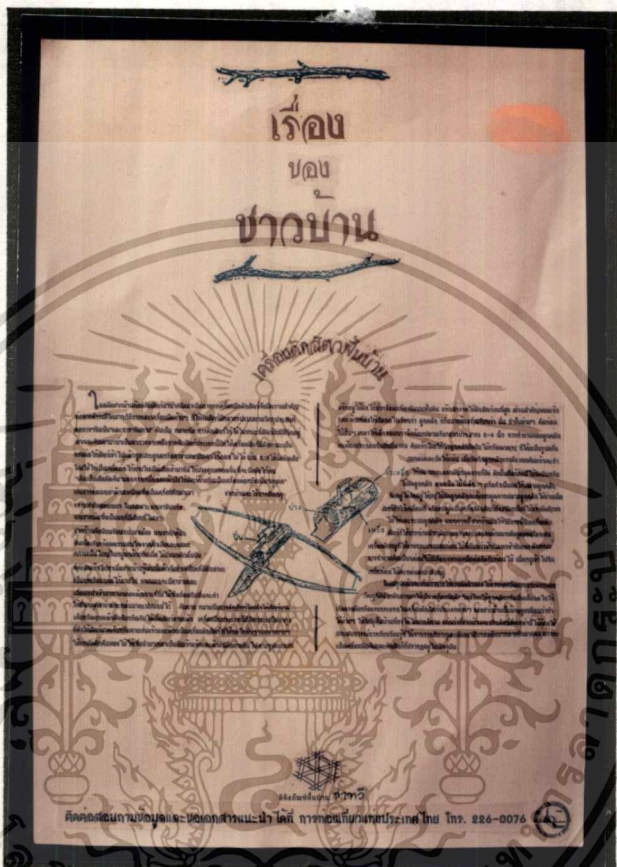
โปสเตอร์

แนวความคิด : เลือการใช้ style cditorial มาใช้เพื่อเป็นการให้ข้อมูลว่าพิพิธภัณฑ์แห่งนี้
 มิได้เก็บเพียงของต่างๆ ไปแต่มีของที่มิกลโกพิเศษและเป็นที่มาของเครื่องมือเครื่องใช้
 ที่น่าสนใจในยุคนี้

ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ : ควรจะรู้ปริมาณของ text ที่จะใช้

: รูปแบบของ cditorial มีหลากหลายควรศึกษาให้มากกว่านี้
 เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แผ่นพับ

แนวความคิด : เช่นเดียวกับแบบร่างที่ 2

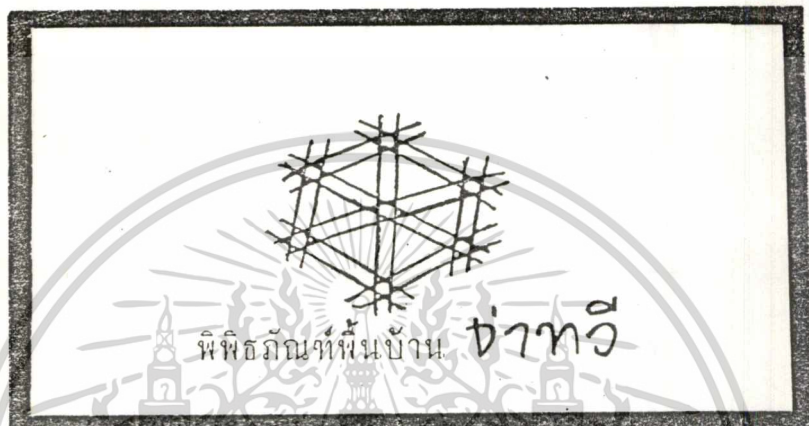
ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ : สตีใช้ดูหวานไป

: ปรับปรุง lay out ในบางส่วน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ผลงานจริง

สัญลักษณ์

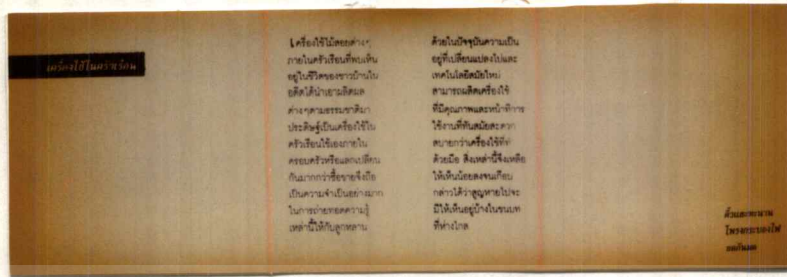

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

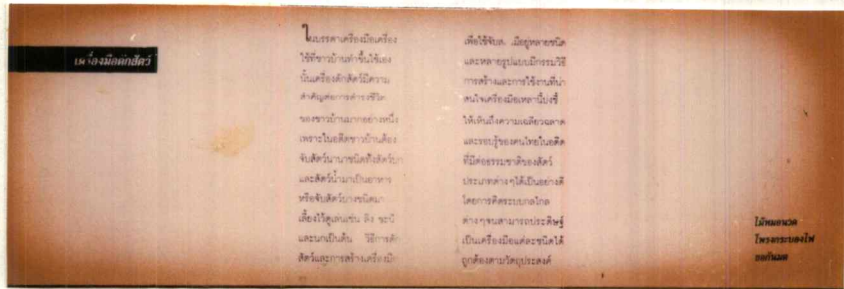

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

โปสเตอร์

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แผ่นพับ

A Museum of THAI FOLK CRAFTS

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเจ้าฟ้าฯ ออสมว.บ้านเจ้าฟ้าฯ
แหล่งเรียนรู้ที่ทันสมัย

การขยายตัวของเมือง
การขยายตัวของเมืองทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนเมือง การขยายตัวของเมืองทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนเมือง การขยายตัวของเมืองทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนเมือง

6

จำหรี

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน เจ้าฟ้าฯ ออสมว.บ้านเจ้าฟ้าฯ

การขยายตัวของเมือง
การขยายตัวของเมืองทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนเมือง การขยายตัวของเมืองทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนเมือง การขยายตัวของเมืองทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชนเมือง

จังหวัดพิษณุโลก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม

กินรี ฉบับที่ 5 ปีที่ 9 เดือน พฤษภาคม 2535.

กุลพันธุ์ธาดา จันทรโพธิ์ศรี , นิคม มุสิกะคามะ , มณีรัตน์ ท่วมเจริญ

วิชาการพิพิธภัณฑ์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช , 2521.

จารุพงษ์ จันทรเพชร. มรดกไม้. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ต้นอ้อ , 2530.

วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์ , ผศ. บทความรู้ทางการออกแบบ พาณิชย์ศิลป์ :

ออกแบบกราฟิก. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศิลปบรรณาการ , 2538.

วิบูลย์ ลีสุวรรณ , พจนานุกรมที่ดอกรวมและอุตสาหกรรมที่น่าน. กรุงเทพฯ :

อัมรินทร์พรินดีกรูฟ จำกัด , 2532.

สนม क्रमเมือง , รศ. สารานุกรมของใช้ที่น่านไทยในอดีต. กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์ต้นอ้อ , 2534.

พิพิธภัณฑ์จันทรี ลมหายใจ ภูมิปัญญา พื้นบ้าน

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทรี
นะรี เคยไปมาแล้ว จัดแสดง
เครื่องมือเครื่องใช้ที่เป็นของ
พื้นบ้านจริงๆ ประเภทกระต่าย
ชุดมะพร้าวเมื่อยุคแรก ๆ ใจ...
ใครบางคนบอกกล่าวเล่าขานให้
ฟังก่อนจะได้ไปเห็น กระนั้นก็
ยังไม่กระจ่างแฉใจ

ต่อเมื่อได้รับเชิญจากมูลนิธิ
อเมริกัน เอ็กซ์เพรส ไปร่วมงาน
ประเพณีเผาเทียนเล่นไฟ ที่สุโขทัย
ความเขย่งทั้งหมดไป เพราะหนึ่งใน
โปรแกรมการท่องเที่ยวครั้งนี้ คือ
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน จ่าสิบเอก ดร.
ทวี บุรณเขตต์ จังหวัดพิษณุโลก
พร้อมกับการเข้าใจถึง "ความมีชีวิต"
ของพิพิธภัณฑ์ที่เฝ้าตามหามานาน

พิพิธภัณฑ์จันทรีไม่ได้ไฮเทค
ชนิดที่กดปุ่มแล้วฉายเป็นภาพอดีต
บรรยายเรื่องราวแบบอัตโนมัติ หรือ
จัดแสดงของมีค่ามหาศาลแต่อย่างใด

อาคารชั่วคราวจัดวางเครื่องมือเครื่องใช้ในนาชนนิต

แต่เป็นที่ที่รวมของพื้นบ้านพื้นเมือง
จริง ๆ ในเขตภาคเหนือตอนล่าง เช่น
จังหวัดนครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก
กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ ตาก สุโขทัย
และอุตรดิตถ์ แม่หลาย ๆ ชิ้นจะเป็น
ของที่ไม่มีราคา ถูกหิ้ง ๆ ขวาง ๆ แต่
เปี่ยมด้วยคุณค่าภูมิปัญญาพื้นบ้าน
แต่ละชิ้นสามารถบอกเล่าเรื่องราวใน
ตัวของมันเสร็จสรรพ ทั้งยังอธิบาย
พื้นฐานทางความคิดของปู่ตาตายเรา

พรสิริอธิบายลักษณะการทำงานของเครื่อง
ดักแมลงสาบ

ได้อย่างชัดเจน

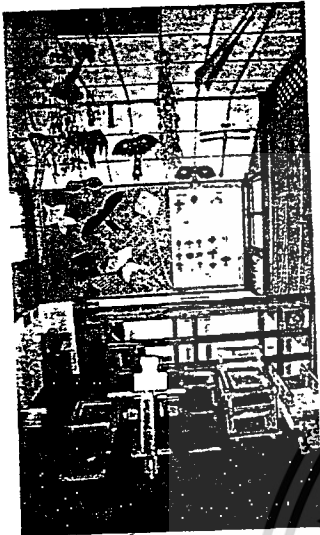
ทุกครั้งที่มีคนมาขอเช่าชม
พิพิธภัณฑ์ของจันทรี หรือจ่าสิบเอก
ดร.ทวี บุรณเขตต์ ไม่เพียงแต่ได้ลอง
เสียดำผ่านประตู แต่ลุงจ่ายังพาชม
พร้อมทั้งอธิบายความเป็นมา ประโยชน์
ใช้สอยของเครื่องมือเครื่องใช้แต่ละ
ชิ้น แม้ในยามที่ร่างกายตนเองป่วยไข้
ก็ยังฝืนสังขาร เพื่อถ่ายทอดความรู้ที่
ได้รับมาให้กับคนที่เข้ามาเยี่ยมชมให้
มากที่สุด และนี่ก็คือเหตุผลเดียวกับที่
พิพิธภัณฑ์แห่งนี้เปิดฟรีสำหรับทุกคน

เพื่อเปิดโอกาสให้ชาวบ้านทั่วไปผู้มีราย
ได้น้อยได้เข้าชมอย่างเสมอภาค

ยามนี้ด้วยลุงจ่าไม่ค่อยสบาย
พรสิริ บุรณเขตต์ บุตรสาวผู้ซึ่งทำ
หน้าที่เป็นเมียขวาทวีเรือหัวแรงในการ
บริหารงานพิพิธภัณฑ์ จึงขอร้องแถม
บังคับให้พักนอนที่บ้าน โดยที่ตนเอง
อาสาทำงานทุกอย่างเองทั้งหมด รวม
ทั้งการให้การต้อนรับอย่างอบอุ่น

ภายในพิพิธภัณฑ์ จัดสรร
เนื้อที่อย่างเป็นระเบียบ เช่น อาคาร
หลังที่ ๑ เป็นอาคารชั่วคราวจัดวาง
เครื่องมือเครื่องใช้ในครัวเรือน เครื่อง
ใช้ในการเกษตร เครื่องมือจับสัตว์บก
สัตว์น้ำขนาดใหญ่ โดยมีการหมุนเวียน
จัดแสดงเปลี่ยนกันไปเป็นคราว ๆ
อาคารหลังที่ ๒ จัดนิทรรศการเกี่ยวกับ
ประวัติศาสตร์ และสภาพแวดล้อม
ทางเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัด
พิษณุโลก ชุมชนที่สำคัญในอดีต
แหล่งน้ำแหล่งคมนาคมทางสำคัญ
ต่าง ๆ และอาคารหลังที่ ๓ เป็น
อาคารถาวรที่จัดแสดงเกือบเสร็จ
สมบูรณ์แล้ว ซึ่งคณะเรามีเวลาเข้าชม
เพียงส่วนนี้เท่านั้น

ความมีชีวิตของพิพิธภัณฑ์จันทรี
อยู่ที่ความรอบรู้ ให้ความสำคัญ
กับที่มาและประโยชน์ใช้สอยของ
สิ่งของแต่ละชิ้น โยงกับความเชื่อพื้น
บ้านและความเป็นเหตุเป็นผลกัน และ
นำมาถ่ายทอดความรู้ทั้งมวลแก่ผู้ที่
สนใจทั้งหลาย ด้วยภาษาที่ง่าย อาทิ
เครื่องดักแมลงสาบ ที่พรสิริได้เล่าให้

แม่แต่ของเล่นพื้นบ้าน ลุงจากเก็บไว้หมด ที่เห็นเป็นไม้คือคอกสำหรับเด็กนึ่ง

ฟังถึงความ เป็นมาว่า

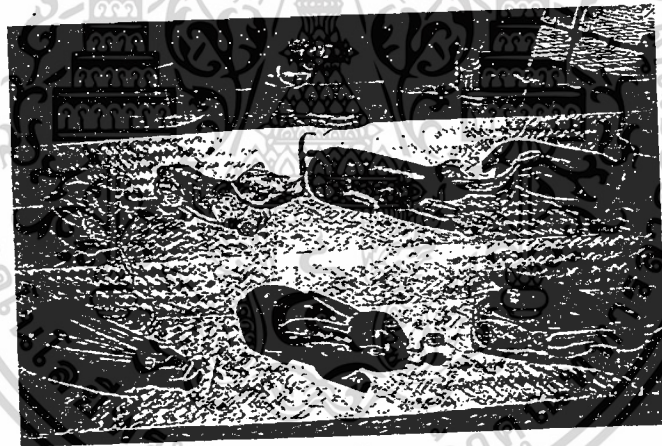
...คือแมลงสาบกัดด้วยมือ จะเหม็น เพราะชื่อมันเราก็บอกว่า แมลงสาบ เขาจะแก๊เคลิคด้วยการ เรียกว่า "ท่านขุน" พอเห็นแมลงสาบ มา จะร้อง...อู๊ย ท่านขุน แล้วตบ จะไม่เหม็น แต่วันหนึ่งเราจะตบทีละลิบ ยีลิบตัวก็ไม่ไหว ต้องใช้เครื่องมือกัด"

เครื่องมือที่ว่ามีลักษณะเป็น กรงสานด้วยกิ่งไม้เล็ก ๆ เป็นตาถี่ ๆ สูงประมาณ ๑ ฟุต ตรงกลางส่วนบน จะสานเป็นช่องเหมือนปล่องทะลุลงไป ถึงพื้นกรง ด้านหน้ามีช่องสำหรับถ่าย ทิ้งแมลงสาบที่กัดได้

...เอาไปตองปิดช่องทางเข้า ออกของกรง ใส่ข้าวสารไว้ช่องบน พอ แมลงสาบเห็นเหยื่อ มันจะลงไปกิน จนอึด ท้องหนักขึ้นไม่ไหวคะ ตาม ธรรมชาติเวลามันได้ขึ้นข้างฝา มันจะ

แปะหลังลงเสมอ .เพราะข้างหลังเป็น การคูก จึงไม่มีตัวไหนบินขึ้นมาได้ พอเต็มยี่สิบสามสิบตัว เอาไปจุ่มน้ำ ไม่มีอากาศหายใจ ตายคะ พอตาย แล้วก็เปิดเบตองทิ้ง"

นอกจากการสร้างเครื่องมือ เครื่องใช้อย่างชาวฉลาดของบรรพชน จะเห็นได้ว่าอนุจะหยิบจับสิ่งใดมา สร้างเป็นงานชิ้นหนึ่ง ได้มีการศึกษา ธรรมชาติและลักษณะนิสัยของสัตว์ นั้น ๆ เช่น เครื่องมือดังกล่าว...

ส่วนหนึ่งของคอกเล็กชั้นกระต่ายขูดมะพร้าว

...คนสมัยก่อนที่ไม่นิยมตั้ง ด้วยเชื่อว่าตุงหลังหักจะหากินไม่ขึ้น หรือถ้าตีแล้วไม่ตาย ว่าเป็นสัตว์ที่ อาฆาตมาดร้าย จะย้อนกลับมากัดเรา จึงต้องทำให้งูตายโดยไม่ใช้การตี เอา ไม้ไผ่ลวกมาสาน ซึ่งผิวไผ่จะคม ใช้ ตัดรกรัดตายละคือ นามาวางบนปาก รุง เอาหลักขอมากดไว้โดยรอบ ไม้ให้ มันขยับเขยื้อน พงูออกมาหากิน หัว เล็กจะออกได้ แต่ตัวมันใหญ่จะติด มันจะบิดตัวเพราะขัดใจ ผิวไผ่ก็จะ

บาดตัวมัน มันเจ็บก็ยิ่งบิดไปเรื่อย ๆ บางตัวโดนบาดจนได้ทะลักรี้

"มีคนถามว่าแล้วมันถอยหลัง ไม่ได้หรือ ถอยไม่ได้เพราะมันอ่อน เกล็ด เจ็บคะ เพราะฉะนั้นเครื่องมือ อันนี้ได้ประโยชน์ ๒ อย่าง คือ ฆ่างู ตาย และไม่ขัดต่อความเชื่อ เพราะไม่ได้ตีงู...คนสมัยก่อนเขาเลือกเฉพาะสิ่ง ที่เขาต้องการคะ สัตว์ที่ไม่ใช่ก็ไม่ต้อง ขึ้นมาตาย แม้แต่ลูกงูก็ไม่ตาย เพราะ มันตัวเล็กเกินกว่าเครื่องดัก จึงเป็น

การควบคุมปริมาณสัตว์ไปด้วย"

ขณะเดียวกันก็มีพัฒนาการ ในความคิดสร้างสรรค์เครื่องมือขึ้น บ้านให้มีประสิทธิภาพตรงกับสิ่งที่เขา ต้องการ เช่น เครื่องมือดักหนู

...เดิมนิเราใช้ "ทับฟ้า" ลักษณะ คือเป็นกล่องไม่มีเชือกแขวนเหยื่อล่อ ติดกับไม้ท่อนหนึ่ง เวลาหนูเข้าไปถึง เหยื่อ ไม้ท่อนเหมือนหัวทังฟ้าหล่น ลงมาทับ หนูแต่ละตัวจะละ **กรรม** ชาติของหนูจะไม่ชอบความคาวของ

ตัวอื่น จะไม่เข้ามากินอีก พอหนูตาย ตัวหนึ่ง ต้องมานั่งทำความสะอาด จึง เปลี่ยนใหม่เป็น "จัน" หรืออุโมงค์ ใส่ เหยื่อไว้ด้านหลัง พอหนูเข้ามาถึงเหยื่อ หลุด มันจะลงมกบิต ได้หนูเป็น ๆ ซึ่ง ถ้าเป็นหนูนา เนื้อแดงสด กินได้ เพราะ ฉะนั้นใช้ที่ดักแบบนี้ได้หนูไม่พอกิน เปลี่ยนใหม่เป็น "กรงตาแมว"

ลักษณะของกรงตาแมว คือ เป็นกล่องมีฝาปิด มีวงกลมเป็นทางให้ หนูวิ่งเข้าไปด้านใน ภายในกล่องมี ๒ ส่วน ด้านในเป็นที่ขังหนู ใล้อานาร หรือเหยื่อล่อไว้ ส่วนด้านหน้ามีช่อง ทางเข้า ๒ ช่อง มีแผ่นไม้วงกลมเลื่อน ไปมาได้ ติดตามไว้ด้านบน

...หนูเมื่อได้กลิ่นเหยื่อจะหา ทางเข้า พอหนูเข้าไป น้ำหนักตัวหนูจะ ดึงให้ไม้วงกลมที่เรียกว่า ไม้แน่น ลง มาปิดทางเข้า ออกไม่ได้ มันมีแรงจูงใจแต่แรกว่าจะกินเหยื่อ จึงเข้าไปอีก แล้วออกไม่ได้ ส่งเสียงร้อง ตัวอื่นจะ หาทางเข้ามาเพราะอิจฉากัน เมื่อช่อง หนึ่งปิดจึงต้องเข้าอีกช่อง เข้ามาติดอีก เป็นอย่างนี้เรื่อย ๆ เรากก็ได้หนูหลาย ตัวเอาไปแกงกิน"

นอกจากการรู้จักหยิบจับสิ่ง ต่าง ๆ รอบตัวมาใช้ประโยชน์เฉพาะ อย่าง ลักษณะของเครื่องมือเครื่องใช้ พื้นบ้านหลายต่อหลายชิ้นยังเฉลยที่มา ของสำนวนภาษาไทยอีกด้วย เช่น การเปรียบเทียบผู้หญิงว่า อ้วนเหมือน "ตุ่มสามโลก" ก็มาจากลักษณะของ ตุ่มสามโลกที่ปากกับตัวตุ่มจะชิดกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา ศิลปวัฒนธรรม เจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บางคนไม่มีส่วนคอของตุ่ม หรือคำว่า "นางนกต้อ" ก็มีที่มาส่วนหนึ่งจาก เครื่องมือตักนก ซึ่งสานด้วยไม้ไผ่ ลักษณะคล้ายกรงนกสำหรับซื้อขาย เพื่อปล่อย นกข่อย แบ่งพื้นที่ด้านนอก ยื่นหน้า... นกที่ล่อได้ ด้านในเป็นที่ รั้งนกตัวเมีย สำหรับล่อนกตัวผู้เข้ามา ติด โดยมากจะใช้ตกในช่วงเดือน กรกฎาคมถึงสิงหาคมซึ่งเป็นฤดูผสม พันธุ์...นกตัวเมียที่เอาผลอันนี้ก็คือที่มา ของคำว่า "นางนกต้อ" คือใช้ต่อหรือ ล่อ...

ดังนั้น ถ้าจะมองในแง่ของคน ยุคนี้ ความเชื่อบางอย่างที่ตกทอดกัน มาอาจจะไม่มีเหตุผลสักเท่าใด เช่น ในเรื่องของเรือนอยู่ไฟ ที่ให้เอาสมุด ดินสอ หรือคัมภีร์ใส่ไว้ใต้เบาะเด็ก โดย... เด็กจะได้ไม่รู้สึก ขยันทัน... ภัย รวมทั้งให้เอาเศษเปลือกเศษสิ่ง ใส่ เพื่อให้เด็กโตขึ้นมันแข็งแรงสมบูรณ์ แต่ บางอย่างก็สามารถอำนวยความสะดวก ให้ในความเป็นจริง อาทิ การใช้ผ้าถุง แม้มันมี ๆ มาทำเป็นกระโจมให้เด็ก นอน โดยเชื่อว่า ผีจะได้ไม่... เด็ก เพราะมีความดำของผ้า พรางตาไว้ และการที่เด็กได้อยู่กับผ้า ถุงของแม่ที่หุ้มร่างกายนั้น จะทำให้ รู้สึกอบอุ่นเหมือนยังอยู่ในท้องแม่ เหล่านี้ถ้ามองในความเป็นจริง ผ้าสีด่า... กันแสงไม่ให้แยงตาเด็ก เด็กจะ... ภัย ทั้งยังช่วยให้ความอบอุ่น ป้องกันความร้อนและสะเก็ดไฟจาก กองไฟขณะแม่อยู่ไฟ

เครื่องไม้เครื่องมือเหล่านี้เป็น เพียงส่วนหนึ่งจากการเก็บสะสมตาม ท้องที่ต่าง ๆ มานานกว่า ๒๕ ปี ท่ามกลางความไม่เข้าใจของผู้คนรอบ ข้าง แม้กระทั่งภรรยาของจำทวีเองที่ เข้าใจว่าสามีของตนมีความคิดที่แปลก แยก ไม่ซื่อหาทอง ไม่ซื่อหาที่ดิน ซื่อ แต่ซื่อหาเก็บกองเต็มบ้าน ล่วงลума ๒๕ ปีให้หลัง "ชยะ" ที่ว่าเหล่านั้นกลับ กลายเป็นมรดกล้ำค่าที่บอกเล่าถึงวิถี ชีวิต วิถีความคิดของบรรพบุรุษ

จวบจนวันนี้ จำทวียังมุ่งมั่นที่ จะให้ความรู้เหล่านี้กระจายไปสู่คน รอบข้าง ด้วยกำลังแรง กำลังทรัพย์ที่ ตัวตัวเองหามาได้จากอาชีพการหล่อ พระพุทธรูป ร่วมกับรายได้จากการทำ งานของลูก ๆ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน นอกจกความต้องการให้ทุกคนได้ ตระหนัก ได้สัมผัสถึงลมหายใจภูมิ ปัญญาของบรรพบุรุษเราที่แผ้วผ่าน ชาวของแต่ละถิ่น

สิ่งละอันพันละน้อยที่นำ มาจัดแสดงเหล่านั้น แม้จะไม่มี ราคาค่าหวดอะไรนัก แต่เจตนา อันแน่วแน่ที่จะมอบภูมิรู้เหล่านี้ ให้อนุชนรุ่นหลังได้รับรู้ตราบขั้ว ลมหายใจของลุงจำ ทวีกลับเป็นสิ่ง ที่จุด "ความมีชีวิต" ให้กับพิพิธ ภัณฑ์พื้นบ้านจำสิบเอก ดร.ทวี บุรณเขตต์

C.S.GROUP CO.,LTD.

ป้องกัน และกำจัด

ปลวก

บริการด้วยคุณภาพ และความปลอดภัย

ใบอนุญาตกระทรวงสาธารณสุข เลขที่ 26/2538

ปรดติดต่อได้ทุกเขตที่ใกล้บ้านท่าน
บริษัท ซี.เอส.กรุ๊ป จำกัด

- เขตธนบุรี : โทร. 412-3077, 412-3218, 412-5576, 412-5895, 412-9181-2, 412-9527, 412-9529, 412-9531 โทรสาร : 412-9204
- เขตบางขุนเทียน : โทร. 415-7571-2, 415-7551, 899-4714, 899-4918-9 โทรสาร : 415-7551
- เขตสุขุมวิท : โทร. 259-5317, 259-5318, 259-5330, 663-0600-3 โทรสาร : 259-5318
- เขตบางกะปิ : โทร. 378-0065, 378-0932, 375-1611, 374-9742-3 โทรสาร : 374-9743
- เขตบางซื่อ : โทร. 585-0685, 585-6756, 585-9103, 587-9468-9 โทรสาร : 585-9103

บริษัทที่หน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุขให้ความ เชื้อถือและเลือกใช้บริการอย่างต่อเนื่องมากกว่าทศวรรษ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาค้นหาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้ทำเป็นสื่อหรือโฆษณาการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา ART & CULTURE อิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

๒๕

กฏ มิ ป ญ ญา ไ ท ย วิบูลย์ ลีสุวรรณ

แม้ว่าทุกวันนี้สังคมไทยกำลังจะเปลี่ยนจากสังคมเกษตรมาเป็นสังคมเกษตรกึ่งอุตสาหกรรมก็ตาม แต่แท้จริงแล้วประชากรส่วนใหญ่ยังคงดำรงชีวิตตามวิถีทางของผู้คนเกษตรกรรมมากกว่าการใช้ชีวิตตามแบบอย่างของสังคมยุคใหม่ จึงไม่แปลกที่จะเห็นชาวบ้าน ชาวชนบท จับปลาหาสัตว์น้ำกันตามห้วย หนอง คลอง บึง และแม่น้ำอยู่ทั่วไป หรือแม้แต่ในกรุงเทพมหานครก็ยังคงเห็นคนทอด

ภูมิปัญญาของชาวบ้านที่สั่งสมสืบทอดกันมา จนสามารถสร้างเครื่องจับปลาให้มีประสิทธิภาพในการใช้สอยสมบูรณ์

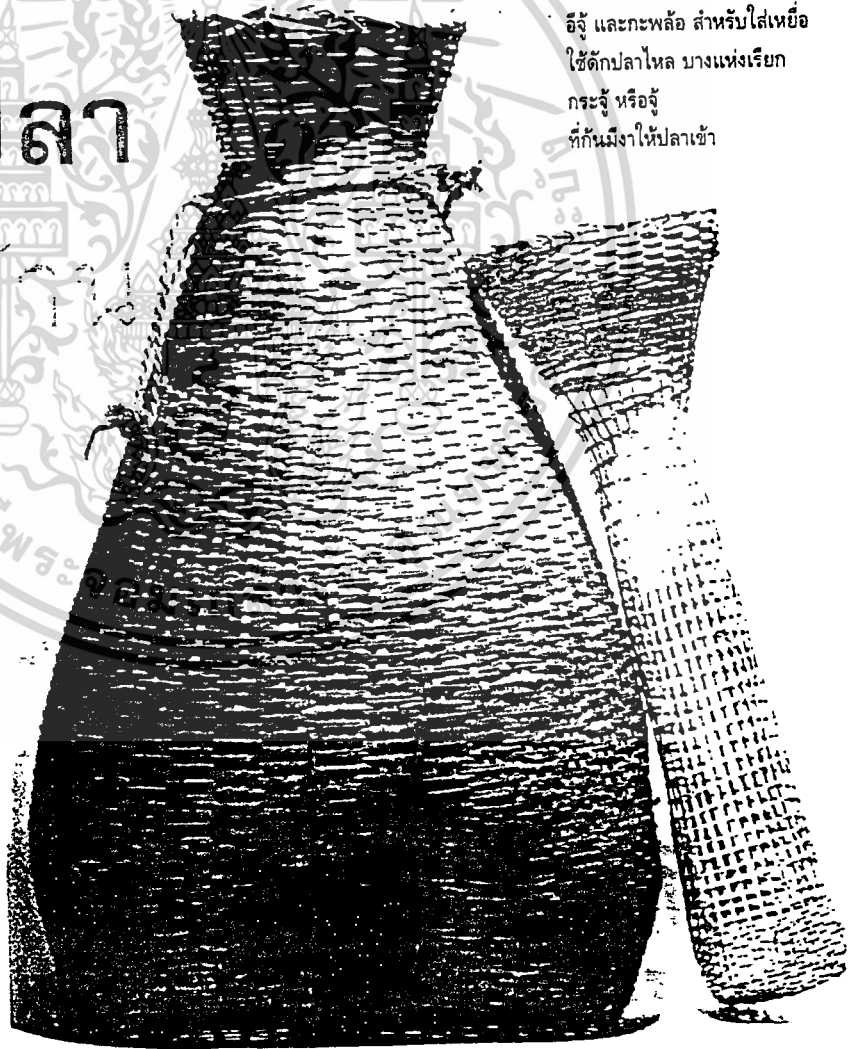
เครื่องจับปลาน้ำจืดที่ใช้กันทั่วไป อาจแบ่งได้เป็น ๒ ประเภทคือ เครื่องจับปลาที่ใช้เหยื่อ และเครื่องจับปลาที่ไม่ใช้เหยื่อ เครื่องจับปลาพื้นบ้านทั้งสองประเภทนี้ ส่วนมากทำขึ้นอย่างง่ายด้วยวัสดุดิบพื้นบ้าน เช่น ไม้ไผ่ หวาย และเถาวัลย์ และมักทำด้วยการจักสาน หรือถัก ให้มีรูปร่างเหมาะสมกับการจับปลาแต่ละชนิด มีทั้งขนาดเล็กไม่ถึงคืบจนถึง

เครื่องจับปลา

อู้จู้ และกะพล้อ สำหรับใส่เหยื่อ ใช้ดักปลาไหล บางแห่งเรียก กระจู้ หรือจู้ ที่กันมึงาให้ปลาเข้า

แหตามคูคลองข้างถนน แสดงว่าวิถีชีวิตตามแบบสังคมเกษตรยังมีงลึกอยู่ในวิถีชีวิตของคนไทยจากอดีตมาจนปัจจุบัน

การจับปลาและสัตว์น้ำมาเป็นอาหารของคนไทยนั้น มีวิธีการและใช้เครื่องมือที่มีรูปแบบแปลก ๆ แตกต่างกันอย่างมากมาย โดยเฉพาะเครื่องจับปลาน้ำจืด ที่ใช้กันทั่วไปนั้น มีรูปแบบและวิธีการสร้างและการใช้ที่แตกต่างกันมากมายหลายแบบ แต่ละแบบแต่ละชนิด จะมีลักษณะเฉพาะต่างกันไป และสิ่งสำคัญคือเครื่องจับปลาเหล่านั้น แม้จะทำขึ้นอย่างง่าย ๆ แต่แฝงความคิดที่แยบยลของชาวบ้าน แสดงให้เห็น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานศิลปะวัฒนธรรมเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ขนาดใหญ่ กว้างยาวหลายวา
เครื่องจับปลาประเภทที่
ใช้เหยื่อที่ใช้กันทั่วไปมีหลาย
ชนิด ได้แก่ เบ็ด ลันปลาไหล
ตุ้ม ยอกุ้ง และอีจู้ เป็นต้น
เครื่องจับปลาประเภทนี้มักสาน
ด้วยไม้ไผ่ หวาย และเกววัลย์ มี
รูปแบบต่าง ๆ กันตามชนิดของปลา
และแหล่งน้ำที่จะจับปลาอาศัยอยู่
อาจจะเป็นหนอง คลอง บึง และแม่น้ำ

เครื่องจับปลาประเภทนี้ไม่ใช่เหยื่อ
ตามภาคต่าง ๆ มีหลายชนิด ได้แก่ ซุด
เซงเลง ไซ ซ่อน จัน สุ่ม อีเล็ง และอีหง
 เป็นต้น เครื่องจับปลาประเภทนี้มักทำด้วย
ไม้ไผ่ หวาย เกววัลย์ ยานลิเกา มีรูปแบบ
ต่างกันไปตามชนิดของปลาและแหล่งน้ำที่จะ
จับปลาเช่นเดียวกัน

เครื่องจับปลาพื้นบ้านทั้งสองประเภท
แสดงให้เห็นภูมิปัญญาของชาวบ้านที่ได้จากการ
สังเกต ลักษณะพฤติกรรมของปลาแต่ละชนิด
แล้วสร้างเครื่องมือจับปลาให้สอดคล้องกับ
พฤติกรรมของปลาหรือสัตว์น้ำแต่ละชนิด เพื่อ
ให้จับปลาได้ง่าย นอกจากนี้ชาวบ้านยังได้
เรียนรู้ธรรมชาติของปลาแต่ละชนิดว่า ปลา
ชนิดไหนอาศัยอยู่ในแหล่งน้ำที่เป็นคลอง
หนอง บึง หรือแม่น้ำ กินอะไรเป็นอาหาร อยู่เป็น
ฝูง หรืออยู่ตัวเดียว ว่ายบนผิวดินหรือว่ายผิวน้ำ
สิ่งเหล่านี้ชาวบ้านเรียนรู้ได้จากการสังเกตและ
บอกเล่าต่อ ๆ กันมา ไม่ได้ศึกษาค้นคว้าจาก
ตำรับตำราแต่อย่างใด การสร้างเครื่องจับปลาของ
ชาวบ้านจึงสร้างขึ้นบนพื้นฐานความรู้ดังกล่าวเป็น
หลัก เครื่องจับปลาพื้นบ้านส่วนใหญ่จึงมีรูปแบบ
ง่าย ๆ แต่สอดคล้องกับชนิดของปลาและเหมาะ
สมกับแหล่งน้ำที่ปลาชนิดนั้น ๆ อาศัยอยู่

เครื่องจับปลาทั้งสองประเภทแม้จะมีรูป

ตุ้มปากแตร เป็นตุ้มขนาดใหญ่
สูงเกือบ ๒ เมตร สานด้วยไม้ไผ่ ภูมิปัญญาพื้น
มีช่องสำหรับใส่ถ่าน เป็นช่องให้ปลาเข้า

แบบและวิธีการใช้แตก
ต่างกันก็ตาม แต่สร้าง
ขึ้นจากแนวคิดพื้น
ฐานที่เหมือนกันอย่าง
หนึ่งคือ ทำอย่างไร
จะให้ปลาหรือสัตว์
น้ำเข้าไปในเครื่องจับ
ปลาแล้วออกไม่ได้
จากแนวคิดนี้ ชาวบ้านจึง
สร้างเครื่องจับปลาที่มีรูปแบบ
แตกต่างกันหลายชนิด อาจ
เริ่มจากการใช้หวายหรือเกววัลย์
เล็ก ๆ มาถักเป็นตาห่าง ๆ ให้มี
รูปร่างเป็นลูกยาว ๆ ขนาดเล็ก
หรือใหญ่พอที่ปลาจะเข้าไปได้ เช่น
ซุด สำหรับจับปลาช่อนซึ่งถักด้วย
หวายเป็นตาห่าง ๆ กล้ายุงปลายปิด
ขนาดราวข้อมือ ยาวประมาณศอกเศษ
การดักซุดชาวบ้านจะวางซุดไว้ตามคัน
นาหรือบริเวณที่มีน้ำตื้น ๆ และไหล
ริน ๆ วางปากซุดขวางทางน้ำไหล
โดยธรรมชาติของปลาจะว่ายหรือ
เสือกตัวไปข้างหน้าเพื่อหาน้ำใหม่ เมื่อ
ปลาว่ายหรือเสือกตัวเข้าไปในซุดก็จะ
กลับตัวหรือถอยหลังออกไม่ได้ ติดอยู่
ในซุด การดักซุดชาวบ้านมักดักในเดือน
๖ เพราะเป็นต้นฤดูฝน ปลาจะหาแหล่ง
น้ำใหม่เพื่อวางไข่ตามริมหนอง คลอง บึง
ต่าง ๆ

แนวคิดในการทำซุดดักปลาเกิด
จากการสังเกตพฤติกรรมของปลา แล้ว
สร้างเครื่องจับปลาให้สอดคล้องกับธรรม
ชาติของปลาและแหล่งน้ำ แม้ซุดจะทำขึ้น
อย่างง่าย ๆ ด้วยหวายหรือเกววัลย์เพียง
ไม่กี่เส้นก็ตาม แต่ซุดก็ช่วยให้ชาวบ้าน

เือกสารเป็นเือกสารที่สงวนไว้สำหรับบริการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

สามารถจับปลาเป็นอาหารได้โดยง่าย

สิ่งที่น่าสนใจในเครื่องมือจับปลาอีกอย่างหนึ่งคือ "งา" ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญของเครื่องดักปลา เป็นเสมือนประตูลที่กั้น ฟู ปลา ผานเข้าไปแล้วออกไม่ได้ ลักษณะโดยทั่วไปของงาจะทำด้วยไม้ไผ่เป็นซี่ ๆ ปลายลอบเข้าหากัน เมื่อปลาหรือสัตว์น้ำผ่านเข้าไปจะถ่างออกแล้วกลับเข้าหากันตามเดิม ปลาหรือสัตว์น้ำไม่สามารถสวนออกไปได้ ด้วยลักษณะพิเศษเช่นนี้ ชาวบ้านจึงใช้งาประกอบเข้ากับเครื่องจับปลาชนิดต่าง ๆ เช่น ลอบนอน ลอบยืน ไช ตุ่ม อีจู้ และอีเล็ง งาของเครื่องจับปลาเหล่านี้มีรูปแบบและประโยชน์ใช้สอยแตกต่างกันไป

งาของเครื่องจับปลาน้ำจืดทั่วไป แบ่งออกเป็น ๒ ชนิดคือ "งาแข็ง" และ "งาอ่อน" งาทั้งสองชนิดนี้มีรูปแบบและคุณสมบัติที่แตกต่างกัน

งาแข็ง เป็นงาที่ทำด้วยตอก มีทั้งตอกป็น ตอกตะแคง หรือซี่ไม้ไผ่เหลาเป็นซี่เล็ก ๆ ถ้าให้ปลายลอบเข้าหากันเป็นรูปสามเหลี่ยม เพื่อให้ปลา

หรือสัตว์น้ำลอดเข้าไปได้แต่ ออากไม่ได้ งาชนิดนี้ใช้ได้ทั้ง เครื่องจับปลาใหญ่และปลาเล็ก ๆ เช่น งาลอบ โดยเฉพาะลอบนอนที่ใช้ดักปลาประเภทที่ว่ายตามผิวดิน งาลอบชนิดนี้ใช้ดักด้วยไม้ไผ่ที่เหลาเป็นซี่กลม ๆ สานหรือถักให้เป็นรูปสามเหลี่ยม อาจจะทำให้ถักหรือท่างต่างกันไปตามประเภทของปลาที่ต้องการจับ งาลอบนอนมักทำสองชั้น เหมือนประตูที่หนึ่งและประตูที่สอง เพื่อป้องกันไม่ให้ปลาว่ายสวนออกไป และทำให้ปลาที่เข้าลอบตัวแรก ๆ ไปรวมกันอยู่ในลอบช่วยให้ปลาที่จะเข้าไปในลอบที่หลังไม่ตกใจและหอยยเข้าไปติดครั้งละหลาย ๆ ตัว

เครื่องจับปลาอีกชนิดหนึ่งที่ใช้งาแข็งคือ เครื่องจับ

ปลาประเภท "ไช" ซึ่งมีหลายชนิด ได้แก่ ไชลอย ไชท้อ ไชปากแตร ไชโป่ง ไชจิบ ไชปลากรวด และ ไชกบ เป็นต้น ไชเหล่านี้ใช้งาแข็งที่สานขัดกันให้ปลายลอบ อาจสานจากตอกเส้นเดียวกับตัวไชหรือสานแยกต่างหากแล้วนำไปมัดติดกับปากไช การดักไชมีทั้งที่ใช้เหยื่อล่อไว้ภายในหรือดักตามทางน้ำไหลโดยหันปากไชขวางทางน้ำเช่นเดียวกับการลาลอบ

ตุ้ม เป็นเครื่องดักปลาอีกชนิดหนึ่งที่ใช้งาเป็นส่วนประกอบสำคัญ โดยทั่วไปตุ้มมักสานด้วยไม้ไผ่รูปร่างคล้ายขวดหรือโถสูง มีช่องสำหรับใส่เหยื่อ อาจจะมีช่องเดียวหรือสองช่องแล้วแต่ขนาดและประเภทของตุ้ม ตุ้มมีหลายชนิดและมีชื่อต่างกันได้แก่ ตุ้มบอง ตุ้มแรม ตุ้มช่อง และตุ้มกบ เป็นต้น

ตุ้มปลาสร้อย ตุ้มขนาดเล็ก สูงประมาณฟุตเศษ ๆ คอและก้นสานทึบ ตรงกลางสานโปร่ง ก้นมีช่องติดงา ใช้สำหรับดักปลาสร้อยและปลาเล็ก ๆ ตามแหล่งน้ำตื้น ๆ

งาอ่อน งาอีกชนิดหนึ่งที่ต่างจากงาแข็ง เป็นงาที่มักทำด้วยซี่ไม้กลม ๆ ปลายเรียวแหลม ปลายลอบเข้าหากันโดยใช้หวายหรือเชือกรั้ง งาชนิดนี้มักถักโปร่ง ๆ เพื่อให้หน้าไหลผ่านสะดวก และถ่างออกง่ายเพื่อให้ปลาแหวกเข้าไปได้ง่าย เครื่องจับปลาที่ใช้งาอ่อนมักใช้ดักปลาขนาดใหญ่ เช่น ลอบยืน อีเล็ง หรือเซงเลงของภาคใต้ เครื่องจับปลาที่ใช้งาเหล่านี้มักมีขนาดใหญ่ สานหรือถักด้วยไม้เป็นซี่ห่าง ๆ เพื่อให้หน้าไหลผ่านสะดวกและโปร่งโล่ง ปลาไม่สะดุดหรือตกใจเมื่อเข้าไปใกล้ เครื่องจับปลาประเภทนี้ใช้ดักปลาเช่น ปลาควาย ปลากด ปลาทราย ซึ่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อวัตถุประสงค์อื่นเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและตีพิมพ์อ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บ้านปลาไม่มีเกล็ด ผิวหนังมีความรู้สึกไวต่อสิ่งที่มากระทบ งาอ่อนจะไม่ครูดผิวหนังของปลาเหมือนงาช้าง ช่วยให้ปลาเข้าไปได้สะดวก ไม่กระทบงาแล้วหันหัวว่ายกลับไปทางอื่น

งานชนิดนี้ไม่ได้ใช้กับเครื่องจับปลาขนาดใหญ่เท่านั้น บางที่ใช้กับเครื่องดักปลาขนาดเล็กด้วย เพราะเป็นงาที่ปลาผ่านเข้าไปได้ง่าย เช่น ตุ่มปากแตร ที่สานด้วยไม้ไผ่ทาบ ประกบกัน สอดเป็นสี่เหลี่ยม ก้นทำเป็นช่องสี่เหลี่ยม มีงาอ่อนเป็นช่องให้ปลาเข้า ตุ่มชนิดนี้มักยัดด้วยขี้ควายหรือโคลน เพื่อให้กลิ่นเหยื่อที่ล่อได้ภายในส่งกลิ่นออกมาทางงาเท่านั้น เมื่อปลาได้กลิ่นเหยื่อก็จะเข้าไปในตุ่มแล้วติดอยู่ภายในออกไม่ได้ เหยื่อที่ใช้ล่อปลามีหลายชนิด เช่น ดินรังปลวก รังมดแดง ราชั่ว และหัวปลา

ปลาที่เข้าไปกินเหยื่อจะมีทั้งปลาดุก ปลากด ปลาแขยง ซึ่งเป็นปลาไม่มีเกล็ดและมักว่ายบนผิวน้ำ

ดังกล่าวแล้ว เป็นเรื่องของ "งา" ซึ่งเป็นงานจักสานชนิดหนึ่งที่ชาวบ้านทำขึ้นใช้เป็นส่วนประกอบสำคัญของเครื่องจับและเครื่องดักสัตว์น้ำประเภทกุ้ง ปลา การสร้าง "งา" เป็นแนวความคิดที่แยบยลเหมาะสมกับประเภทของปลาและสัตว์น้ำที่ต้องการจับ และเหมาะสมสัมพันธ์กับสภาพภูมิประเทศในบริเวณที่ต้องการจะจับหรือดักปลา สิ่งนี้แม้จะหา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและ **55** อย่างไม่ถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตุ่มช่อง สานด้วยไม้ไผ่ รูปร่างคล้ายตะของหรือช่องก้นมีช่องสี่เหลี่ยมสำหรับใส่งา และเป็นช่องให้ปลาเข้า

มาเขียนต่อในโอกาสหน้า

ขึ้นอย่างง่าย ๆ ก็ตาม แต่แฝงไว้ซึ่งภูมิปัญญาของชาวบ้านทั้งด้านความคิดในการออกแบบที่สอดคล้องกับการใช้สอย และแสดงให้เห็นความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของปลาและสัตว์น้ำแต่ละชนิด

อย่างไรก็ตาม แม้เครื่องจับปลาและสัตว์น้ำที่ใช้งาที่ทำด้วยหวาย ไม้ไผ่ และวัตถุดิบธรรมชาติต่าง ๆ ที่สืบทอดกันมา แต่โบราณจะมีประโยชน์ใช้สอยสมบูรณ์ก็ตาม แต่ปัจจุบันมีชาวบ้านบางท้องถิ่นนำวัสดุใหม่ ๆ มาทำเป็นเครื่องจับปลาแทนวัสดุธรรมชาติ เช่น ใช้ลวดตาข่าย มุ้งลวด และตาข่ายใยสังเคราะห์มาทำเป็นลอบ และไซ แม้เครื่องจับปลาเหล่านี้จะใช้จับปลาได้เช่นเดียวกัน แต่ไม่มีคุณค่าของฝีมือและความรู้สึกนึกคิดของชาวบ้านเหมือนเครื่องจับปลาพื้นบ้านดั้งเดิม

เครื่องจับปลาพื้นบ้านของไทยที่แสดงให้เห็นความคิดที่แยบยลและชาญฉลาดของชาวบ้านยังมีอีกหลายชนิด จึงจะนำ

คนเก็บเสียง

สรรพสำเนียงของ

สุดแดน วิสุทธิลักษณ์

ไม่มีใครรู้ว่าพรุ่งนี้จะเป็นอย่างไร
แค่พระพุทธรูปราชซึ่งประดิษฐาน
เป็นองค์ประธานอยู่ในวัดพระศรีรัตนมหา
ธาตุ จ.พิษณุโลก ยังคงให้ความสงบทาง
จิตให้แก่ผู้ที่มาเยือนอยู่เสมอตั้งแต่ได้เข้ามา
เมื่อหลายร้อยปีก่อน

พิษณุโลกวันนี้ ยังมีสถานที่อีกแห่ง
หนึ่งที่คนรุ่นไม่ไกลไม่ไกลนี้เองเก็บรวบรวม
สิ่งของจำนวนมากเข้าไว้ด้วยกัน ด้วย
ความตระหนักในภูมิปัญญาของคนรุ่นก่อน
ที่กำลังสูญสลายไป ด้วยอาณัติภาพของการ
พัฒนา และถือว่าเป็นสถานที่ที่ผู้มาเยือน
จะพลาดเสียไม่ได้... พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน
เจ้าสิบเอกทวิ-พิมพ์ บูรณเขตต์

บนที่ดินขนาดสองไร่เศษ ริมถนน
วิสุทธิกษัตริย์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก
บ้านไม้สองชั้นสองหลังกันขวางด้วยคูน้ำ
เล็ก ๆ หลังหนึ่งปลูกพืชมงคลใหญ่อยู่เคียง
ข้าง ทั้งหมดนี้ถูกจัดสรรให้เป็นสถานที่เก็บ
รักษาสิ่งของพื้นบ้านพื้นเมืองเป็นจำนวนนับ
หมื่นชิ้น โดยจัดแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ อาทิ
เครื่องมือทำการเกษตร เครื่องมือดักสัตว์
และเครื่องมือเครื่องมือนานาชนิดทั้งที่รู้สึก
คุ้นตาและแปลกตา สิ่งของจำนวนนับพันนับ
หมื่นชิ้นนี้เป็นสมบัติของ จ.ส.อ.ทวิ บูรณเขตต์
หรือที่ชาวจังหวัดพิษณุโลกเรียกกันติดปาก
ว่า 'ลุงจำ' ... นักสะสมคนสำคัญคนหนึ่งของ
เมืองไทย

ลุงจำและครอบครัวไม่ได้พักอยู่ที่นี้ แต่
อาศัยอยู่อีกฝั่งหนึ่งของถนนไม่ไกลกันนัก
ซึ่งนอกจากจะเป็นที่อยู่อาศัยแล้วส่วนหนึ่ง
ยังจัดเป็นโรงงานปั้น-หล่อพระพุทธรูปอัน
ถือเป็นอาชีพหลักและสร้างชื่อเสียงให้แก่
เจ้าของอยู่มาก

ของหลายอย่างที่ลุงจำสะสมนั้น ถ้าผู้
มาเยี่ยมชมไม่ใช้ความพินิจพิจารณาหรือ
ถามไถ่คุณประโยชน์ที่ซ่อนเร้นอยู่แล้วก็มัก
จะเดินผ่านไป ด้วยประการนี้ ถ้าหากจะ
มาเยี่ยมชมของสะสมที่จัดแสดงไว้โดยละเอียด
แล้วก็จะต้องใช้เวลานานนับเดือนเลยทีเดียว
คงจะแปลกใจกันมากขึ้นไม่น้อยที่จะบอกว่า
ของที่ลุงจำเก็บสะสมนั้นนอกจากจะมีกระบุง
ตะกร้า กระจองงอง ไกรกกาก ช่างหีบ เสือ
ตบตุต อีตุต อีหับ และอื่น ๆ แล้ว (ขอให้ดู
รายละเอียดได้จาก สารานุกรมของใช้พื้นบ้าน
ไทยในอดีต เขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ ซึ่งรวบรวม
โดย รองศาสตราจารย์สนม คุรุเมือง) ลุง
จำยังเก็บสะสม 'เสียง' ของอดีตกาลไว้ด้วย
เสมือนกับเป็นผู้ปลุกเสียงที่สูญหายไปใ
ความเงียบให้คืนชีวิตมาอีกครั้งก่อนที่จะ
เงียบหายไปกับความผันแปรของกาลเวลา

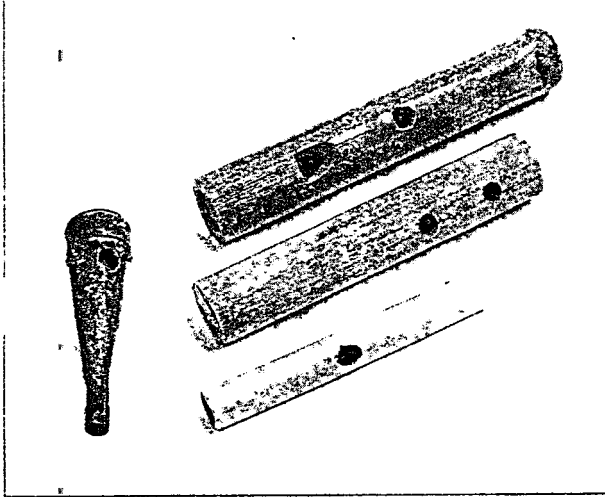
.....
และเรายังคงไม่รู้ว่าพรุ่งนี้จะเป็น
อย่างไร
แต่เรื่องของวันวารเราพอที่จะหวน
นึกถึงได้

■ จ.ส.อ.ทวิ บูรณเขตต์ ผู้ที่เพียรสะสมภูมิ
ปัญญาชาวบ้านมานานนับ ๒๐ ปี

ช่วง ๕-๖ ปีก่อน ลุงจำได้รับการยอมรับ
มากขึ้นเป็นพิเศษทั้งจากทางราชการและ
เอกชน เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๖ คณะกรรมการ
วัฒนธรรมแห่งชาติได้มอบเครื่องหมายเชิดชู
เกียรติให้เป็นบุคคลดีเด่นทางวัฒนธรรมไทย
สาขาช่างฝีมือ ปี พ.ศ. ๒๕๒๗ ได้รับปริญญา
ครุศาสตรบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาศิลปะ-
ศึกษา จากสภาการฝึกหัดครู และปริญญา
ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขา
วิชาศิลปะ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทร-
วิโรฒ

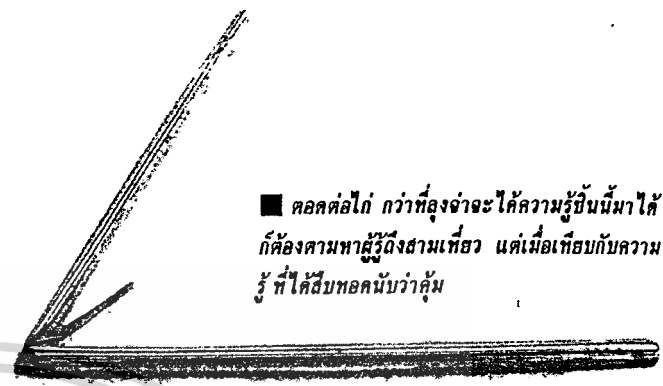
ต้นปี พ.ศ. ๒๕๓๒ คณะกรรมการ
อำนวยการวันอนุรักษ์มรดกไทย ได้มอบ
เครื่องหมายประกาศเกียรติคุณเป็นบุคคล
ดีเด่นในการอนุรักษ์มรดกไทยและในปลาย

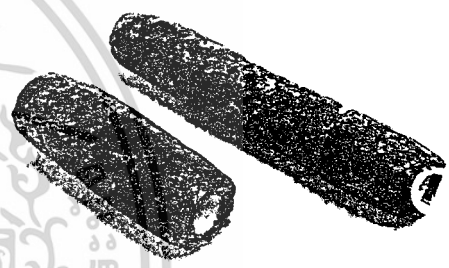
■ อันบนสุดเป็นคอกก่อนกวก และอันล่างสุดใช้ผิวเลี่ยนเสียงนกกาทว่าหรือขนนกอื่นก็ได้ ตามแต่จะเป่า ส่วนอันตรงกลางใช้เลี่ยนเสียงชนี่ก็ได้ และที่มีรูปแปลกทำคั่วอโลหะใช้สำหรับคั่วไม้

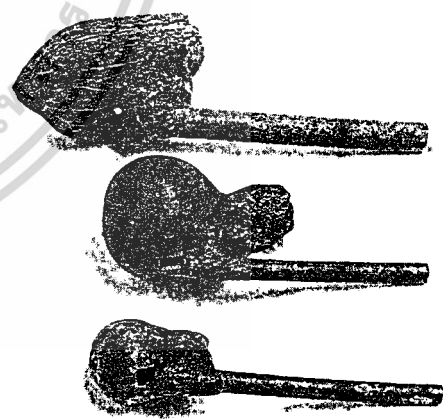
■ โทวค สื่อสัญญาณง่าย ๆ ที่เป็นอุปกรณ์สำคัญในการล่าสัตว์

■ คอกคอกไม้ กว่าที่ลุงจำจะได้รับความรู้ขึ้นมาได้ก็ต้องตามหาผู้รู้ถึงสามเที่ยว แต่เมื่อเทียบกับความรู้ที่ได้สืบทอดกันมาว่าคุ้ม

■ พริกเสียงนกกอกขนนกหนึ่ง ได้จากจังหวัดเลย เป็นไม้ครั้งแรกที่ไม่เสีย

■ ทั้งหมดเป็นเครื่องมือเลี่ยนเสียงนก อันบนทำคั่วมะพร้าวทอด ส่วนสองอันล่างทำจากสนไม้เต้า

ปีเดียวกันนั้นเองลุงจำก็ได้มีโอกาสรับเสด็จสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ ในการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน ซึ่งลุงจำถือว่าเป็นความภาคภูมิใจสูงสุดในชีวิต

แต่ก่อนที่ชีวิตจะมาถึงจุดนี้แล้ว ทั้งชีวิตความเป็นอยู่และชีวิตของการสะสมเป็นเครื่องยืนยันอย่างดีในประโยคที่ว่า “ชีวิตไม่ใช่เรื่องง่าย”

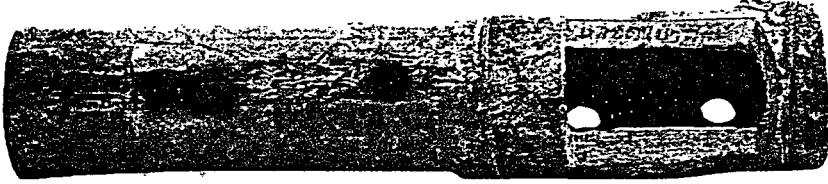
“ผมเป็นคนยากจน” ตอนหนึ่งของการสนทนาบอกเล่าไว้อย่างนั้น...ลองมาดูบางฉากของชีวิตให้ชัดเจนขึ้นอีกหน่อย

ลุงจำ เกิดเมื่อปีเปลี่ยนแปลงการปกครองฯ ที่บ้านชีปะขาวหาย ตำบลหัวรอ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก เป็นบุตรคนที่สองของนายบุญทิวและนางช้อน บุตรคนโตในจำนวนพี่น้องทั้งหมดสิบสองคน ในวัยเด็กแม่ของลุงจำต้องนำกระป๋องนมเปล่าที่ทิ้งแล้วมาตกแต่งด้วยกระดาษสีเพื่อนำไปแลกกับข้าว ครั้งหนึ่งลุงจำติดตามไปด้วยจนค่ำมืดก็ยังไม่ได้กินข้าวเย็น พอตีเกิดฝนตกใหญ่จึงพากันไปหลบฝนที่บ้านหลังหนึ่ง โชคช่วยที่เจ้าของบ้านชวนกินข้าวและด้วยอารามหิวจนตาล้า ลุงจำมองเห็นหัวปลีที่แขวนอยู่เป็นไม้คั่ว

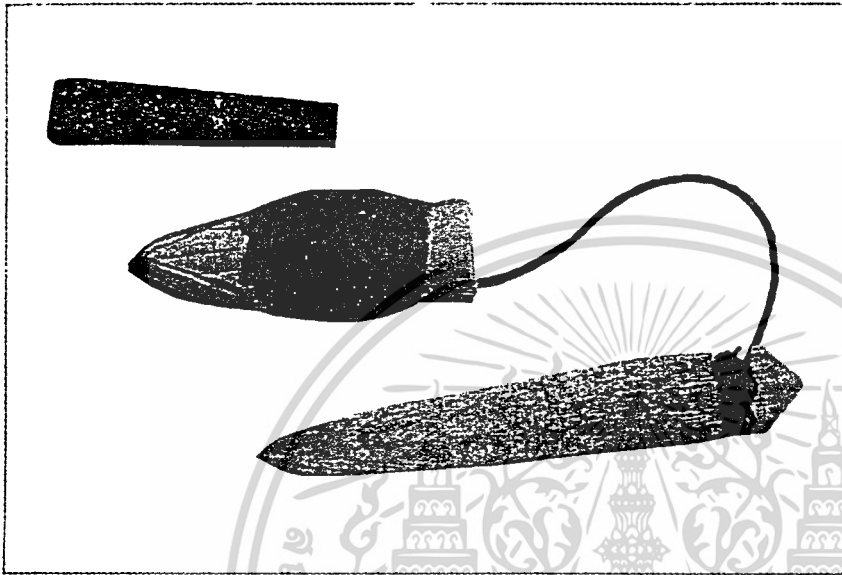
อีกครั้ง ที่บ้านของลุงจำปลูกเพิงเล็ก ๆ ขยายอ้อยเป็นท่อน ๆ ละ ๑ สตางค์ ด้วยความที่อยากกินอ้อย จึงค่อย ๆ แอบดันอ้อยให้ตกลงพื้นเพื่อที่จะได้มีสิทธิ์ครอบครองอ้อยท่อนนั้นอย่างถูกต้อง แต่ด้วยครวคราะห์ที่กระมัง ขณะที่เอื้อมมือไปหยิบอ้อยท่อนนั้นที่ได้เพิงก็ปรากฏว่าถูกหมาบังจับแขนเข้าให้

ด้วยอายุ ๓ ม.๓ ลุงจำได้ตระเวนไปทำงานตามจังหวัดต่าง ๆ จนมาหยุดอยู่ที่กรุงเทพฯ หลายปี ได้รับประสบการณ์ในด้านที่เกี่ยวกับศิลปะหลายประการ ต่อมาตัดสินใจกลับบ้านเกิดเพื่อทำอาชีพจับสัตว์ป่าขายให้แก่สวนสัตว์แต่แล้วก็ต้องเลิกเพราะหมดทุนและเป็นไข้ป่า จนในที่สุดเข้ารับราชการทหารในตำแหน่งช่างเขียน ฝ่ายยุทธโยธา บรรจุเป็นสิบตรี ระหว่างที่เข้ารับราชการทหารอยู่นี้ได้มีโอกาสเข้าอบรมวิธีการหล่อโลหะที่กองหัตถศิลป์ กรมศิลปากร เป็นเวลาสามเดือน ซึ่งการอบรมครั้งนี้ทำให้ลุงจำได้มีโอกาสแสดงความสามารถปั้น-หล่อรูปเคารพหลายรูปและการหล่อรูปพระพุทธรูปชินราชจำลองก็ได้สร้างชื่อเสียงให้แก่ลุงจำมากที่สุด

พ.ศ. ๒๕๒๑ ลุงจำได้ขอลาออกจากราชการทหารมาประกอบอาชีพส่วนตัวจน

■ มือหนึ่งจับเครื่องมือชิ้นนี้หงายขึ้น อีกมือหนึ่ง บิดไว้เพื่อบังคับเสียงแล้วเป่า เสียงที่เกิดขึ้นก็คือ เสียงกบดังก้องลวกให้กบตัวจริงบานรับ ได้มาจากคำนำช้อ จังหวัดเลย

■ แทคฟาน ใช้เป่าเพื่อเลียนเสียงกิ้ง ได้มาจากจังหวัดเลย อันบนเป็นรังของตัวหนอนชนิดหนึ่ง มักมีอยู่ตามต้นมะขามต้องนำมาคัดแต่เงือกก่อน ส่วนอีกอันหนึ่งนั้นทำด้วย ใบตองเรียงซ้อนกันแล้ว หุ้มด้วยขี้ผึ้ง ไม้ที่เห็นนั้นใช้เสียบคาไว้เมื่อไม้ใช้เพื่อ 'กันมันหีบ'

■ ดอกต่อนอกอีกชนิดหนึ่ง ทำด้วยตอมะตุมป่า ใช้เลียนเสียงได้ทั้งนกเขาและนกกก

ถึงทุกวันนี้ และช่วงชีวิตของการออกไปตระเวนห่อพระพุทธรูปในสถานที่ต่าง ๆ นี้เองที่มีส่วนสนับสนุนการสะสมอยู่ไม่น้อย และแล้วประสบการณ์ในช่วงชีวิตการสะสม 'เสียง' ทั้งหลายทั้งมวลของลุงจำ ก็ถ่ายทอดออกมาเป็นทำนองสูงต่ำสำเนียงคนพิชฌุโลกแท้ ๆ สลับกับเสียงทุ้มแหลมของเสียงทั้งปวงดังนี้...

“จะว่าไปแล้ว ผมชอบมาตั้งแต่เป็นเด็ก เรียกว่าเยาว์วัยนะครับเนาะ แต่ก็รวมไม่ได้มาก เพราะว่าเรายากจน แรก ๆ ก็เข้าบ้านเขาอยู่ด้วย พอได้มาก็เห็นไว้ตามชั้นหน้าต่างมั่ง พอย้ายบ้านที่กลิมมั่ง นึกขึ้นได้กลับไปเอา คนที่เขามาอยู่ต่อก็เอาทิ้งไป

แล้ว ก็ใครเค้าจะเก็บเค้า พวกเศษไม้เศษไร ดูไม่น่าจะมีค่าอะไร”

เสียงสูงต่ำที่ถ่ายทอดจากปากของลุงจำนั้นน่าฟัง แม้ว่าคำบางคำให้สำเนียงที่แปลกหูแต่ก็รู้สึกได้ถึงความจริงใจที่ปนมากับน้ำเสียง

“เริ่มแรกเลยนะ ผมเป็นคนที่ไม่สนใจเรื่องพระเครื่องก่อน เรื่องอยู่ยงคงกระพัน แคล้วคลาดนั้นแหละ ก็เริ่มเก็บพระเครื่องด้วยการขอเขามาบ้าง เขามาราคาถูก ๆ บ้าง ต่อมาก็รับจ้างเขาซ่อมเครื่องสังคโลก เราก็เก็บไอ้ที่ซำรุดเพราะไม่ต้องไปซื้อหา

“เวลาที่ผมไปห่อพระพุทธรูปก็ต้องไปหาซื้อเครื่องโลหะ เวลาที่ซื้อมาเยอะ ๆ ก็จะมีพวกเค้าป่วน เครื่องกินหมากทองเหลือง กระดิ่งวัวควายเนี่ยปนมาด้วย เราก็เอามารวบรวมไว้ ก็มาคิดว่าบ้านเมืองมันเปลี่ยนแปลงไปทุกอย่าง ของเก่า ๆ ความรู้เก่า ๆ มันก็จะค่อยสูญหายไป ถ้าเราไม่เริ่มเก็บไว้ เด็กรุ่นหลังจะรู้เรื่องอะไร เดิมทีก็เก็บในครอบครัวก่อน ให้ลูกหลานของเราก่อน มันก็มากขึ้นเรื่อย ๆ ต่อมาก็เริ่มออกหา เวลาผมไปห่อพระอณาโอไหน จังหวัดไหน ช่วงที่คนงานทำงานอยู่เราก็ไปตามบ้าน ไปหาของแปลก ๆ มา ก็ไปเจอของบางอย่างเสียใจไว้ตามซำคา ได้ตุนบ้าน ตามขี้ข้าว พอเราเห็นก็ดึงออกมาแล้วถาม นือะไรครับ ใช้ประโยชน์อะไร ซึ่งก็ไม่ใช่เรื่องง่ายเหมือนกันนะ บางทีเขาเห็นเราสนใจ ก็ให้ราม่าเปล่า ๆ แต่บางทีก็ต้องซื้อ เราจะเป็นของเล็กน้อยไม่มีคุณค่าอะไรก็เถอะ สำหรับบางคน จะซื้อก็ไม่ขายเพราะเป็นของพ่อเขาบ้าง เป็นของปู่บ้าง เราก็ต้องขอให้เขาทำเลียนแบบให้

“คือผมนี่ เก็บทุกอย่างที่มีมันขวางหน้าอยู่ เพราะของแบบนี้ถ้าไม่เก็บไว้มันก็จะสูญสิ้นไปเลย ไม่มีชื่อ ไม่มีเสียง ไม่มีรูปแบบ ในพจนานุกรม สารานุกรมใด ๆ มาก่อน ก็เลยไม่รู้ว่าจะประเทศไทยมีอะไรบ้าง เนี่ยเราจะรู้มีัยถ้าผู้รู้ตายหมด เราจะได้อะไรครับเนาะ จริมีัย”

เพียงแต่ความรักในการสะสม และ

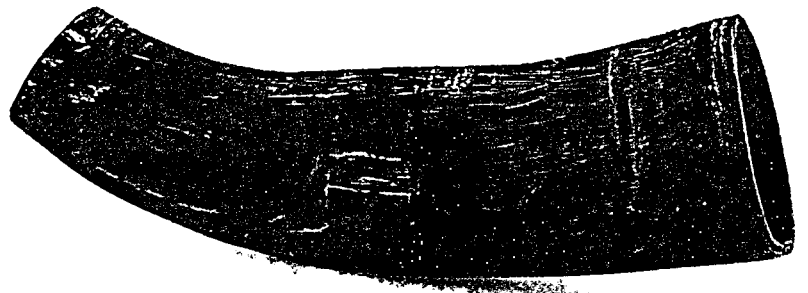
อย่างไร คือชีวิต... ที่รักกัน

ที่จังหวัดพิษณุโลก ช่วงหลัง
พระพุทธรูปท่านหนึ่งใช้เวลาเกือบ
๒๐ ปีในการรวบรวมของใช้พื้นบ้าน
ที่ไม่ค่อยมีใครใส่ใจ เช่น เครื่องใช้
ในครัว เครื่องมือจับสัตว์ เครื่องมือ
ทางการเกษตร ฯลฯ จัดตั้งเป็น 'พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน' เปิดให้เข้าชมฟรี

นอกจากนั้นแล้ว นายช่างนาม
จ.ส.อ.ทวี บุรณเขตต์ ผู้นี้ ยังสะสม
เครื่องมือเป่าเทียนเสียดสัตว์ อันเป็น
ประดิษฐกรรมของบรรพบุรุษที่ใช้เป่า
เทียนเสียดสัตว์ให้สัตว์หลงมาติดกับ
ซึ่งกว่าจะรวบรวมมาได้นั้น จ.ส.อ.ทวี
ต้องเที่ยวไปเที่ยวมาระหว่างบ้านกับป่า
ทางภาคเหนือตอนล่างอยู่นานปี

...อัจฉริยลักษณะบางชนิดของ
อดีตได้สูญหายไปแล้ว แต่ว่ามีบางชนิด
ที่ จ.ส.อ.ทวี บุรณเขตต์ กำลังสืบหาค
อยู่

ชีวาสีก็กล
ชีวิต...ที่รักกัน

■ โหระไนช้าง หรือ กู ทำจากเขาคาวายป่า เจาะ
รูบริเวณกึ่งกลางใต้ลิ้นโลหะหรือตัวไม้ไผ่ ไซ้
เป่าเพื่อเรียกช้างของคนที่อยู่ออกไปหากินเพลินจน
หลงฝูงให้กลับมามา

■ หลอดไม้ไผ่ขนาดต่างกันมีใช้เลื่อนเสียงนก
ชนิดต่าง ๆ โดยวิธีการตีหรือรม ๆ กับขี้กิ้งไม้ขึ้นของ

■ ไม้เป่าเรียกนกผดัก ทำจากวัสดุที่หาได้ง่าย
ในท้องถิ่น ไม้ไผ่บาง ๆ ที่สอดอยู่ระหว่างกลาง
จะช่วยให้เสียงที่เป่าดังแหลมสูง

อุดมคติอันดีงามนั้นมีใช้เป็นเกราะกางกัน
อุปสรรคทั้งมวลได้ อุปสรรค-ผู้ร้ายแห่งการ
ดำเนินชีวิตไม่เคยยอมแพ้ใครง่าย ๆ

"พอผมเริ่มตั้งตัวได้ ก็เริ่มเก็บอย่าง
จริงจังมากขึ้น ก็ไปซื้อที่ดินมาแปลงหนึ่ง
เอาของมาเก็บรวมไว้ แต่ก็ยังเปิดเผยมาก
ไม่ได้เพราะคนอื่นเขาหาว่าประสาท ก็คน
ดี ๆ เขาจะเก็บอย่างนี้ทำไมละครับ ไซ้มี
คนดีเขาเอาเงินไปสร้างโรงแรม ส่งลูกไป
เรียนหนังสือเมืองนอกเมืองนาดีกว่า เขาหา
ว่าผมบ้าสมบัตินี่ แฟนผมเขาก็ร้องไห้ครับ
เสียใจ ไปตามแม่ผมมาห้ามบอกเลิกเสียที
เพราะเก็บเกินกว่าความเป็นราษฎรแล้วครับ
แค่ไอ้ความสนใจของเราละ มันเข้าเลือด
เข้าเนื้อ เข้ากระดูกไปแล้ว เวลาที่เขาเสียใจ

นะ เราก็ใจเดียวอยากเลิก บอกเขาว่าพอ
แล้ว ไม่เอาแล้ว พอเขาหายเราก็เอาใหม่
ส่งคนออกไปหาใหม่ บางทีมีคนเอามาขายให้
เราก็ไม่ให้เขารู้ เพราะเวลาเขาเสียใจ เรา
ก็หมกกำลังใจ"

ถ้าใครได้มีโอกาสมาเยี่ยมชมสิ่งของ
มหาศาลที่ลุงจำเก็บสะสมไว้ก็คงพอที่จะ
คาดเดาความรู้สึกของคนข้างเคียงลุงจำได้
เป็นอย่างดี เพราะสิ่งของเหล่านี้ในสมัยเมื่อ
๒๐ ปีก่อนนี้ไม่มีใครใส่ใจ ตะกร้า กระบุง
เก่า ๆ กระต่ายขูดมะพร้าว หรือเครื่องมือ
จับ-ดักสัตว์ แต่สิ่งทั้งหมดนี้มีความหมาย
แฝงฝังอยู่ที่จิตใจ และอาณานึกของสิ่งเหล่านี้
เมื่อได้รับการเปิดเผย นับได้ว่าสร้างความ
พิศวงให้แก่ผู้ชมอยู่ไม่น้อย ดังเช่น 'สรรพ-

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการอ้างอิงในการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำเนียง'ทั้งหลายที่ลู่จำเสาะหามารวบรวม
ไว้ด้วยเช่นกัน

.....
ขณะที่เรานั่งอยู่ในห้องรับแขกพร้อม
กับกวาดสายตาส่งของประดามีอยู่นั้น
ลู่จำเดินเข้าไปเปิดตู้พร้อมกับหยิบพาน
ขนาดใหญ่บรรจุอุปกรณ์ชิ้นเล็กชิ้นน้อยออก
มาให้เราชมตามคำร้องขอ

สิ่งของที่ปรากฏแก่สายตาคือผลิตผล
จากธรรมชาติมากขึ้นที่ถูกปรับแต่งเล็กน้อย
ด้วยฝีมือมนุษย์ซึ่งถ้าเราเดินไปเจอตาม
ถนนหนทาง ก็คงมองผ่านเลยไป สิ่งที่คุ้นตา
ที่สุดก็เห็นจะเป็นไม้ไผ่ขนาดต่าง ๆ กัน นอก
นั้นล้วนแปลกตาทั้งสิ้น

สิ่งของทั้งหมดนี้ก็คือ เครื่องมือเลียน
เสียงสัตว์หรือไม้หวีดเสียง ซึ่งเป็นเสมือน
เสียงที่นอนนิ่งรอคอยผู้รู้มาปลุกให้ตื่น
ฟื้นขึ้นมามีชีวิตอีกครั้ง...

ลู่จำยืนอยู่กลางห้องรับแขก ในมือ
ถือกิ่งไผ่ขนาดเล็กยาวประมาณคืบซึ่งถูกพับ
ให้เป็นลักษณะรูปตัววี จากนั้นฉีกใบไผ่สอด
ออกเป็นชิ้นเล็กสอดไว้ตรงมุมกิ่งไผ่ แล้วพับ
ปลายเข้าหากันพร้อมกับยกกิ่งไผ่ตรงมุมขึ้น
จรวดริมฝีปากแล้วเป่า เสียงตืด...ดังลั่นออก
มา เดี่ยวเสียงยาว เดี่ยวเสียงสั้นกระชั้นถี่
ฟังเผิน ๆ เหมือนกับเสียงแม่ไก่ร้องกระต๊าก
เวลาตกใจ

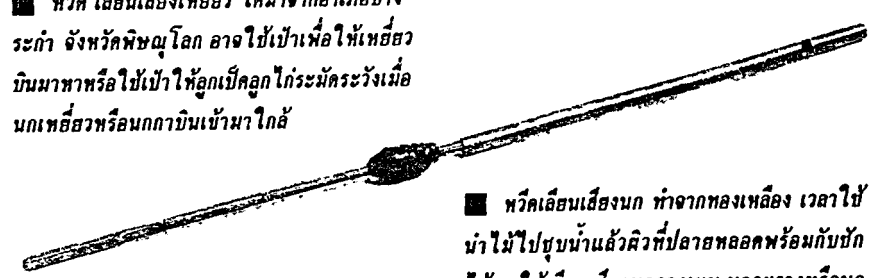
"นี่เขาเรียกว่า คอดต๋อไก่ ไก่ป่าเวลา
มันร้องมันจะร้องตืด ๆ ๆ ๆ ชาวบ้านก็เลย
เรียก 'คอดต๋อไก่' ถ้าเราฉีกใบไผ่ให้ใบใหญ่
มันก็จะได้เสียงใหญ่ ถ้าฉีกให้มันแคบ ๆ ก็จะได้
เสียงสูง นี่ได้มาจากคำบลเซากระยาง
อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก กว่าจะได้
มานี่ต้องคามไปเอาถึงสามหน เรารู้ว่ามีคน
เป่าเสียงไก่ได้ เราก็ตามไปครั้งที่สามถึงจะ
เจอ ก็จะทำให้ค่านอนร่อย่างไรเล่าอัน คนเขา
ต้องทำมาหากิน

"พอเราเป่า เสียงมันเหมือนไก่ตัวเมีย
ร้อง พอตัวผู้ได้ยินก็จะขานรับมาตามเสียง
เราก็ใช้อะไรจับหรือยิงเอา จะดีมากก็ต้อง
ไปต่อตอนช่วงเดือนห้า ช่วงที่ไก่ตัวเมียกำลัง
พักไข่ ตัวผู้มันสมบูรณ์ มันไม่มีตัวเมีย มัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

■ หวีด เลียนเสียงเหยี่ยว ได้มาจากอำเภอบาง-
ระกำ จังหวัดพิษณุโลก อาจใช้เป่าเพื่อให้เหยี่ยว
บินมาหาหรือใช้เป่าให้ลูกเป็ดลูกไก่ระหัดระวังเมื่อ
นกเหยี่ยวหรือนกกาบินเข้ามาใกล้

■ หวีดเลียนเสียงนก ทำจากทองเหลือง เวลาใช้
นำไม้ไปขูดน้ำแล้วผิวที่ปลายหลอดพร้อมทั้งขี้ก
ไม้ลง ใช้เลียนเสียงนกทางเบน นกกระหวานหรือ
ขอสู้ก็ได้

อาต มันก็จะร้องรับแล้วมาตามเสียงเลย”
พอพูดจบลู่จำเพิ่มเติมไม่ให้ขาดช่วงว่า

“ผมชอบรวมในสิ่งที่คนอื่นเขาไม่รวม
ไอ้ที่ผมรวมนี้ขายไม่ได้ เพราะไม่มีคนซื้อ แต่
มันก็มีคุณค่า มันเป็นอารมณ์ระดับชาติ

“จะว่าสิ่งเหล่านี้ไม่สำคัญ ที่จริงมันก็
สำคัญทั้งนั้นแหละนะ เนี่ยเศษไม้ แต่เอา
วางทิ้งไว้ก็ไม่มีใครรู้เนาะ เค้าไม่รู้ว่าจะไร
เขาก็กวาดทิ้ง”

เราเห็นด้วยอย่างเต็มที่ ว่าสิ่งต่าง ๆ
ที่ลู่จำเก็บสะสมไว้นั้นเป็น 'อารมณ์ระดับ
ชาติ' และก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่า
ทับหลัง หรือศิลาจารึกสักหลัก เพราะต่าง
ก็ชวนให้ระลึกถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ
เช่นกัน

เครื่องเป่าเลียนเสียงสัตว์ที่ลู่จำเก็บ
สะสมอยู่นี้ ส่วนมากจะเป็นเครื่องมือเลียน
เสียงนก ในแต่ละชนิดนั้นสามารถเป่าเลียน
เสียงนกได้มากกว่าหนึ่งชนิด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ
ความชำนาญชำนาญของผู้ใช้

“ไอ้นี้ก็คอดต๋อนกอีกชนิดหนึ่ง ได้มา
จากจังหวัดเลย ทำด้วยผลมะตูมปากกับไม้ไผ่
เหยีย ใช้ขี้สูด (รังของผึ้งชนิดหนึ่ง ที่มีขี้ดิน
ยางไม้และขี้ผึ้งเป็นส่วนผสม) ยา จะทำเลียน
เสียงนกเขาหรือนกกาก็ได้ ธรรมดาเวลา
จะต๋อนกเขาก็ จะต้องมีเพนียดใส่ต๋อนกวิก
ลงไปแล้วเอาไปวางไว้ พอมันร้องแล้วไอ้ตัว
ที่มันอยู่ในน้ำ ในป่ามันก็จะมาหาตัวที่เราขัง

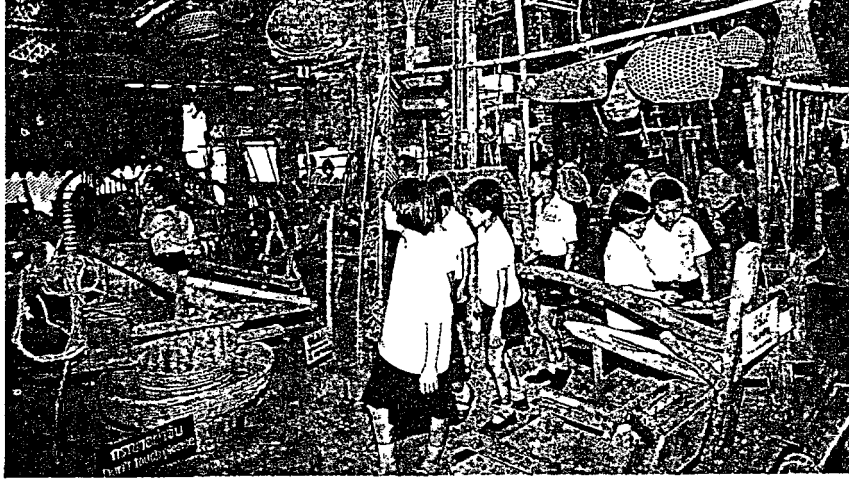
ไว้ ถ้าเราไม่มีก็ต้องใช้คอดต๋อนกนกกาก็เรียก
เราก็ต้องแอบอยู่ตามพุ่มไม้ เตรียมถางทาง
ให้มันมาหาแล้วก็เตรียมเครื่องมือตักไว้ตาม
ทาง อาจใช้แร้ว ข่ายก็ได้ แล้วก็เป่า”

“กวิก ๆ ๆ ๆ” เสียงดังก้องออกมาจาก
ผลมะตูมป่าเป็นระยะ เพียงชั่วครู่ลู่จำก็หัน
แปรเสียงเครื่องมือเดียวกันนี้ให้กลายเป็น
เสียงนกเขาดังกังวานไปทั้งบ้าน

“ส่วนไอ้นี้ ใช้เลียนเสียงนกกาเหว่า
หรือเสียงนกอื่นก็ได้แล้วแต่จะเป่า” ลู่จำหยิบ
ไม้ไผ่เล็กชนิดเดียว ผิวเป็นมันเรียบขนาด
ยาวประมาณสี่นิ้วออกมาจากถาด ใช้นิ้ว
ปิดที่รูทั้งสองข้างแล้วยกขึ้นผิวที่รูตรงกลาง
เพียงชั่วครู่เสียง กาเว้า กาเว้า ก็ดังลั่นออก
มาจากไม้ชิ้นเล็กนั้น ทำเอาเด็กนักเรียนกลุ่ม
ใหญ่ที่เดินผ่านไปมาหันมามองด้วยความ
แปลกใจ

สักประเดี๋ยวลู่จำหยิบเครื่องมือเลียน
เสียงนกขนาดเล็กไล่เสียงกันออกมาอีกสามชิ้น
อันหนึ่งทำมาจากมะพร้าวลูกเล็กชนิดเดียว
ส่วนอีกสองชิ้นทำมาจากผลน้ำเต้าแห้ง แต่
ละชั้นจะเจาะรูเสียบด้วยไม้ไผ่ขนาดเล็กเป็น
ท่อนขึ้นมา ใช้สำหรับเป่า

“เราใช้มะพร้าวหลอดมาทำ มะพร้าว
หลอดก็คือมะพร้าวที่เติบโตไม่ปกติ อะไรที่
มันเล็ก ๆ เขาเรียกว่า หลอด เหมือนคนหลอด
หมาหลอดนั่นแหละ ก็เอามาปอกเปลือก ใช้
ไม้ไผ่เสียบลงไปในรูแล้วใช้ชันเป็นตัวเชื่อม

■ **พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน จ.ส.อ.ทวี-พิมพ์ บูรณเขตต์**
แหล่งศึกษาหอกรโรงเรียนที่สำคัญของจังหวัดพิษณุ-
โลก มีนักเรียนแวะเข้ามาชมอยู่ไม่ขาดสาย

ใช้เป่าเป็นเสียงนกเขาแดงก็ได้”

ว่าแล้วลุงจำก็ยกขึ้นมาเป่า เสียงวู.....
 ยาว ๆ ก็ดังขึ้น

“ส่วนอีกกล่องอันนี้เป็นน้ำเต้าเนตร ก็
 คือน้ำเต้าลูกเล็ก ๆ แต่แก่ ใช้เป่าเลียนเสียง
 นกที่ร้องเสียงเล็ก เนี่ยพอเราเก็บไว้ก็ทำให้รู้
 ว่าคนรุ่นนั้นเขาทำอะไรมาบ้างซึ่งก็เป็น
 ของจากธรรมชาติทั้งนั้น

“เราก็เป็นได้แต่ผู้เก็บรวบรวมไว้
 เพราะถ้าไม่รวมไว้มันก็จะสูญครีบ เมื่อพวก
 ผู้รู้ตายไปเสียหมดมันก็จะสูญไป นำเสียงตาย
 ครีบ คราวนี้เด็กรุ่นหลังอยากรู้อะไรต่อให้
 ร้องให้หน้าตาเป็นเลือดก็ไม่รู้ครีบ ไซ้มีย์ครีบ
 ไซ้มีย์”

น้ำเสียงของลุงจำฟังดูหนักแน่นและ
 จริงจัง ท้ายของประโยคดูเหมือนจะคาดคั้น
 เอาคำตอบกับผู้ร่วมสนทนา

“อันนี้ไซ้เลียนเสียงนกแสก” ลุงจำทำ
 ให้เรารู้สึกตื่นเต้นอีกครั้ง เพราะนึกไม่ออก
 ว่าจะใช้เรียกนกแสกมาทำไม เท่าที่เคยได้ยิน
 ได้ฟังมาการที่จะพบปะกับนกแสกไม่ใช่เรื่อง
 นำยินดีนัก เครื่องมือที่ไซ้เลียนเสียงก็มีได้ดู
 แปลกพิสดารแต่อย่างใดด้วยเป็นเศษไม้ไม้ที่
 ยาวเพียงคืบ แต่เสียงที่ดังแหลมสูงแทรกผ่าน
 บรรยากาศชวนให้รู้สึกพิศวง

“คนที่เขาไม่ถือ เขาก็ดักนกแสกมา
 กิน เราก็เอาไปใช้เป่าเวลากลางคืนแต่เราต้อง
 ใช้เครื่องมือดักตั้งไว้ เช่นก้างจับหลัก พอนกแสก
 มาเกาะน้ำหนักตัวของมันจะทำให้ลูกดอกลง

พุ่งขึ้นมาเสียบอก ถ้าเราไม่มีเครื่องมือดักจับ
 มาตั้งล่อไว้ละ มันก็แทบจะบินมาเกาะหัวคน
 เป่าเลย

“อันนี้ก็เหมือนกัน เขาเรียกหวีดเสียง
 เหยี่ยว ใช้เป่าเรียกเหยี่ยวที่บินอยู่บนอากาศ
 มาหา เพราะมันนึกว่าเหยี่ยวตัวนี้ได้เหยื่อ มัน
 จะมาแย่งเหยื่อ พอเราเห็นก็เอาหน้าไม้หรือ
 บินยิงเสีย

“เนี่ย..ผมไปเห็นเห็นบอยอยู่ตามชายคา
 บ้านเขา เราเดินเบะเบะไปเจอเข้า เอ้า...นี่
 อะไรครีบ ก็มันไม่มีบอกไว้ที่ไหน เราจะไป
 บอกเขาว່ายอยากได้นั้นได้นั้นก็ไม่ได้ เพราะว่า
 เราก็มไม่เคยได้ยินได้ฟังมาก่อนว่ามีของชนิดนี้
 ตัวเจ้าของบ้านที่มีเขาก็ไม่รู้ว่าจะต้องการ
 อะไร ไซ้มีย์ครีบ ต่างคนต่างก็รู้ว่าต้องการ
 อะไร

“เพราะสิ่งเหล่านี้เขาเลิกทำแล้ว ก็ไม่
 มีสัตว์จะดัก ป่าไม้ไม่มีเขาก็เลิก เราก็ต้อง
 ไปสืบถามเขาว่าใครมีความรู้เรื่องอะไบบ้าง
 อย่างเครื่องดักสัตว์นี้ใครเก่ง ก็ไปตาม ทำได้
 มีย์ ถ้าทำได้ทำให้ผมหน่อย ถ้าบอกว่าทำ
 ไม่ได้ ก็ถามว่าใครทำได้ ถ้าเขาย้ายไปอยู่
 ที่อื่นก็ตามไป”

คราวนี้ลองหันมาดูเครื่องเป่าเลียนเสียง
 สัตว์สี่เท้ากันบ้าง อย่างเช่น ‘หวาดฟาน’

“ใช้เลียนเสียงแก้ง ได้มาจากอำเภอ
 ด่านซ้าย จังหวัดเลย เป็นรังตัวหนอนที่นำมา
 ตัดแต่ง ส่วนอีกอันก็เป็นใบตาลสี่ใบซ้อนกัน
 หุ้มด้วยขี้สูด เวลาเป่าก็เป่าจากทางปลาย

แหลมนี้ เสียงออกมาจะคล้ายแก้งร้อง พอแก้ง
 ได้ยินมันก็จะมาตามเสียง พอเราเห็นตัวก็ใช้
 หน้าไม้หรืออะไรยิงเอา

“เนี่ย...เรื่องพวกนี้เป็นความรู้ แล้วก็
 เป็นความลับด้วยเนี่ย ที่เราเก็บรวบรวมไว้
 คนภายนอกจะได้รู้ว่าบรรพชนเรามีความ
 สามารถ ความรู้ เฉลียวฉลาดเพียงใด มี
 เครื่องมือ เครื่องไม้อุปกรณ์ใดบ้างที่นำมาใช้
 ดำรงชีพต่อเนื่องกันมาได้ ไซ้มีย์ครีบ ไซ้มีย์
 “อย่างอันนี้” ลุงจำหยิบกล่องไม้ไผ่ขนาด
 เล็กซึ่งมีรอยบากและเจาะรู มาให้เราดูแล้ว
 บอกว่า

“เขาเรียกว่าหลอดเสียงกบ ใช้เรียก
 กบจากรู พอมันได้ยินเสียงที่เราเป่า กบจะ
 ร้องรับ เราดู เราก็ไปจับมากิน เนี่ย...คนมัน
 ฉลาดมีย์

“อย่างข้างที่แตกโหลงเข้าไปในป่า คน
 ก็ยังเรียกกลับมาใช้งานได้” ลุงจำหยิบเขา-
 ความยาวออกมาให้เราดูพร้อมสาธิตวิธีการ
 เป่าที่รูตรงกึ่งกลางเขาพร้อม ๆ กับไซ้มีย์
 ข้างหนึ่งบ้องที่ปลายเขาด้านหนึ่ง เสียงที่เรา
 ได้ยินนั้นเป็นเสียงก้องคล้ายกับเสียงกู่โตน
 เสียงใหญ่ ขณะที่เสียงเป่าดังอยู่หน้าใจว่า
 คงจะมีคลื่นเสียงสูงอยู่ไม่น้อย เพราะปราก
 ฎว่าสมาชิกในบ้านและข้างบ้านลุงจำหอน
 รับเสียงกู่กันเกรียวกราว

“โพะเซโนข้าง ทางภาคเหนือตอนบน
 เรียกว่า กู่ เขาเจาะแล้วใช้เชือกร้อยคล้อง
 คอไว้ เวลาขี่ข้างเดินทางไปไหน ก็เป่าเรื่อย
 ไป ข้างมันก็จะคุ่นแล้วเข้าใจความหมาย มัน
 จะจำได้ ประโยชน์ก็คือ เวลาที่ข้างแตกโหลง
 หากินเพลิน เขาก็จะเป่าให้มันมาเข้าโหลง
 หรือข้างที่เราปล่อยให้ไปหากินในป่า พอจะ
 เรียกมาใช้งานก็เป่าเรียกให้มาหากินได้

“หรืออย่าง โหวด นี้เป็นสัญญาณ
 สำหรับนายพรานใช้ล่าสัตว์” เท่าที่เราสังเกต
 ได้ก็คือเป็นไม้ไผ่ผิวมันเรียบอีกเช่นเคย ลุงจำ
 ใช้มือหนึ่งถือโหวดตั้งฉากกับริมฝีปากแล้ว
 เป่า เสียงที่ได้ยินก็คือเสียงคล้าย ๆ กับชื่อ
 ของตัวมันนั่นเอง ลุงจำขยายความวิธีใช้
 ประโยชน์ว่า

“นายพรานเขาต้องมีลูกไล่หรือลูกน้อง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

เวลาไปล่าสัตว์ในป่า ลูกไล่ก็จะยื่นเรียงแถวหน้ากระดานเพื่อคอยไล่ต้อนสัตว์ ส่วนนายพรานก็จะอยู่ตรงที่สูงเพื่อที่จะมองเห็นลูกไล่ เพราะเดี๋ยวไปยิงเอาลูกไล่เข้า พอเห็นว่าสัตว์บ่ายหน้าไปทางไหน ลูกไล่ด้านนั้นก็จะเป็นาโหวดเป็นสัญญาณ นายพรานจะได้ตักยิงถูก ถ้าหากว่ายิงสัตว์ได้แล้วก็จะเป่าสามสี่ครั้งติดกัน ก็เป็นอันรู้กัน”

ของที่เราได้เห็นและได้ยินได้ฟังในวันนั้น พอจะสังเกตได้ว่าเป็นของที่ชาวบ้านทำขึ้นเฉพาะกิจเวลาออกป่าล่าสัตว์ซึ่งพอใช้เรียบร้อยแล้วก็มักจะโยนทิ้งไปเสีย เพราะไม่รู้ว่าจะเก็บเอาไว้ทำไม เนื่องจากละท่าขึ้นใหม่เมื่อใดก็ได้ เพราะฉะนั้นของเหล่านี้จึงสูญไปตามเจ้าของง่าย ๆ บางคราวลูกหลานจะทำไม่เป็นเสียด้วยซ้ำ อาจเป็นเพราะไม่สนใจหรือจะเรียนรู้ไปก็ไม่มีความหมาย ปากก็ไม่เหลือ สัตว์ก็ไม่มีความเห็นด้วยเหตุนี้ของที่ลุงจำสะสมจึงกลายเป็นของที่หาได้ยาก กว่าจะได้มาต้องเสียเวลาและเงินไปไม่ใช่น้อย เพราะ

ของแต่ละชิ้นไม่ได้อยู่ที่เดียวกัน หากกระจายไปในที่ทุ่กันดารต่าง ๆ

“ไอ้การเข้าป่าไปหาของ ไม่ใช่่ง่าย ๆ เจ้าของพื้นที่เขาก็สงสัยว่าเป็นโจรผู้ร้ายหรือไม่มีสายสืบของตำรวจหรือสรรพสามิตเข้าไปจับเหล่า เราก็ต้องเข้าไปหลาย ๆ ที่ บางแห่งรกรากก็เข้าไปไม่ถึง ต้องเดินไปขากลับฝนตก น้ำมาอึม ๆ ๆ เติมห้วย กลับไม่ได้รอก ก็ต้องรอให้ฝนสงบ มันไม่ใช่่ง่าย ๆ มันไม่ได้อยู่ในเมือง” พอเราถามถึงความร่วมมือว่าผู้รู้ที่มีให้มากนักน้อยเพียงใด ลุงจำไขปัญหาให้อย่างกระจ่างว่า

“เอา...ก็จ้างเค้าทำ ทำมัยจะไม่ร่วมมือเล่า เราก็ว่าคุณเค้าทำไ่มัย ทำให้ผมหน่อย ถ้าเขามิ่ประสบความสำเร็จ เขาก็ทำให้เราได้”

จนถึงทุกวันนี้ ลุงจำก็ยังคงเก็บสะสมเครื่องมือเครื่องมื่อต่าง ๆ อยู่ บางคราวก็ออกไปด้วยตนเอง หรืออาจส่งคนออกไปหาตามพื้นที่ต่าง ๆ ด้วยความหวังว่าจะช่วยเก็บรักษาความรู้และความลับของบรรพบุรุษที่นับวัน

จะสูญหายไปตามอายุขัยของคนรุ่นก่อน ๆ เสมือนกับเป็นผู้ที่ ‘เอาเชือกซึ่งขาดไปแล้วมาต่อใหม่’ แล้วส่งทอดให้แก่คนรุ่นหลังต่อไป ลุงจำมีโครงการสร้างพิพิธภัณฑ์สถานศิลปะพื้นบ้านถาวรขึ้น มีลักษณะเป็นอาคารคอนกรีตสองชั้น เพื่อที่จะได้เก็บรักษาสิ่งของที่สะสมไว้อย่างเป็นหมวดหมู่ชัดเจน และตั้งแสดงเพื่อให้คนรุ่นหลังมาตักดวงความรู้ได้อย่างเต็มที่ ซึ่งโครงการนี้จะต้องใช้เงินประมาณห้าล้านบาท ขณะนี้ยังอยู่ในขั้นของการรวบรวมซึ่งยังไม่รู้ว่าจะสำเร็จลงเมื่อใดแน่ อาจเป็นหนึ่งปี สองปี หรือห้าปี

ถึงแม้ลุงจำจะเคยให้ทัศนะไว้ว่า การสะสมของลุงจำนั้นมากเกินไปกว่าความเป็นราษฎรก็ตามที แต่ด้วยแรงงานแห่งความรักที่ได้ทุ่มเทไปทั้งหมด จนมาถึงวันนี้ที่บอกกับเราว่า ความเป็น ‘พลเมืองดี’ และ ‘คนดี’ นั้นยังเป็นไปได้ ถึงแม้จะยากอยู่เต็มที่ก็ตาม...

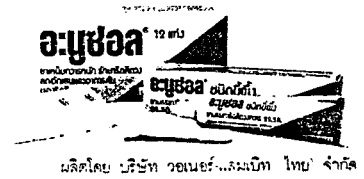

รสดี ดวงทวาร

ช่วยบรรเทาอาการริดสีดวงทวาร

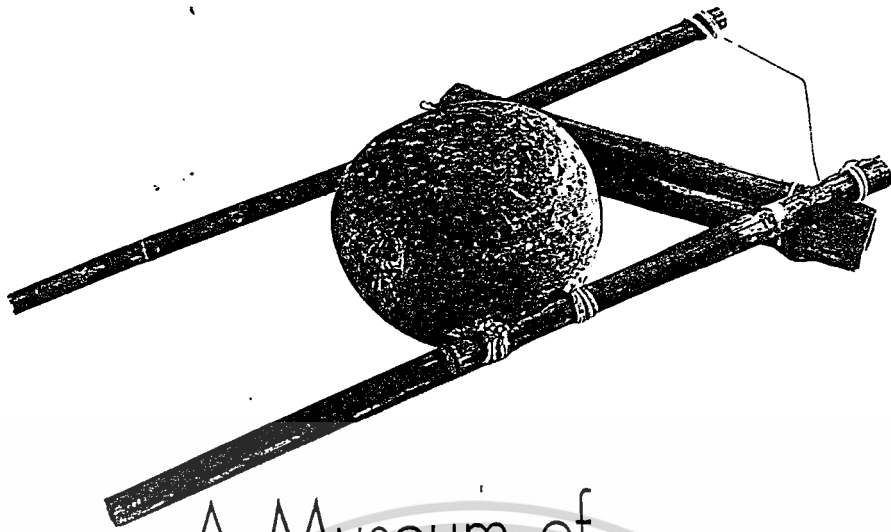
อะนูซอล บรรเทาอาการ
อีกเสบของเนื้อเยื่อบริเวณทวารหนัก
อะนูซอล ใช้ง่าย ไม่ระคายเคืองเนื้อเยื่อ มี 2 ชนิดคือ
ชนิดขี้ผึ้งใช้สะดวก และชนิดแท่ง

พาร์ค-เดวิส
PARKE-DAVIS

ผลิตโดย บริษัท วอนเอฟ-แอมบีเอ ไทย จำกัด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีให้ดัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้ **ดิเรก ๑๔๕**

A Museum of THAI FOLK CRAFTS

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี ... อองซอนแม่เก่า
พิพิธภัณฑ์พิษณุโลก

เรื่องโดย พันเนตร
ภาพโดย นิเวศ จิระเลิศพงษ์ชัย
Story by Pannet
Pictures by Nivet Jiralertpongchai

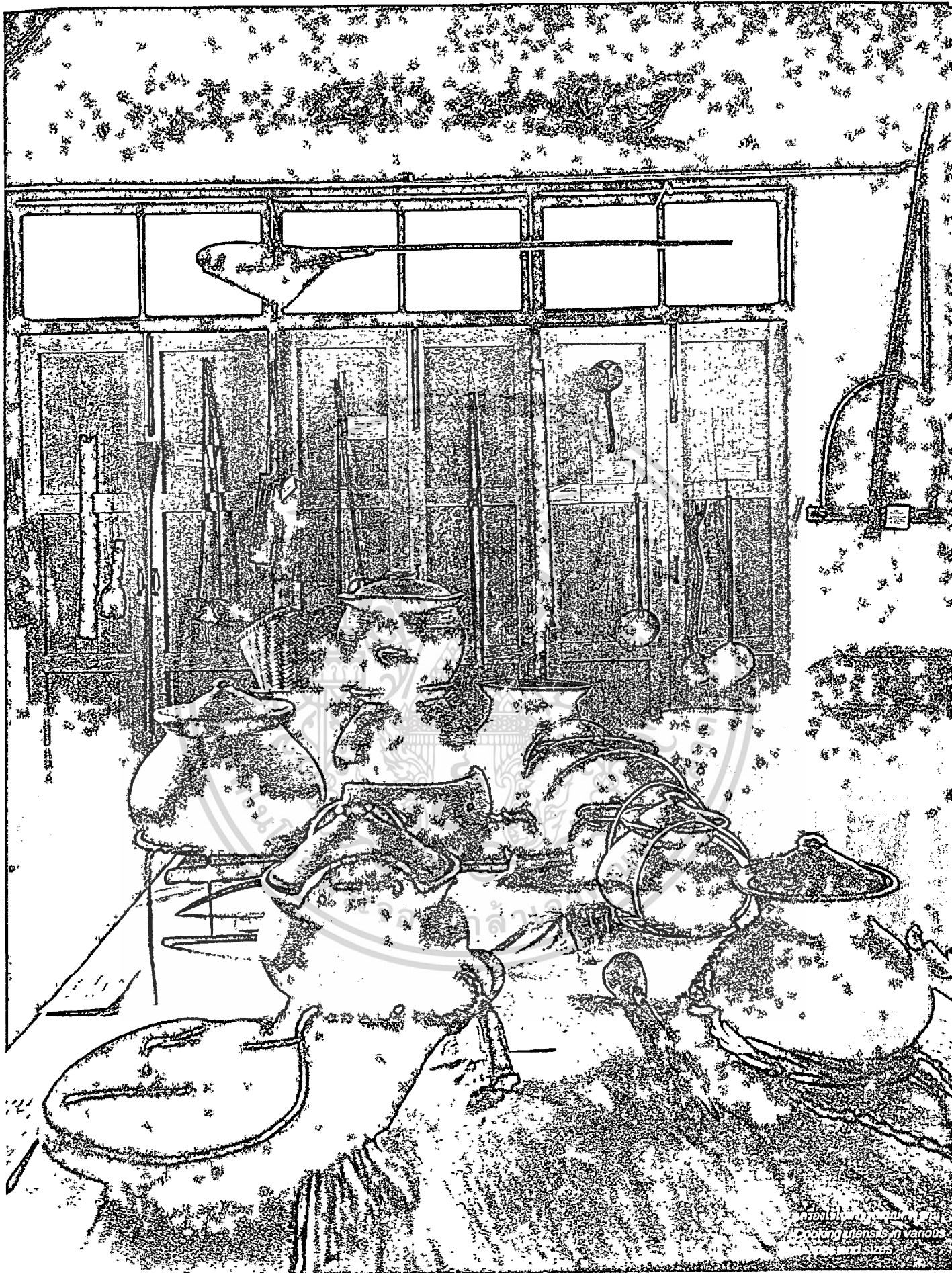
สิ่ง ของบางอย่าง อาจดูไร้คุณค่า
ขณะอยู่ใกล้ชิดเรา จน
เมื่อเราสูญเสียสิ่งนั้นไป
แล้ว จึงจะรู้สึกอาลัยอาวรณ์
และหวังให้มันย้อนกลับมาอีกครั้ง ซึ่งเมื่อ
นั้นก็สายเกินไปเสียแล้ว

ความรู้สึกเช่นนั้น ไม่เพียงเกิดกับคนที่ได้
อยู่ใกล้กัน ยังรวมถึงสิ่งของเครื่องใช้ซึ่งกาล
เวลาทำให้ผุพัง เสื่อมสลาย หมดมูลค่างง
กลายเป็นขยะเกะกะรกหูตา ครั้นใครคน
หนึ่งมีสายตาเล็งเห็นคุณค่าในความเป็นของ
เก่าแก่โบราณที่ซ่อนไว้ด้วยวัฒนธรรม วิถี
ชีวิต นำสิ่งนั้นขึ้นมาพิเคราะห์คราะห์อย่าง
ชื่นชมและหวงแหน เมื่อนั้นเอง ขยะก็กลายเป็น

เป็นพิพิธภัณฑ์
พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี เป็นพิพิธภัณฑ์
ของชาวบ้านแท้ๆแห่งแรกในจังหวัดพิษณุ
โลก เป็นแหล่งสะสมสิ่งของเครื่องใช้ของ
ชาวบ้าน ซึ่งจสอ. ดร. ทวี บุรณเขตต์ใช้
เวลาเก็บสะสมนานถึง 30 ปี

บนถนนวิสุทธิกษัตริย์ ในเขตอ.เมือง
จ.พิษณุโลก คือที่ตั้งพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี
มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 2 ไร่เศษ
ปัจจุบันกำลังอยู่ระหว่างการก่อสร้างอาคาร
เพิ่มเติม เพื่อขยายอาคารที่ตั้งแสดงเครื่อง
มือเครื่องใช้หลากชนิดของคนไทยจากทั่ว
ทุกภาคอีกสองหลัง นอกเหนือจากอาคาร
ไม้สัก 2 ชั้นเดิม ซึ่งรวบรวมสิ่งของเครื่อง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

เครื่องใช้ต่าง ๆ ในภาพ
Cooking utensils in various
various sizes

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

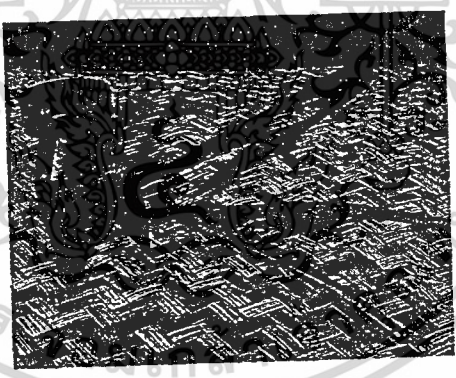
ใช้นับหมื่นชิ้นตั้งแต่แสดงอยู่ในปัจจุบัน

พิพิธภัณฑ์ส่วนตัวแห่งนี้ เป็นทรัพย์สินสมบัติส่วนตัวของจสอ.ดร.ทวี บูรณเขตต์ ศิลปินผู้มีชื่อเสียงในการหล่อพระพุทธรูป ทั้งยังได้รับการยกย่องในฐานะบุคคลดีเด่นทางวัฒนธรรมของชาติ สาขาช่างฝีมือจากคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติในปี พ.ศ. 2526 นอกจากนี้ยังได้รับพระราชทานปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์สาขาวิชาศิลปะ จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปี พ.ศ. 2527

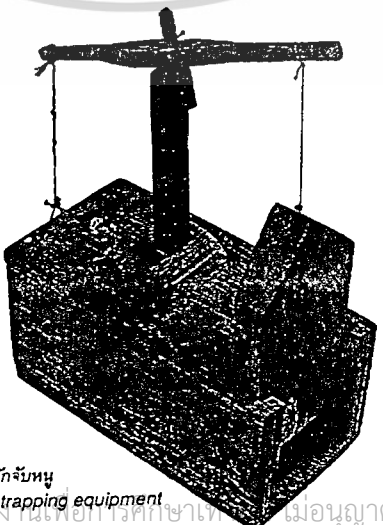
อุปกรณดักจับนก
Bird catching equipment

ความรักและผูกพันกับของเก่าโบราณที่ดร.ทวี สะสมมาแรมปี ทำให้ท่านเปิดพิพิธภัณฑ์ให้สาธารณชนเข้ามาชื่นชม โดยไม่เก็บค่าบริการ ด้วยจุดประสงค์เพียงต้องการให้ชนรุ่นหลังรู้จักสิ่งของเหล่านี้ "สิ่งของที่ผมรวบรวมไว้ ไม่มีในสารานุกรม หรือพจนานุกรม บางคนไม่รู้ว่ามีสิ่งนี้ในประเทศไทยหรือในโลกมาก่อน เมื่อของเหล่านี้หมดแล้ว ก็ค่อยเห็นคุณค่า หลายคนมาเห็นผมทำพิพิธภัณฑ์ กลับไปก็ทำอย่างผม ธนา-คารก็เริ่มเก็บธนบัตร เครื่องมือเครื่องใช้โรงเรียนต่างๆ ก็เริ่มสนใจ ผมว่าดีครับ" ดร.ทวีกล่าวกับกนิรี

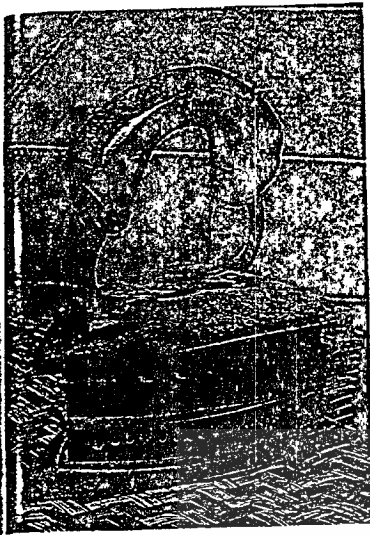
ไม่เพียงแต่พิพิธภัณฑ์จำพวกนี้จะเป็นเสมือนห้องสมุดที่รวบรวมแหล่งความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตชาวบ้านสมัยโบราณของไทย ยังเป็นแหล่งอนุรักษ์ศิลปพื้นบ้านที่สำคัญของจังหวัดพิษณุโลก ดินแดนแห่งอารยธรรมเก่าแก่ที่มีชื่อเสียงของไทย งานศิลปส่วนใหญ่จึงเป็นตัวแทนแห่งศิลปพื้นบ้านในเขตภาคเหนือตอนล่าง

สิ่งของที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์แบ่งออกเป็นหมวดหมู่ในการใช้สอย กลุ่มแรกคือ เครื่องใช้ในครัวเรือน เช่น เตารูปทรงต่างๆ หินบดยา กระบวยตักน้ำ หม้อข้าวหม้อแกง ครกแบบต่างๆ รางได้ เชิงได้ กลุ่มที่สอง เป็น อาวุธ ซึ่งมีมากมายหลายร้อยแบบบางชิ้นบางอันชวนไว้อตามช่างฝ่า มีทั้งที่ทำด้วยไม้ไผ่ ลวด เขือก และตาข่าย ล้วนเป็นอาวุธเก่าแก่ที่มีชื่อตามภาษาชาวบ้านโบ-

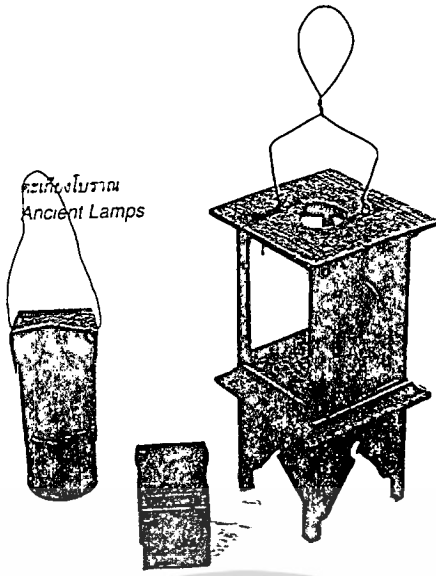

อุปกรณดักจับหนู
Mouse trapping equipment

ตะเกียงโบราณ
Ancient Lamps

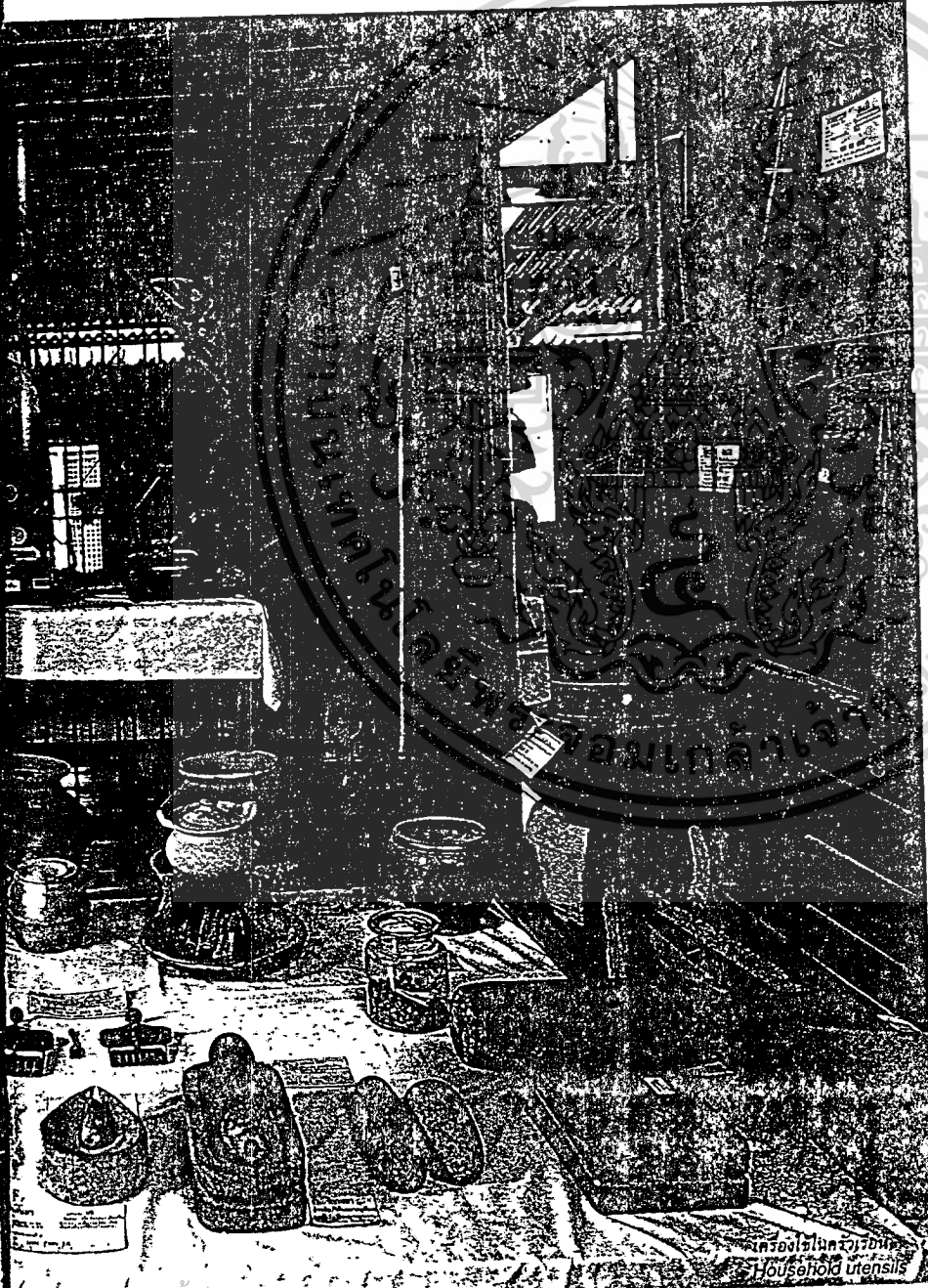

ราณ เช่น เกงดัก นกคุ้ม ครินดักสัตว์ปีก
เสียดบตุตดักกระแตกระรอก อีหันทักงู
เบ็ดขูดปลาหลด ด้วงดักแย้ แห้วนกเอี้ยง
ซึ่งใช้ดักนกเอี้ยงบนหลังควาย กาจับหลัก
สำหรับดักนกใหญ่ และฟ้าทับเอวสำหรับ
ดักหนู

กลุ่มที่สามเป็นของเด็กลเล่น เช่น ลูก-
ช่าง ไม้โก่งกาง อี๊กก (ประกับ) อีไม้ ควาย
กะลา อีหกดาวลอย อีป้อ ไหวด เป็นต้น
กลุ่มสี่เป็นเครื่องมือในการทำนา เช่นคราด
คันไถ แอก เคียววีซ่าว กลุ่มที่ห้าเป็นเครื่อง
ดนตรีและสันทนากการ รวมถึงเครื่องกำเนิด
เสียงต่างๆ เช่น กระจับปี่ กระจับปี่วอน เกราะ
หวีดเสียงนก หลอดต่อนกแก้ว เสียงเรียก
ชะนี เสียงเรียกนกโพระดก ตอดเสียงนก
กระปูด เป็นต้น และสิ่งของอื่นๆ อาทิ
เครื่องทอผ้า เครื่องเขิน เสื้อผ้า เครื่องปั้น
ดินเผา เครื่องสังคโลก เครื่องใช้ทองเหลือง
และพระพุทธรูป

ดร.ทวีเดินพาชมพิพิธภัณฑ์ด้วยตนเอง
อย่างกระตือรือร้น มีการสาธิตการใช้เครื่องมือ
การดักสัตว์ เครื่องกำเนิดเสียงให้กนิรี
อย่างอบอุ่น บนสีหน้าของท่านเปี่ยมด้วย
เมตตา และความรักในการถ่ายทอดความ
รู้ให้แก่เรา พื้นไม้สักของอาคารพิพิธภัณฑ์
คือห้องรับแขกผู้สนใจศึกษาศิลปพื้นบ้าน
เหล่านี้ เวลานั้นนานนับเป็นชั่วโมงๆ ทั้งครู
และลูกศิษย์ต่างเป็นผู้ให้และผู้รับอย่างเต็ม
ออกเต็มใจ สำหรับชนรุ่นลูกหลานอย่างเรา
สิ่งเดียวที่นภาภาคภูมิใจคือ การได้รับสืบ
ทอดประเพณีวัฒนธรรมอันเป็นสมบัติของ
ชาติไทยไว้กับตัว เพื่อว่าวันหนึ่งวันที่เรา
ได้เป็นพ่อแม่ ประเพณีเหล่านี้ก็จะได้รับการ
ถ่ายทอดอีกต่อไป อย่างไม่มีวันจบสิ้น

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจันทวี จึงมิได้เป็น
เพียงสถานที่ตั้งแสดงสิ่งของเก่าๆ ที่ไม่มี
ราคาค่างวดให้ตื่นตาตื่นใจ แต่สถานที่แห่ง
นี้ได้บวกรนาดัวเองเป็นห้องสมุดสะสมของ
ที่รักและหวงแหนของผู้ใฝ่ศึกษาหาความรู้
ในแนวคติชนวิทยา สังคมวิทยา และประ-
วัติศาสตร์ของชาติไทย

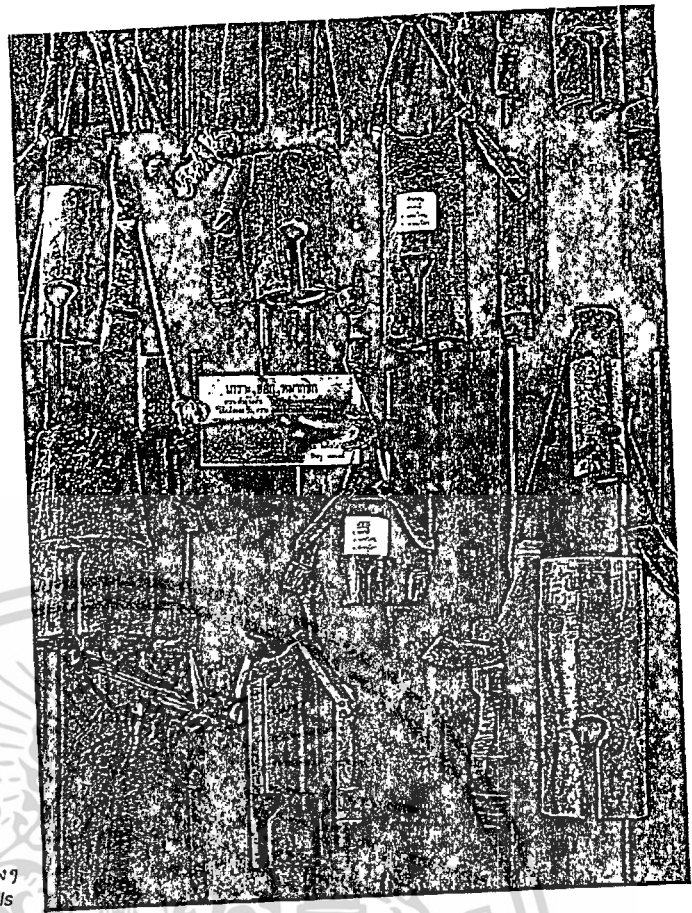
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้ 93

ertain things do not seem to have any value while we have them, but once they are no longer with us, we begin to miss them and want them back. Only then it is too late.

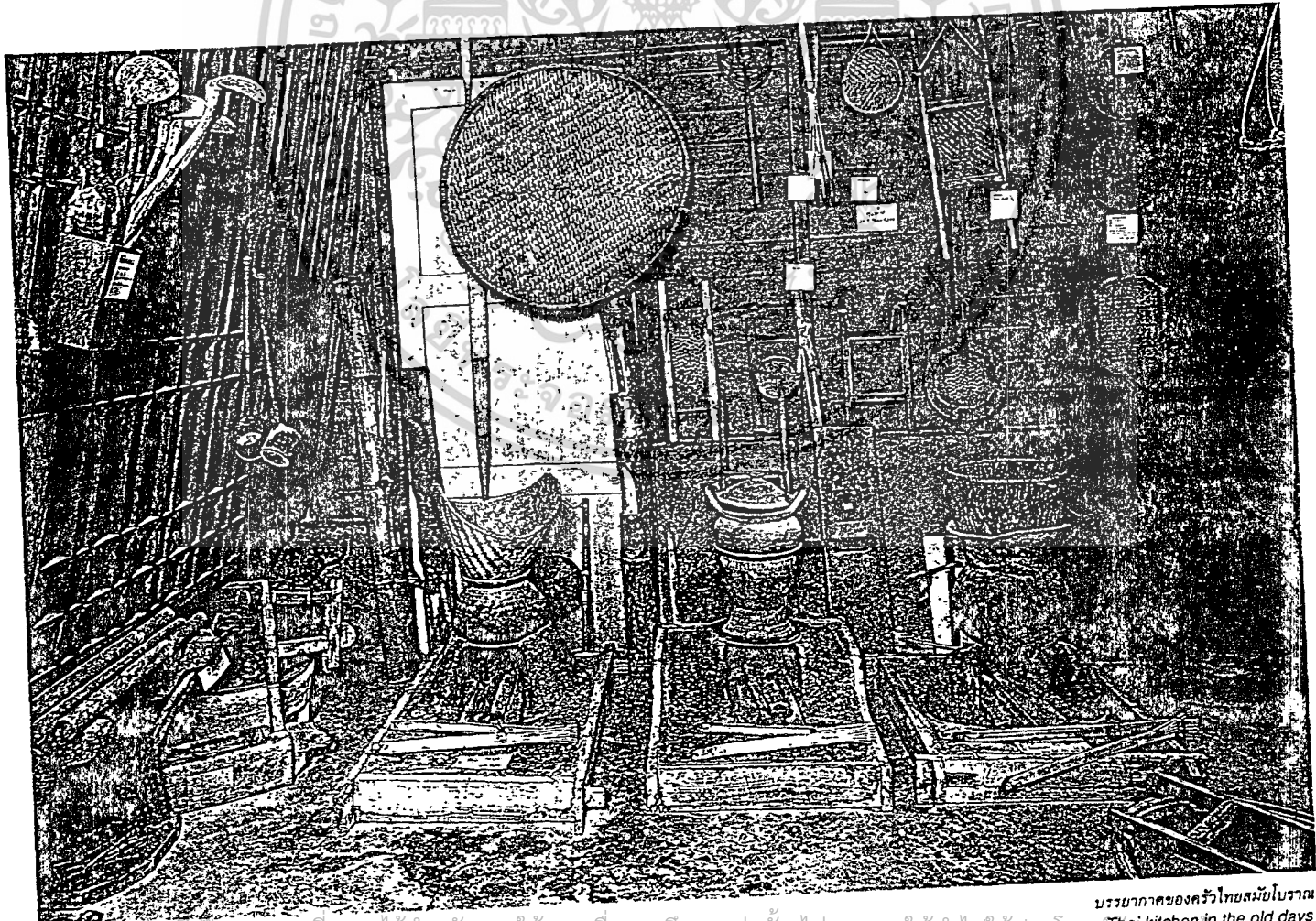
Such nostalgia can be felt for any event or anything, including objects that we use daily. Worn out by use over the years, these objects lose their value and become piles of junk that clutter the house. It is only when there is someone who is far-sighted enough to see and cherish their hidden value, and the stories that they tell about the culture and people's way of life, that the piles of junk become museum pieces.

That someone is Sergeant Major Thawee Buranaket, whose folk museum is the first of its kind to have a large collection of folk crafts. He has collected these artefacts for a period of over 30 years.

The museum is located on two rai

กระดิ่งนมวัวต่างๆ
Cow bells

บรรยากาศของครัวไทยสมัยโบราณ
Thai kitchen in the old days

of land on Wisuthikasat Road in Muang District of Phitsanulok Province. In addition to the original two-storey wooden building which houses tens of thousands of old tools, equipment, and household utensils, two more buildings are under construction to hold more artefacts from other parts of Thailand.

An artist acclaimed for his craftsmanship in casting Buddha images, Sergeant Major Thawee was honored by the National Culture Commission as an outstanding citizen in 1983 for his contribution to the preservation of the national cultural heritage in the field of crafts. The following year, Srinakharinwirot University bestowed on him an honorary doctorate in Art.

With his love of folk crafts and his attachment to old artefacts, he has opened his museum to the public free of charge. "I want the new generations to know them," Sergeant Major Thawee says. "These articles that I have collected are not listed in any encyclopedia or dictionary. Some people do not even know they existed. When these things become non-existent, the (Thai) people will begin to appreciate them. A lot of people who have been to my museum went home and started their own collections. Banks now collect old banknotes and equipment, and several schools have expressed an interest in this sort of project. I think this is good."

Sergeant Major Thawee's museum is not only like a library where you can learn about old Thai ways of life. It also serves as a center for the preservation of folk arts of Phitsanulok, which is rich with traces of ancient culture. Most of the arts preserved here are variations of folk arts around the lower parts of the Northern Region.

Objects on display are classified according to their use. The first group consists of cooking utensils, ranging from traditional stoves to grinding stones, pots and pans, water containers made from coconut shells, torch holders, etc.

The second group consists of traditional weapons made from various materials. Some are devices made of bamboo, wire, strings and nets for catching birds or trapping animals. Children's playthings from the third group, while the fourth group includes a variety of traditional farming tools such as rakes, ploughs, yokes and sickles.

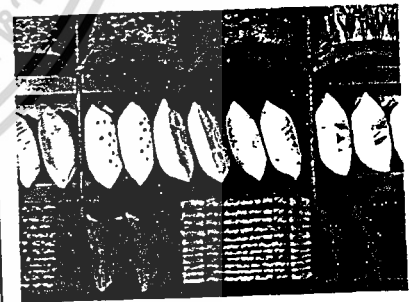
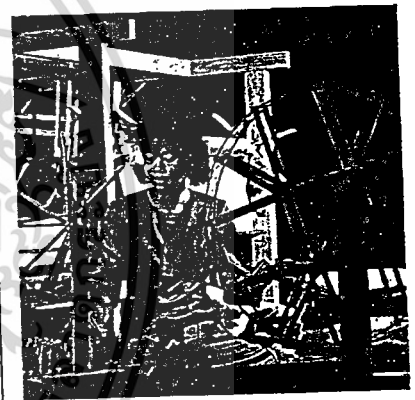
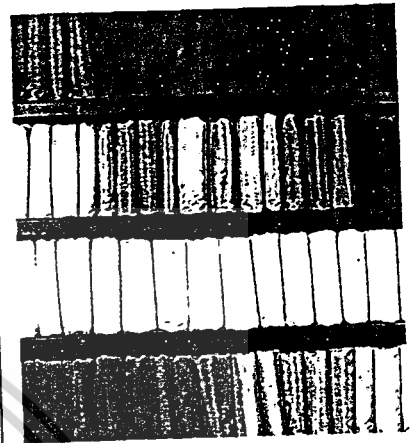
In the fifth group are old musical instruments and recreational items, including instruments that produce musical sounds such as bells and whistles, or instruments that make imitations of the songs of various birds. The last group consists of miscellaneous objects such as looms, lacquerware, textiles, pottery, bronzeware, and Buddha images.

Sergeant Major Thawee personally took us around his museum, explaining and demonstrating the uses of each object with enthusiasm and warmth. His face exuded kindness and the love to share what he knew. Hours were spent sitting on the teak floor, during which the teacher and his students lost themselves in days of yore. For us, we are our national heritage, so that we can care for them until we become parents ourselves, and pass them on to our children and their descendants.

Sergeant Major Thawee's folk museum is not a place where old things you can't sell for money are kept just for the fun of it. Rather, it is a place that is dedicated to the people, serving as a public library that houses a collection of cherished treasures for those who care to learn more about the folklore and the sociology and history of the Thai people.

Jolie Femme
SILK FACTORY & INTERNATIONAL GARMENTS
EXPORT ENQUIRIES WELCOME

CEDRO PRODUCTIONS CO., LTD.
FACTORY & SHOWROOM
8/3 CHIANGMAI-SANKAMPAENG RD.,
CHIANGMAI 50000 THAILAND.
TEL. (053) 247222, 247333 FAX: 66 53 247887

8/3 ถนนเชียงใหม่-สันกำแพง

อ.เมือง เชียงใหม่ 50000

โทร. (053) 247222, 247333

แฟกซ์ : 66 53 247887

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหาและต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้